

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV EKONOMIKY

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF ECONOMICS

VYUŽITÍ SYSTÉMU PRO ENVIRONMENTÁLNÍ ŘÍZENÍ ORGANIZACÍ A AUDIT V ČESKÉ REPUBLICCE

USE OF A SYSTEM FOR ENVIROMENTAL MANAGEMENT OF ORGANIZATIONS AND AUDIT IN
THE CZECH REPUBLIC

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Bc. MICHAELA DOBŘENSKÁ

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

doc. Ing. ALENA KOČMANOVÁ, Ph.D.

BRNO 2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Dobřenská Michaela, Bc.

Podnikové finance a obchod (6208T090)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách, Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně a Směrnicí děkana pro realizaci bakalářských a magisterských studijních programů zadává diplomovou práci s názvem:

Využití systému pro environmentální řízení organizací a audit v České republice

v anglickém jazyce:

Use of a System for Enviromental Management of Organizations and Audit in the Czech Republic

Pokyny pro vypracování:

Úvod

Vymezení problému a cíle práce

Teoretická východiska práce

Analýza současné situace v České republice

Porovnání situace v České republice a Evropské unii, vlastní návrhy řešení

Závěr

Seznam použité literatury

Přílohy

Seznam odborné literatury:

MEZŘICKÝ, V. Environmentální politika a udržitelný rozvoj. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-003-8.

RITSCHELOVÁ, I. a kol. Politika životního prostředí: vybrané kapitoly. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. ISBN 80-7044-779-6.

REMTOVÁ, K. Strategie podniku v péči o životní prostředí: Dobrovolné nástroje. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1086-3.

REMTOVÁ K. Dobrovolné environmentální aktivity: Orientační příručka pro podniky. PLANETA, 2006, roč. 2006, č. 6. ISSN 1801-6898.

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D.

Termín odevzdání diplomové práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2013/2014.

L.S.

doc. Ing. Tomáš Meluzín, Ph.D.
Ředitel ústavu

doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.
Děkan fakulty

V Brně, dne 01.05.2014

ABSTRAKT

Tato práce představuje problematiku udržitelného rozvoje a environmentální politiku a její nástroje, které jsou prostředkem pro zmírnění negativních dopadů ekonomické činnosti na životní prostředí. Detailněji jsou rozebrány dobrovolné přístupy a analyzován systém pro environmentální řízení organizací a auditu EMAS. Úkolem analytické části je rozbor motivů a očekávání organizací z České republiky před registrací k EMAS a jejich následné naplnění po implementaci. Je porovnána situace v České republice a členských státech Evropské unie a zjištěny společné trendy a odlišnosti. Výsledkem práce je návrh opatření pro zvýšení zájmu o registraci EMAS.

ABSTRACT

The master thesis introduces the topic of sustainable development, environmental policy and its tools as a mean of mitigating negative impact of economic activity on environment. The thesis analyzes optional tools of environmental policy as well as Eco-Management and Audit Scheme EMAS. The analytic part studies the motives and expectations of Czech organizations before the registration in EMAS and their fulfilment after implementation. The situation in the Czech Republic and EU member states is being compared and the common trends and variety identified. The output of the thesis is a design of measures for increasing the interest in registration in EMAS.

KLÍČOVÁ SLOVA

Udržitelný rozvoj, Environmentální politika, Nástroje environmentální politiky, Systém pro environmentální řízení organizací a audit (EMAS).

KEY WORDS

Sustainable development, Environmental policy, Environmental policy tools, Eco-management and Audit Scheme (EMAS).

BIBLIOGRAFICKÁ CITACE

DOBŘENSKÁ, M. *Využití systému pro environmentální řízení organizací a audit v České republice*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2014. 134 s. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D..

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem ve své práci neporušila autorská práva (ve smyslu Zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Dobřenicích dne 23. května 2014

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí diplomové práce doc. Ing. Aleně Kocmanové, Ph.D. za vstřícný přístup, cenné náměty a odborné rady při vypracování této práce. Dále děkuji své rodině za podporu projevenou během trvání mého studia.

OBSAH

1	ÚVOD.....	11
2	VYMEZENÍ PROBLÉMU A CÍLE PRÁCE.....	12
3	TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE.....	14
3.1	Udržitelný rozvoj	14
3.1.1	Agenda 21	16
3.1.2	Charakter současného rozvoje	17
3.2	Environmentální politika.....	21
3.2.1	Subjekty environmentální politiky.....	21
3.2.2	Principy environmentální politiky	22
3.3	Nástroje environmentální politiky.....	25
3.3.1	Přímé nástroje environmentální politiky.....	26
3.3.2	Nepřímé nástroje environmentální politiky	27
3.4	Dobrovolné environmentální aktivity	29
3.4.1	Doporučené přístupy.....	30
3.4.2	Dobrovolné nástroje.....	31
3.5	Environmentální manažerský systém (EMS).....	38
3.5.1	ISO 14001	39
3.5.2	Odlišnosti ISO 14001 a EMAS.....	41
3.6	Systém pro environmentální řízení organizací a audit EMAS.....	44
3.6.1	Vývoj EMAS	45
3.6.2	Proces zavádění EMAS v organizaci.....	48
3.6.3	Registrace EMAS v Evropské unii	53
3.7	Rozhodnutí pro EMAS.....	55

4	ANALÝZA SOUČASNÉ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE	56
4.1	Dotazníkové šetření.....	58
4.1.1	Registrované organizace	60
4.1.2	Název organizace	61
4.1.3	Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE (alfabeticky)	61
4.1.4	Profil registrovaných organizací.....	63
4.1.5	Důvody pro registraci k EMAS	68
4.1.6	EMS předchůdce EMAS.....	71
4.1.7	ISO 14001	72
4.1.8	Výhody plynoucí z EMAS.....	73
4.1.9	Posílení vztahů s okolím po registraci k EMAS	76
4.1.10	Nové příležitosti na trhu	78
4.1.11	Finanční úspory.....	81
4.1.12	Úspory energie.....	84
4.1.13	Environmentální manažerské účetnictví.....	88
4.1.14	Náklady na první rok zavedení EMAS	89
4.1.15	Roční náklady na zavedený EMAS	91
4.1.16	Návratnost vynaložených nákladů	93
4.1.17	Zohlednění EMAS u obchodních partnerů	95
4.1.18	Správnost rozhodnutí o zavedení EMAS.....	95
4.2	Využití EMAS v České republice	96
5	NÁVRHY OPATŘENÍ PRO ROZŠÍŘENÍ EMAS, POROVNÁNÍ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE A EVROPSKÉ UNII.....	100
5.1	Návrhy opatření realizovaných státní správou.....	102
5.1.1	Automatická certifikace k ISO 14001 po úspěšné registraci k EMAS...	103

5.1.2	Zákon o veřejných zakázkách.....	104
5.1.3	Podpora zavedení EMAS.....	106
5.1.4	Propagace systému pro environmentální řízení organizací a audit.....	109
5.1.5	Role EMAS ve vzdělávání.....	111
5.1.6	Snížení plateb pojistného pro registrované organizace.....	114
5.1.7	Snížení počtu inspekcí České inspekce životního prostředí	116
5.2	Návrhy opatření realizovaných samotnými organizacemi.....	118
5.2.1	Poskytnutí pozitivní zpětné vazby	118
5.2.2	Informování o registraci na webových stránkách.....	119
5.2.3	Začlenění environmentální prohlášení do výročních zpráv	120
6	ZÁVĚR	122
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	125
	SEZNAM ZKRATEK	130
	SEZNAM TABULEK.....	131
	SEZNAM OBRÁZKŮ	132
	SEZNAM GRAFŮ	133
	SEZNAM PŘÍLOH.....	134
	PŘÍLOHY	

1 ÚVOD

Problematicke udržitelnosti dopadu lidských činností na stav naší planety se od 70. let 20. století věnovali zástupci vyspělých evropských států z Evropského hospodářského společenství.

Ačkoli se geograficky Česká republika nachází v samotném středu Evropy, její zapojení do většiny evropských projektů zaměřených na udržitelný rozvoj je z důvodu historického vývoje velmi opožděné. Až po prosazení a nastavení demokratického přístupu se od 90. let 20. století prosazují názory v západní Evropě dlouhá léta přijaté a platné. Změna režimu vyvolala nespočetné změny v životech obyvatel, otevřela brány našeho území a spolu s novými možnostmi přinesla i nové výzvy a povinnosti.

Pro představitele státu nastal čas praktického zapojení České republiky do dění v Evropě. Dlouhá cesta integrace byla a stále je hospodářsky nezbytná a podstatně ovlivňuje konkurenceschopnost České republiky.

Ochrana životního prostředí, jež je jednou ze tří podsložek udržitelného rozvoje, je v České republice legislativně zohledňována poměrně záhy po politickém převratu a sestavení nové vlády v roce 1991. Od tohoto roku datujeme zvýšený zájem o ohleduplný přístup k životnímu prostředí na našem území.

Spolu s rostoucí životní úrovní jdou ruku v ruce i zvyšující se požadavky na minimální dopad produktu na životní prostředí. Šetrnost produktu se stává podstatným kritériem výběru spotřebitele. Dochází ke zpřísnování legislativy a nárůstu kontrol a měření dokazujících skutečné zatížení vykonávanou činností.

Vzrůstající zájem o environmentální problematiku, jež se projevuje nejen v kontextu zajištění přijatelné úrovně přírodních hodnot a biologické rozmanitosti, ale rovněž udržení konkurenceschopnosti, zavazuje ke speciálnímu a důkladnému přístupu k této oblasti. Nejedná se o okrajovou záležitost dotýkající se pouze úzkého okruhu zainteresovaných, ale o stěžejní bod v celosvětovém měřítku.

2 VYMEZENÍ PROBLÉMU A CÍLE PRÁCE

Cílem této práce je zmapovat situaci v České republice z hlediska využití systému pro environmentální řízení organizací a audit a sestavit komplexní zprávu, jež je v českých poměrech unikátní.

Zmapováním situace je myšleno poskytnutí odpovědí na otázky, jaký je trend v počtu registrací, jaké organizace se nechávají registrovat, jaké jsou jejich motivy a očekávání, které z nich byly naplněny, zda zavedení pozitivně ovlivnilo vztahy s okolím, zda získaly organizace nové příležitosti na trhu, jaká byla finanční náročnost zavedení a jakých úspor díky EMAS organizace dosáhly.

Práce poskytne odpověď na otázku, zdali je Česká republika rovnocenným státem Evropské unie z pohledu úrovně počtu registrací k systému pro environmentální řízení organizací a audit, zdali na ni působí stejné vlivy jako na ostatní státy EU a panuje shoda i v dlouhodobém vývoji.

Rovněž bude odhaleno, jestli v České republice platí tvrzení, že pro větší organizace je registrace jednodušší. Bude prozkoumáno, zda se liší motivy pro registraci a dosažené výhody po registraci pro veřejné a soukromé organizace. Podložím nebo vyvrátím tvrzení, že náklady vložené do příprav a implementace EMAS jsou návratné. Poskytnu zpětnou vazbu, zdali jsou registrované organizace s dosaženými přínosy systému spokojeny a své rozhodnutí o zavedení EMAS by po předchozích zkušenostech znovu zopakovaly.

Diplomová práce se skládá z teoretické, analytické a návrhové části. Teoretická část pojímá několik oblastí, které mají za úkol komplexně představit problematiku přístupu k životnímu prostředí na podnikové úrovni. Na úvod představuje tématiku udržitelného rozvoje, jeho podstatu a původ. Informuje o charakteru současné ekonomické praxe a nutnosti ochrany neobnovitelných zdrojů. Následně pojednává o environmentální politice. Představuje zainteresované subjekty a základní principy, na nichž je založena. Pokračuje představením nástrojů environmentální politiky, které jsou prostředkem pro zmírnění negativních dopadů ekonomické činnosti na životní prostředí.

Detailněji jsou rozebrány dobrovolné environmentální aktivity. Ze široké palety dobrovolných nástrojů, jež jsou v práci zběžně představeny, je větší pozornost věnována environmentálnímu manažerskému systému (EMS) reprezentovanému normou ISO 14001 a systému pro environmentální řízení organizací a audit (EMAS). Oba tyto systémy řízení jsou představeny a vzájemně porovnány.

Jádrem této diplomové práce je systém pro environmentální řízení organizací a audit. Ten zaujímá výsadní postavení mezi dobrovolnými nástroji, neboť se jedná o nejkomplexnější a nejtransparentnější z nich.

Teoretická východiska a jejich zmíněná struktura vychází z cíle této práce a snaží se problematiku čtenáři logicky přiblížit.

Na popsany teoretický aparát navazuje analytická část. V té jsou představeny výsledky výzkumu. Údaje jsou zpracovány a doplněny komentářem. Ve vybraných oblastech je vývoj v České republice porovnáván se situací v Evropské unii a to se zřetelem na cíl této práce.

Na základě bližšího poznání registrovaných organizací a jejich názoru na systém pro environmentální řízení organizací a audit jsou v této práci navržena opatření vedoucí ke zvýšení zájmu, a tedy rozšíření členské základny organizací registrovaných k EMAS na území České republiky.

Prostředkem pro získání informací od organizací registrovaných k EMAS bylo dotazníkové šetření. Data zachycující situaci v Evropské unii byla čerpána z průzkumu společností Milieu Ltd. and Risk & Policy Analysis Ltd. zadaného Evropskou komisí.

V dotazníkovém šetření byl dán prostor pro vyjádření všem organizacím registrovaným v roce 2013 v systému pro environmentální řízení organizací a audit z České republiky, neboť byl zaslán všem z nich.

3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

3.1 Udržitelný rozvoj

Koncepce udržitelného rozvoje tvoří základnu environmentálního přístupu k lidským aktivitám v nejrůznějších oblastech činností. Snahou této koncepce je zajištění kooperace mezi rozvojem a současným zachováním životního prostředí. Koncept tedy zahrnuje nespočet oborů a disciplín.

Pojem trvale udržitelný rozvoj se poprvé objevil v roce 1987 ve zprávě Světové komise pro životní prostředí a rozvoj. Tato zpráva byla později rovněž knižně publikována pod názvem *Naše společná budoucnost*.¹

Podle této zprávy je udržitelný rozvoj takový, který zajistí uspokojení potřeb současné společnosti bez omezení možnosti uspokojování potřeb příštích generací. Podstatou je tedy dosahování ekonomického pokroku lidstva, aniž by docházelo k devastaci životního prostředí.²

Udržitelný rozvoj je komplexní soubor strategií, které umožňují při plném respektování environmentálních limitů pomocí ekonomických prostředků a technologií uspokojovat lidské potřeby. Aby to bylo v globálním měřítku možné, je nutné definovat na lokální, regionální i globální úrovni sociálně–politické instituce a procesy probíhající mezi nimi.³

Nastolení udržitelného rozvoje je cílem všech zemí světa, je však nutné přihlédnout ke konkrétní situaci každé země, a tedy odlišným národním zájmům.

Souhrnně se však setkáváme s příliš úzkým zaměřením jednotlivých institucí a uzavřenými rozhodovacími procesy. Ty jsou uskutečňovány separátně na úrovni institucí ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů na straně jedné a hospodářských institucí na straně druhé. Vzhledem k charakteru problematiky vyvstává požadavek integrace ochrany životního prostředí, a tedy principu udržitelného

¹JENÍČEK, V. a kol. *Vyvážený rozvoj: na globální a regionální úrovni*, s 6.

²RITSCHELOVÁ, I. A kol. L. *Environmentální a ekonomické účetnictví: Teoreticko-metodologická východiska a aplikace vybraných modulů v České republice*. s. 9.

³CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Udržitelný rozvoj*. [online]. [cit. 2013-09-21]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1/\\$FILE/Metod-MA21_02-UR_0503.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1/$FILE/Metod-MA21_02-UR_0503.pdf).

rozvoje, do všech vládních i nevládních institucí, které by tímto naplňovaly své celospolečenské poslání.⁴

Pro zajištění požadavku integrace je klíčové propojení tří složek udržitelného rozvoje, které tvoří:

- ekonomický rozvoj,
- sociální rozvoj,
- ochrana životního prostředí.

Tyto složky jsou považovány za základní pilíře, které se navzájem podporují. Všechny tři pilíře tvoří podklad analýz pro plánování udržitelného rozvoje.

Dosažení udržitelného rozvoje není možné bez nastolení rovnováhy mezi všemi třemi jeho složkami. Provázanost životního prostředí, sociálních aspektů a ekonomiky vyžaduje ohleduplné chování ve všech těchto oblastech, jehož výsledkem bude zajištění udržitelného rozvoje.

Tyto oblasti zahrnují rozsáhlé spektrum nástrojů, opatření, pravidel, principů a dalších.

Rovina životního prostředí je již od roku 1991 zahrnuta i v české legislativě, konkrétně v Zákonu o životním prostředí, který stanovuje právo člověka na příznivé životní prostředí. V rovině životního prostředí je vyžadována jeho ochrana, šetrné využívání přírodních zdrojů (jeho intenzita nesmí přesáhnout možnosti přirozené regenerace), prevence znečišťování atd.

Do sociální oblasti lze mimo základních lidské potřeby zařadit také dostupné vzdělání, rovné příležitosti, dodržování lidských práv, zajištění určité životní úrovně napříč všemi kontinenty.

Rovina ekonomická zahrnuje směřování k úspoře nákladů, což vede k vyšším ziskům, jež mohou být použity na zefektivňování činností organizací, které je šetrnější k životnímu prostředí, nebo pro účely výzkumu, jež dále posílí oblasti sociální nebo životního prostředí. Vyšší zisky také mohou být použity k nápravě již dříve způsobené újmy na životním prostředí nebo ke zvyšování vzdělávání a kvalifikace

⁴ UNITED NATIONS. *Our Common Future: United Nations UN Documents: Gathering a Body of Global Agreements. 1987.* [online]. [cit. 2013-09-21]. Dostupné z: http://conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf.

v oblasti sociální. Důležité je také ekonomické ocenění pozitivního i negativního působení na životní prostředí. Především ocenění negativních externalit a přiřazení jejich původci vytváří základ pro efektivní fungování trhu.

3.1.1 Agenda 21

Na druhé Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru v roce 1992 se sešli delegáti ze 178 zemí světa, jež se shodli na nutnosti mezinárodní spolupráce v oblasti přechodu k udržitelnému rozvoji.

Bylo přijato pět světově uznávaných dokumentů, které se zabývají teoretickou, stejně tak i praktickou rovinou budoucího globálního rozvoje.

Přijatými dokumenty jsou:

- deklarace z Rio de Janeira o životním prostředí a rozvoji,
- rámcová úmluva Spojených národů o změně klimatu,
- úmluva o biologické rozmanitosti,
- prohlášení k principům globální dohody o využívání, ochraně a trvale udržitelném rozvoji všech typů lesů,
- Agenda 21.

Nejvýznamnějším dokumentem je Agenda 21, která obsahuje první celosvětový pracovní plán pro aplikaci trvale udržitelného rozvoje v praxi. Vymezuje prioritní cíle, jichž má být dosaženo, a naznačuje cestu k jejich dosažení.

Doslovný překlad slova agenda z latiny znamená program nebo soubor opatření a číslovka 21 odkazuje na problémy, jimž bude muset lidstvo čelit v nadcházejícím 21. století.⁵

Tato agenda je vyjádřením morální hodnoty, není tedy právně závazná ani vynutitelná.

Podle Agendy 21 jsou stěžejními kroky k dosažení trvale udržitelného rozvoje:

⁵ CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Udržitelný rozvoj*. [online]. [cit. 2013-09-21]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1/\\$FILE/Method-MA21_02-UR_0503.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1/$FILE/Method-MA21_02-UR_0503.pdf).

- integrace životního prostředí do politické plánovací a řídicí úrovně,
- zabezpečení účinného právního a regulačního rámce,
- efektivní využití ekonomických nástrojů na trhu,
- vytvoření systémů pro ekologické a ekonomické oceňování.

3.1.2 Charakter současného rozvoje

Současnou ekonomickou praxi lze hodnotit jako neudržitelnou. Převládá nadměrný konzum a kvantitativní materiální požadavky namísto kvalitativních. Změna této situace je nejdůležitějším předpokladem pro zajištění udržitelného rozvoje, avšak problém nastává ve schopnosti rozpoznat a jednoznačně stanovit, kde končí uspokojování potřeb a začíná nenasytost.

Nezbytným předpokladem pro dosažení trvale udržitelného rozvoje je integrace ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů do rozhodovacích procesů na všech úrovních: mezinárodní, národní, podnikové, místní samosprávy i jednotlivce.⁶

V oblasti udržitelného rozvoje je stěžejní analýza aktuálního stavu, vymezení limitů a cílů, jichž má být dosaženo. Jedná se o stanovení hranic, v nichž by se rozvoj měl s ohledem na kvalitu života realizovat.

Pomocníkem pro rozpoznání směru posunu společnosti od udržitelného rozvoje nebo směrem k němu jsou indikátory udržitelného rozvoje. Jako příklad lze uvést ekologickou stopu, environmentální prostor, ekologický tlumok a další. Nejedná se o nejčastěji uveřejňované a ostře sledované agregované ukazatele, jako je HDP, který je z hlediska hodnocení stavu a vývoje životního prostředí zcela irelevantní. Jako příklad nevhodnosti tohoto ukazatele lze uvést absenci schopnosti rozlišit, která aktivita je pro společnost pozitivní a která záporná. Likvidace ekologické katastrofy, jakou může být třeba únik ropy, je v konečném efektu v tomto ukazateli prezentována jako pozitivní jev, neboť zvyšuje hodnotu HDP. Tento ukazatel je nekompletní, opomíjí vliv společenských aktivit na životní prostředí a tím zkresluje všeobecné povědomí.

⁶ JENÍČEK, V. *Ekologická politika Evropské unie a trvale udržitelný rozvoj: Aktuální otázky světové ekonomiky*, s.42.

3.1.2.1 Obnovitelné a neobnovitelné zdroje

Rozlišování zdrojů na obnovitelné a neobnovitelné je z hlediska udržitelného rozvoje velmi důležité a obě tyto skupiny vyžadují odlišný způsob zacházení. Obnovitelný zdroj je za určitých podmínek schopen regenerace, kdežto dostupnost neobnovitelného zdroje se snižuje v čase. Nadějí pro neobnovitelné zdroje je recyklovatelnost, která je ovšem ovlivněna technickými možnostmi a ekonomickou náročností.⁷

Optimální způsob, jak dosahovat cílů udržitelného rozvoje, je snaha o významnou redukci zatížení životního prostředí, především pomocí integrovaného přístupu k výrobnímu procesu (tj. od výběru surovin, designu výrobku, jeho vyhotovování a následné spotřebě a likvidaci odpadů).

3.1.2.2 Kvantifikace udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj je měřen širokým spektrem indikátorů udržitelného rozvoje. Problémem těchto ukazatelů je však častá protichůdnost v ekonomické, sociální a ekologické oblasti. Dalšími handicapy jsou dále nadbytek dílčích informací, z nichž nelze sestavit vypovídající celek nebo je nelze převést na měřitelné hodnoty (např. kvalita života, pohoda, volný čas, krásy přírody). I přes zmíněné slabiny většiny indikátorů udržitelného rozvoje uvedu jeden z mnoha ukazatelů, který však velmi názorně aktuální situaci vystihuje.

3.1.2.3 Ekologická stopa

Ekologická stopa (Ecological Footprint) je vyhledávaným a univerzálním ukazatelem zaměřujícím se na kvantifikaci toho, kolik přírodních zdrojů lidstvo potřebuje ke svému životu. Jedná se o souhrn ploch veškeré obdělávané půdy, pastvin, lesů využívaných jako zdroj dřeva a sloužících k absorpci CO₂, stejně jako lovišť ryb a zastavěných ploch, které jsou zapotřebí k zajišťování všech zdrojů pro udržení současného životního stylu a odstranění odpadů, které jsou v tomto procesu produkovány.⁸

Jednotkou, jíž je ukazatel měřen, je tzv. globální hektar (gha), který představuje plochu s průměrnou schopností produkce zdrojů a absorpce odpadů.

⁷ TOMŠÍK, K. *Evropská integrace a environmentální ekonomika*, s. 67.

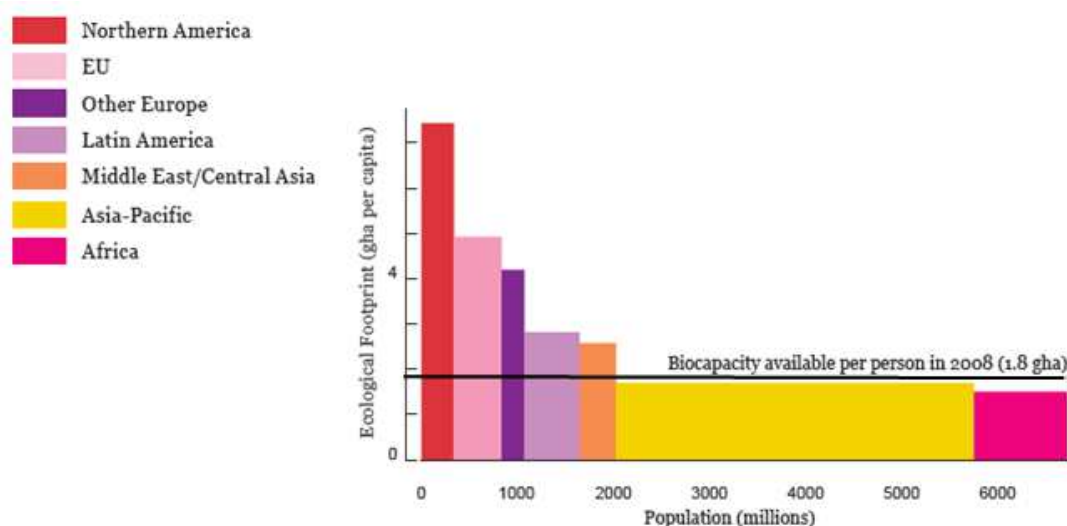
⁸ JENÍČEK, V. a FOLTÝN, J. *Globální problémy světa - v ekonomických souvislostech*, s. 312.

Tento ukazatel názorně zobrazuje bilanci, v níž na jedné straně stojí ekologická stopa, tedy požadavky na plochu potřebnou k udržení životního stylu, a na straně druhé biologická kapacita přírody. Porovnáním obou stran bilance vzniká zcela zřejmá odpověď na otázku, zdali lidstvo vykazuje přebytek nebo deficit. Deficit v této bilanci jinými slovy znamená, že pro uspokojení potřeb na dané úrovni bychom museli mít k dispozici více Zemí, než je ta naše jediná.

Z pohledu ekologické stopy uvádí Mezřický rozložení nároků na Zemi z geografického hlediska přibližně takto: největší ekologickou stopu na obyvatele má Severní Amerika (9,6 globálních hektarů), západní Evropa vyžaduje jen přibližně polovinu globálních hektarů (cca 5), oblast, do níž spadá Česká republika, tedy střední a východní Evropa, si nárokuje cca 3,7 gha. Asie má ekologickou stopu na úrovni 2,2 gha, Latinská Amerika 2,1 gha, Austrálie 1,8 gha a nejnižší ekologickou stopu zanechává Afrika s hodnotou 1,4 gha.⁹

Problémem není pouhé zvyšování produkce zboží i odpadů, ale rovněž snižující se schopnost regenerace Země.

Ekologickou stopu vypočítanou Světovým fondem na ochranu přírody (WWF) podle částí světa za rok 2008 lze spatřit v následujícím grafu.

Obrázek 1: Ekologická stopa podle částí světa (Převzato z: WORLD WILDLIFE FUND. *Living Planet Report: Summary* [online]. 2012 [cit. 2013-09-18]. Dostupné z: http://awsassets.panda.org/downloads/lpr_2012_summary_booklet_final.pdf.)

⁹ MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*, s. 95.

V grafu je porovnáván počet obyvatel dané části světa a množství gha požadovaným na obyvatele. Biokapacita Země byla dle WWF stanovena na 1,8 gha, což v praxi znamená, že pouze oblast Pacifiku a Afriky si nenárokuje více globálních hektarů, než je udržitelné.

3.2 Environmentální politika

Indikátory udržitelného rozvoje slouží jako podklad pro environmentální politiku. Pomocí nich zjišťujeme aktuální situaci a její trend.

Politika životního prostředí zahrnuje soubor různorodých opatření, jimiž se při řízení státu, regionu, podniku či jednotlivce vědomě působí na jeho chování tak, aby svojí činností nejen neznehodnocoval životní prostředí, ale přispíval k jejímu ozdravení.¹⁰

Environmentální politika se zaměřuje na řešení problémů spjatých s životním prostředím a jeho znehodnocováním. Stejně jako jiné specializované či nespécializované druhy politik se zabývá tvorbou, ochranou, popřípadě změnou pravidel, kterými se řídíme v každodenním životě. Jde o umění vyhledání kompromisního řešení, které je všeobecně přijatelné a vede k usměrňování chování společnosti s cílem zachování podmínek pro život na Zemi.

Politika v tradičním slova smyslu je správou věcí veřejných, prováděná především orgány státní správy.¹¹ Environmentální politika je v tomto ohledu poměrně specifická, neboť je rovněž hojně prosazována a vyžadována neziskovými organizacemi, zájmovými hnutími a širokou veřejností.

3.2.1 Subjekty environmentální politiky

Koncept udržitelného rozvoje je základem environmentální politiky a předpokládá participaci různých sociálních subjektů na tvorbě a realizaci environmentální politiky.

Tvorba environmentální politiky, její aplikace, rozhodování o jejích cílech a způsobech jejího uskutečňování není výlučnou funkcí veřejné správy. Účinná environmentální politika se děje za účasti adresátů environmentálních požadavků i široké veřejnosti, ať organizované či nikoliv.¹²

¹⁰ REMTOVÁ, K. a kol.: *Analýza nových nástrojů výrokově orientované politiky životního prostředí využívaných podnikovou sférou v rozvinutých zemích*, s. 18.

¹¹ MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*, s. 55.

¹² MEZŘICKÝ, V. a kol. *Základy ekologické politiky*, s. 30.

Neúplný výčet subjektů participujících na environmentální politice je:

Vláda, Ministerstvo životního prostředí, politické strany, Česká inspekce životního prostředí, Policie České republiky, soudy, podnikatelské subjekty, územně správní celky, finanční instituce, média a další.

3.2.2 Principy environmentální politiky

Politika životního prostředí na úrovni mezinárodní, národní, místní či podnikové by si i přes odlišnou povahu měla zachovat určité charakteristické rysy. Při určování strategie politiky životního prostředí by měly být brány v úvahu obecně platné principy, jež se po dlouhou dobu vyvíjely a formovaly v závislosti na měnícím se přístupu společnosti k životnímu prostředí.

Tyto principy tvoří stavební kámen politiky životního prostředí.

Princip nejvyšší hodnoty

Vyjadřuje význam životního prostředí v oblasti veřejných zájmů.

Za stěžejní princip, který se uplatňuje i v mnoha jiných oblastech, nejenom v politice životního prostředí, lze považovat **udržitelný rozvoj**. Ten je dokonce definován v zákoně o životním prostředí č. 17/1992 Sb. Je i součástí Státní politiky životního prostředí České republiky. Tento princip, jak už je zmíněno v předchozích kapitolách, propojuje rovinu ekonomickou, sociální a ekologickou.

Princip prevence

Zastává velmi důležité postavení. Je vysoce efektivní a jeho podstata tkví v předcházení poškozování životního prostředí, neboť prevence je účinnější a levnější, než následná náprava vzniklých škod.¹³ Tento princip je kromě jiných veřejnoprávních předpisů upraven rovněž v občanském zákoníku.

Princip předběžné opatrnosti

Reflektuje i situace, jež jsou spojeny s konkrétním produktem nebo postupem výroby a u nichž dopředu nemůžeme říci, jaký dopad budou mít v dlouhém období (s přihlédnutím ke kumulativním a synergickým efektům). Existují však indikátory,

¹³ PROCHÁZKOVÁ, D. *Principy udržitelného rozvoje*, s. 140.

kteře nepříznivý vliv v delším období naznačují. Jde tedy o opatřnost se zřetelem na dlouhé období.

Princip snižování rizika u zdroje

Zaměřuje se na minimalizace škodlivých vlivů nejlevnějším a nejúčinnějším způsobem, a to přímo u zdroje těchto škodlivých vlivů. Jde o zabránění vzniku škod co nejbliže jejich původci, nikoli až v dalších stupních řetězce.

Princip odpovědnosti státu

Ústava zavazuje stát k ochraně životního prostředí, šetrnému využívání zdrojů a ochraně přírodního bohatství.

Princip ekonomické odpovědnosti původce

Uplatňuje se stejně a nerozdílně, jako platí princip odpovědnosti státu. Zde se jedná o princip upravující povinnost vypořádání nákladů vzniklých při předcházení škod nebo při jejich odstraňování – PPP– Polluter Pays Principle (Princip znečišťovatel platí). Výsledkem tohoto principu by mělo být to, že negativní externality budou zahrnuty v nákladech jejich původce, a tudíž budou znevýhodňovat tuto produkci oproti produkci, která životnímu prostředí neškodí.

Princip kritických zátěží

Stanovuje limity, které vymezují, nejvyšší dávku znečištění, která při své povaze nezpůsobí poškození přírody, popř. lidského zdraví. V případě významné škodlivosti a udělení zákazu je kritická zátěž rovna hodnotě 0.

Princip sdílené a diferencované odpovědnosti

Považuje za samozřejmé, že životní prostředí a starost o něj je záležitostí, která se dotýká všech subjektů společnosti, a proto jsou všichni povinni přijímat za něj odpovědnost. Tato povinnost se nedotýká pouze státních orgánů a administrativy, nýbrž stejnou měrou i každého jednotlivého člověka.

Princip subsidiarity

Vychází z předpokladu, že nejlepším řešením pro udělení pravomocí a kompetencí je jejich postoupení na co nejnižší kompetentní úroveň rozhodování. To v praxi znamená přiblížení problematiky občanům. V rámci národní politiky životního prostředí by tedy

měly rozhodovat především regiony, popř. obce, v hledisku mezinárodním především jednotlivé státy a pak až vyšší úrovně uskupení jako např. EU.

Princip nejlepší dostupné technologie a techniky

Vyznačuje se společnými rysy jako princip kritických zátěží. Jeho úkolem je korigovat hodnoty vyplývající z kritických zátěží v relaci k technickým možnostem.¹⁴

Princip integrované ochrany

Zdůrazňuje propojení ochrany před nejrozmanitějším spektrem negativních dopadů na životní prostředí. Ukládá povinnost kooperace mezi rozmanitými aspekty ochrany životního prostředí namísto sledování pouze jednoho aspektu na úkor ostatních.

Princip substituce

Stanovuje, že pokud je to finančně, popř. technicky proveditelné, měly by být činnosti škodící životnímu prostředí, popř. látky, jež jsou při tom produkovány, nahrazeny šetrnějšími.

¹⁴ RITSCHELOVÁ, I. a kol. *Environmentální a ekonomické účetnictví: Teoreticko-metodologická východiska a aplikace vybraných modulů v České republice*, s. 11.

3.3 Nástroje environmentální politiky

Nástroje environmentální politiky představují konkrétní prostředky, které jsou používány k dosažení plánovaných cílů v oblasti životního prostředí. Plánované cíle směřují vždy ke snížení negativního dopadu na životní prostředí. Subjekty tyto nástroje buď aktivně používají, nebo jsou jimi ovlivňovány.¹⁵

Je nutné zdůraznit, že technické prostředky ochrany životního prostředí jako například odlučovače, odsiřovače nebo čističky odpadních vod nepatří mezi nástroje environmentální politiky, neboť nepůsobí na subjekty, nýbrž na škodliviny.

V některých případech dochází k propojení jednotlivých nástrojů environmentální politiky tak, že aplikace jednoho nástroje posiluje účinnost nástroje druhého. Takovýmto nástrojovým mixem lze rychleji dosáhnout požadovaného výsledku.

V minulosti jsme se setkávali téměř výhradně s nástroji státní environmentální politiky, v posledních letech však nabývají na významu nástroje, jež nejsou státem vynutitelné a o jejichž aplikaci rozhoduje daný subjekt zcela dobrovolně.

Využitím rozšířeného a integrovaného souboru nástrojů se zabývá i Agenda 21, která nabádá k vytvoření souhry mezi vládou, podniky, veřejností a hlavními ekonomickými odvětvími.¹⁶

Členění environmentálních nástrojů je v různých zdrojích interpretováno odlišně, avšak nejčastějšími dvěma způsoby členění jsou:

- Podle kategorizace OECD
 - normativní nástroje,
 - ekonomické nástroje,
 - platební povinnosti a kompenzace škod,
 - vzdělávání a informace,
 - dobrovolné nástroje environmentální politiky.

¹⁵ REMTOVÁ, K.. *Výkladový slovník základních pojmů z oblasti udržitelného rozvoje*, s. 36.

¹⁶ MOLDAN, B.: *Konference OSN o životním prostředí a rozvoji*, s 260.

- Podle podnětu
 - přímé (nazývány též regulační nebo administrativní),
 - nepřímé (obdoba ekonomických),
 - dobrovolné (označovány též jako etické, popř. soukromé).

Oba způsoby se navzájem nevyklučují, obsahují shodné konkrétní nástroje, pouze nahlíží na rozdělení z jiných perspektiv.

V této práci je dále nahlíženo na nástroje podle podnětu (tedy členění na přímé, nepřímé, dobrovolné).

3.3.1 Přímé nástroje environmentální politiky

Podstatou myšlenky přímých nástrojů je jejich regulační schopnost. Svým působením napomáhají snižovat škodlivé vlivy ovlivňující životní prostředí. V mnohých případech omezují nebo dokonce zakazují některé nežádoucí činnosti.

Vzhledem k charakteru těchto nástrojů bývají často označovány jako normativní, právní či administrativní.

Z historického hlediska se jedná o první nástroje ochrany životního prostředí.

Jsou založeny na principu příkazů a kontroly jejich dodržování. Příkazy mají nejčastěji následující podobu:¹⁷

- nařízení (zákazy a příkazy),
- limity, standardy a normy,
- předepsané administrativní postupy a omezení.

Tyto nástroje neponechávají v oblasti rozhodování o chování k životnímu prostředí žádnou možnost volby. Příkazy musí být beze zbytku akceptovány, jinak je subjekt vystaven sankcím ze strany státu.

Nevýhodou přímých nástrojů je nulová stimulace k pozitivnímu překračování normativních předpisů. Tento donucovací systém vyvolává negativní vztah a defenzivní postoj subjektů k ochraně životního prostředí.

¹⁷ ŠTĚPÁNEK, Z. *Ekonomika a životní prostředí*, s. 23.

České právo životního prostředí je svojí podstatou odvětvově orientováno. Provázanost jednotlivých oblastí a oborů je nedostatečná. To vylučuje vznik multiplikativního efektu a snižuje přehlednost a účinnost.

Východiskem z této situace by po vzoru např. Velké Británie, Švédska, Nizozemska, Polska či Německa mohlo být vytvoření jednoho komplexního zákona o životním prostředí, jež by obsáhl veškerou problematiku.¹⁸

3.3.2 Nepřímé nástroje environmentální politiky

Nepřímé nástroje environmentální politiky jsou založeny na hmotné zainteresovanosti subjektu využívajícího nebo dokonce znehodnocujícího životní prostředí.

Nepřímé nástroje jsou též označovány jako ekonomické, neboť využívají tržně orientovaný přístup k dosažení cílů. Jednu z mnoha definicí ekonomických nástrojů nabízí Kloepfer (2004): „*Ekonomické nástroje nabízí adresátovi hospodářský podnět, aby se choval tak, jak je to z hlediska environmentální politiky žádoucí.*“¹⁹

Nepřímé nástroje vycházejí z cenového mechanismu a mění relaci mezi náklady a užitekem. Podnikům maximalizujícím zisk vzniká na základě ekonomických nástrojů stimul k redukcí výrobních procesů nebo k investicím. Spotřebitelé by měli být na základě maximalizace užitku vedeni ke statkům, které poškozují životní prostředí méně.²⁰

Podstata hospodářského podnětu tkví v nutnosti volby, zda je pro subjekty ekonomicky výhodnější poškozovat svou činností životní prostředí, nebo finanční prostředky využít na eliminaci tohoto znečištění. Působí tedy na principu ekonomického kalkulu.

Ekonomické nástroje nejsou natolik striktní v porovnání s nástroji přímými, neboť jejich základním znakem je ponechání prostoru pro vlastní rozhodnutí subjektů. Tyto nástroje jsou společensky efektivnější, neboť doplňují tržní mechanismus, který v dostatečné míře nereaguje na hodnotové signály.²¹

¹⁸ KRUŽÍKOVÁ, E. *Ekologická politika a právo životního prostředí v Evropské unii*, s. 152.

¹⁹ KLOEPFER, M.: *Umweltrecht*, s. 280.

²⁰ OBRŠÁLOVÁ, I., RUDOLF, E.: *Environmentální ekonomika*, s. 18.

²¹ ŠTĚPÁNEK, Z. *Ekonomika a životní prostředí*, s. 24.

Lze je rozdělit do dvou základních skupin:²²

- **nástroje negativní stimulace** (nazývány též jako restriktivní),
Finančně postihují činnosti, jež mají negativní dopad na životní prostředí. V zásadě se jedná o převod externích nákladů ze vzniklých externalit do nákladů jejich původce. Toto přerozdělení nákladů se nazývá internalizace negativních externalit. Cílem je zvýšení nákladů původcům znečištění, kteří jsou nuceni reagovat zvýšením ceny, což vyvolá nižší produkci a generuje nižší znečištění.²³ Příkladem takovýchto nástrojů jsou ekologické daně, poplatky, pokuty nebo například úhrady za obchodovatelná práva na znečištění. Výše platby není libovolná, nýbrž reflektuje efektivnost a hledání ekonomického optima. Její výše je odvozována od ekologických škod tak, aby docházelo k substituci nákladů za škody na náklady na snížení znečištění.²⁴
- **nástroje pozitivní stimulace.**
Finančně podporují subjekty, jejichž aktivity přispívají ke zdravému vývoji životního prostředí. Subjekty poskytující platby jsou nejčastěji veřejné instituce, mohou jimi ale být i neziskové organizace, popřípadě soukromá sféra. Vyskytují se ve formě dotací, grantů, zvýhodněných úvěrů a jejich záruk, daňových zvýhodnění, odkladů plateb daní a dalších.

Nepřímé nástroje environmentální politiky jsou nejvýznamnějšími a nejrozšířenějšími nástroji politiky životního prostředí.

²² ŠIMÍČKOVÁ, M. *Environmentální vzdělávání*. Environmentální ekonomie a environmentální politika. Přednáška. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 18. 2. 2005.

²³ RITSCHELOVÁ, I. a kol. *Politika životního prostředí: vybrané kapitoly*, s. 32-42.

²⁴ OBRŠÁLOVÁ, I., RUDOLF, E.: *Environmentální ekonomika*, s. 23.

3.4 Dobrovolné environmentální aktivity

Rozsah činností podniku, za které subjekty z environmentálního hlediska přejímají zodpovědnost, se neustále rozšiřuje a v souladu s tímto trendem také přibývá nástrojů, které organizace ke snižování svého dopadu využívá.²⁵

Dobrovolnými přístupy k životnímu prostředí rozumíme diferenciovanou paletu prostředků, kterou lze využít s cílem ochrany životního prostředí. Tyto prostředky jsou zcela nad rámec legislativy o ochraně životního prostředí nebo se zabývají oblastmi, které dosud nebyly legislativně upraveny.²⁶

Subjekty je zavádí vždy na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí. Jednotlivé nástroje mohou být kombinovány a mohou se vzájemně doplňovat za účelem vytvoření synergie. Stanovení prioritních oblastí a vytyčení cílů, jichž má být dosaženo, je z povahy těchto nástrojů plně v kompetenci podniku.

Proaktivní přístup podniků se projevuje v reakcích na nové trendy, ale také v jejich vlastní iniciativě.

Důvodem pro aplikaci dobrovolných přístupů a nástrojů v rámci organizací je například zvýšení zisku, konkurenceschopnosti, zlepšení image a další.

Dobrovolné environmentální aktivity lze na základě míry jejich sjednocení při realizaci rozdělovat na:²⁷

- doporučené přístupy,
- dobrovolné nástroje.

²⁵ REMTOVÁ, K. *Strategie podniku v péči o životní prostředí: Dobrovolné nástroje*, s. 37.

²⁶ RITSCHELOVÁ, I., HÁJEK M., TOŠOVSKÁ, E. GEUSS, E, PASQUARELO, T.: *Úvod do politiky životního prostředí.: Environmentální management 1*, s. 33.

²⁷ REMTOVÁ K. *Dobrovolné environmentální aktivity: Orientační příručka pro podniky*, s. 5.

3.4.1 Doporučené přístupy

Nemají jednotu při své realizaci, jako tomu je u dobrovolných nástrojů. Stanoví sice svůj cíl, ale ne způsob, jakým ho dosáhnout. To jim zajišťuje větší volnost a flexibilitu vzhledem k charakteru organizace, jejího produktu i způsobu řízení. Důvodem pro absenci jasně stanovené metodiky je například implementace zcela nové myšlenky nebo nepřehledné množství nástrojů, jež lze na její aplikaci využít.

Jako příklad momentálně nejznámějšího doporučeného přístupu je společenská odpovědnost organizací (CSR – Corporate Social Responsibility). Již z povahy doporučených přístupů vyplývá, že neexistuje jen jedna definice tohoto globálního trendu, ale v nejrůznějších zdrojích je tento přístup pojímán odlišně. Jednou ze stručných a výstižných definic je: „*CSR je způsob podnikání, který odpovídá či jde nad rámec etických, zákonných, komerčních a společenských očekávání.*“²⁸

Tento přístup je reakcí na očekávání veřejnosti, že se organizace budou chovat zodpovědně vůči svému okolí. Podniky, které se s tímto přístupem ztotožnily, si uvědomují vzájemnou provázanost svých činností s okolím.

Aktivity náležící do CSR se dotýkají oblasti environmentální, sociální i ekonomické, což jsou také oblasti, na něž se koncentruje udržitelný rozvoj.

Společenská odpovědnost firem je rozsáhlý proces zahrnující mnohé oblasti firmy, a jehož podstata je zakotvena přímo ve firemní strategii. Odměnou za odpovědné chování firmy je dobrá pověst, důvěra, image a posílení značky, větší loajalita zaměstnanců i zákazníků atd.

²⁸ PAVLÍK, M., BĚLČÍK, M., a kol.: *Společenská odpovědnost organizace: CSR v praxi a jak s ním dál*, s. 18–19.

3.4.2 Dobrovolné nástroje

Jako základní principy dobrovolných nástrojů lze podle Ministerstva životního prostředí uvést:²⁹

- **Dobrovolnost**
Povinnost uplatňovat tyto nástroje není legislativně stanovena.
- **Prevence**
Odstraňuje příčiny environmentálních problémů, nikoli jejich následky.
- **Systematický přístup**
Aplikace metod, postupů, procesů, programů a prohlášení plánovitě působí na původce negativního vlivu na životní prostředí.

Dobrovolné nástroje, jejich využívání a rozvoj mají mimořádný celospolečenský význam, kterým dalece přesahují podnikovou úroveň. Jsou standardizovány, některé dokonce normalizovány a jejich realizace spočívá v aplikaci předem vymezených metod, postupů, procesů, programů apod.

Rozmanitost dobrovolných nástrojů vybízí k jejich rozdělení do skupin podle nejrůznějších charakteristik. V rozličných zdrojích lze nalézt mnohá dělení, pro účely této práce bylo však vybráno rozdělení podle nezávislosti jejich používání.

Toto dělení zahrnuje nástroje:³⁰

- nevyžadující vnější součinnost,
- vyžadující vnější součinnost.

²⁹MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Dobrovolné nástroje* [online]. 2012 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/dobrovolne_nastroje.

³⁰REMTOVÁ, K. *Strategie podniku v péči o životní prostředí: Dobrovolné nástroje*, s. 38.

3.4.2.1 Nástroje nevyžadující vnější součinnost

Nástroje nevyžadující vnější součinnost nejsou vázány ani na vytvoření speciálních podmínek pro jejich aplikaci ani na činnosti jiného subjektu než podniku samotného. Používání je výhradně v rukou organizace (podniku).

Do této kategorie se řadí nástroje:³¹

- metoda posuzování životního cyklu (LCA – Life Cycle Assessment),
- čistší produkce,
- ekodesign,
- environmentální manažerské účetnictví,
- environmentální benchmarking,
- vlastní environmentální tvrzení.

Pro získání základního přehledu o těchto nástrojích uvádím jejich stručnou charakteristiku.

Metoda posuzování životního cyklu (LCA – Life Cycle Assessment)

Posuzování životního cyklu (LCA) je metoda hodnocení environmentálních dopadů výrobků, služeb a technologií s ohledem na celý jejich životní cyklus. Sleduje dopady již od stádia získávání surovin, výroby vstupních materiálů, zhotovení produktu, jeho užívání až po odstranění, opětovné užití či recyklaci.³²

Je jednou z bezpočtu metod sloužících k ohodnocení působení konkrétních produktů na životní prostředí. Metoda spočívá ve vytvoření a systematickém vedení kalkulace produktu především z hlediska spotřeby. Spotřeba zahrnuje spotřebu energie, materiálů a produkci odpadů vzniklých za celou dobu životního cyklu produktu.

Přínosem této metody je porovnatelnost v rámci podniku popř. odvětví (v případě, že je dohodnut standardizovaný postup sestavení kalkulace) a především možnost sledování vývoje tohoto ukazatele v čase a srovnání s jinými produkty, o jejichž zavedení dosud nebylo rozhodnuto.

Čistší produkce

³¹ REMTOVÁ, K. *Strategie podniku v péči o životní prostředí: Dobrovolné nástroje*, s. 39.

³² KOČÍ, V. *Posuzování životního cyklu. Life cycle assesment – LCA*, s.199.

Čistší produkce je integrální univerzálně aplikovatelná preventivní strategie, která má za cíl odstranit příčiny znečišťování životního prostředí. Tato strategie se soustřeďuje na výrobu, kde zajišťuje efektivnější využívání surovin a energií, vyloučení toxicky nebezpečných materiálů a prevenci vzniku odpadu a emisí u zdroje.³³ Znečištění životního prostředí a vznik odpadů jsou z hlediska tohoto přístupu dříve nakoupené suroviny, které se nepodařilo zcela přeměnit v žádaný produkt.³⁴

Úkolem čistší produkce je tedy v první řadě příčiny znečišťování identifikovat a následně je posoudit s cílem snížení, případně úplné eliminace znečištění!

Klíčová je u tohoto nástroje soustavná aplikace, která systematicky odstraňuje negativní vlivy vyplývající z činnosti podniku. Výsledkem je zdokonalování výrobních postupů, zefektivnění a finanční úspory.

Ekodesign

Ekodesign se uplatňuje ve fázi návrhu a vývoje produktu. Jeho cílem je již v tomto okamžiku začlenit požadavky na ochranu životního prostředí.

Přesnější definici uvádí Remtová (2003): „*Obecně lze ekodesign definovat jako systematický proces navrhování a vývoje výrobku, který vedle klasických vlastností, jako je funkčnost, ekonomičnost, bezpečnost, ergonomičnost, technická proveditelnost, estetičnost apod., klade velký důraz na dosažení minimálního negativního dopadu výrobku na životní prostředí, a to z hlediska jeho celého životního cyklu.*“³⁵

Ekodesign představuje tedy nadstavbu nad metodu posuzování životního cyklu. Sleduje působení produktu na životní prostředí v celé jeho délce a přidává další faktory vlastní designu, tedy funkčnost, ergonomičnost, estetičnost apod.

³³ CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *O čistší produkci* [online]. [cit. 2014-01-06]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/\\$pid/MZPMSFGSFHM6](http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/$pid/MZPMSFGSFHM6).

³⁴ DOBEŠ, V., BERÁNEK, Z., KAISER, J., a kol. *Čistší produkce jako součást systémů environmentálního managementu a auditů (EMAS)*, s. 17.

³⁵ REMTOVÁ, K. *Ekodesign*, s. 4.

Environmentální manažerské účetnictví

Environmentální manažerské účetnictví je součástí informačního systému organizace, který napomáhá při rozhodování a komunikaci v oblasti environmentálního managementu.

V rámci environmentálního manažerského účetnictví (EMA–Environmental Management Accounting) dochází k identifikaci, shromažďování, odhadům, analýzám a vykazování informací o:³⁶

- hmotných a energetických tocích,
- environmentálních nákladech/výnosech,
- dalších hodnotových informacích souvisejících s životním prostředím.

Výhodou EMA je finanční zobrazení ztrát zapříčiněných produkcí odpadů a znečišťováním. Tím poskytuje motivaci pro snižování environmentální zátěže, které se projeví právě ve finančních kategoriích. Dochází tedy k propojení dvou pilířů udržitelného rozvoje – životního prostředí a ekonomiky.

Environmentální benchmarking

Benchmarking jako takový představuje porovnávání s těmi nejlepšími konkurenty za účelem zlepšení vlastních procesů a produktů. Jedná se o získávání informací, jakým způsobem dosahovat lepších výsledků.

Environmentální benchmarking je v souladu s touto charakteristikou. Jeho podstata je však specializovaná na environmentální výkonnost. Cílem environmentálního benchmarkingu je zjistit rozdíly mezi porovnávanými procesy a následně odstranit příčiny, které vedou k nižší environmentální výkonnosti a vyšším negativním dopadům na životní prostředí.³⁷ Heslem benchmarkingu je stát se ještě lepším než nejlepší v dané oblasti.

³⁶ENVIWEB. HYRŠOVÁ, J. a KOL. *Environmentální manažerské účetnictví podniku: Materiál na jednání pracovní skupiny Environmentální manažerské účetnictví dne 24. 6. 2002.* [online]. [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/download/ea/20020624.pdf>.

³⁷REMTOVÁ K. *Dobrovolné environmentální aktivity: Orientační příručka pro podniky*, s. 13.

Environmentální značení typu II

Podstatou environmentálního značení je zhodnocení dopadu produktu na životní prostředí a následné informování veřejnosti o jeho kladném nebo nižším negativním dopadu na životní prostředí. V praxi existují tři typy environmentálního značení, avšak pouze jeden nevyžaduje vnější součinnost.

Environmentální značení typu II je nazýváno též **vlastní environmentální tvrzení**. Jedná se o značku nebo prohlášení upozorňující na environmentální aspekt výrobku.³⁸ Takovéto označení nevyžaduje certifikaci, avšak musí být veřejně ověřitelné. Příkladem tvrzení je například recyklovatelnost, 100% biologická odbouratelnost, netoxičnost a další. Výhodou takového značení je upoutání pozornosti potenciálních spotřebitelů, a to s vynaložením nevelkých nákladů.

3.4.2.2 Nástroje vyžadující vnější součinnost

Nástroje vyžadující vnější součinnost mohou být využívány podnikem pouze za předpokladu, že vyhoví určitým podmínkám, např. certifikaci, získání licence, validaci prohlášení a dalším.

Mezi tyto nástroje lze zahrnout:³⁹

- environmentální značení typu I a III (ekolabeling a environmentální prohlášení o produktu),
- environmentální manažerské systémy (EMS),
- dobrovolné dohody,
- jednostranné závazky.

³⁸ Tamtéž s. 17.

³⁹ REMTOVÁ K. *Dobrovolné environmentální aktivity: Orientační příručka pro podniky*, s. 6.

Environmentální značení typu I

Environmentální značení typu I je nejstarším nástrojem environmentální politiky a je nazýváno rovněž **ekolabeling** nebo **eko značení**. Jak již z názvu vyplývá, jeho podstatou je získání ekologické značky. Tuto značku lze získat na základě státem či jinou institucí garantovaného certifikačního systému, který shledá, že daný produkt/služba vykazuje nižší negativní vliv na životní prostředí než jiné výrobky sloužící stejnému účelu, a to v celém jeho životním cyklu.⁴⁰

V rámci České republiky se můžeme setkat se dvěma druhy této ochranné známky. Jedná se o známku nadnárodního systému Evropské unie a národního systému České republiky.

Loga eko značení platná v České republice vypadají takto:

Obrázek 2: Eko značení v České republice (Převzato z: CENIA, Česká informační agentura ministerstva životního prostředí. *Ekologicky šetrné výrobky* [online]. [cit. 2013-09-21]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/eko značení/ekologicky-setrne-vyrobyky>).

Loga mohou být uvedena i v černobílé variantě.

Pro úspěch při zavádění eko značení je důležitá realizace zeleného marketingu, jehož cílem je informovat o sníženém negativním dopadu produktu nebo služby na životní prostředí.

⁴⁰ DOBEŠ, V., BERÁNEK, Z., KAISER, J., a kol. *Čistší produkce jako součást systémů environmentálního managementu a auditů (EMAS)*, s. 51.

Environmentální značení typu III

Environmentální značení typu III je nazýváno také **environmentální prohlášení o produktu** (EPD–Environmental Product Declaration). Pro označování tohoto typu je nutné uveřejnit měřitelné údaje o dopadu produktu na životní prostředí v průběhu jeho celého životního cyklu.⁴¹ Metoda je tedy velmi úzce provázána s metodou posuzování životního cyklu.

Sledovanými dopady jsou například: spotřeba vody a energií, produkce odpadů, vliv na změnu klimatu a další. Toto prohlášení je v podstatě průkaz produktu o jeho vlivu na životní prostředí.

Nejvýznamnějším a nejrozsáhlejším nástrojem vyžadujícím vnější součinnost je environmentální manažerský systém.

⁴¹ REMTOVÁ K. *Dobrovolné environmentální aktivity: Orientační příručka pro podniky*, s. 15.

3.5 Environmentální manažerský systém (EMS)

Environmentální manažerský systém (EMS – Environmental Management System) je řídicím systémem, jež obsahuje řadu vzájemně koordinovaných činností, které organizace systematicky začleňují do svého řídicího systému tak, aby ve všech aspektech podnikání kontinuálně snižovaly svůj negativní dopad na životní prostředí a podporovaly preventivní opatření.⁴²

Environmentální manažerský systém je součástí celkového systému řízení podniku, které zahrnuje organizační strukturu, dělení odpovědností a pravomocí, plánování, postupy, procesy a zdroje potřebné pro zavedení EMS do organizace.⁴³

Cílem systému environmentálního řízení je ochrana životního prostředí.

Tuto dobrovolnou proaktivní činnost hrazenou z vlastních zdrojů podstupují organizace za účelem zvýšení prestiže, podpoření image, ekonomické kompenzace v budoucím období, zvýšení konkurenceschopnosti, zvýšení kvality, úspor zdrojů, vyvarování se finančním či jiným sankcím z důvodu nedodržování legislativy, prevence rizikových událostí, zlepšení vztahů s okolím atd.

Zavedení EMS je v současné době možné pomocí dvou způsobů:

- 1) **Podle mezinárodní normy ISO 14001**
- 2) **Podle Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 1221/2009 – EMAS (EMAS III).**

⁴² KREUZ, J., VOJÁČEK, O. *Firma a životní prostředí*, s. 48.

⁴³ RITSCHELOVÁ, I., HÁJEK M., TOŠOVSKÁ, E. GEUSS, E, PASQUARELO, T.: *Úvod do politiky životního prostředí.: Environmentální management 1*, s. 34.

3.5.1 ISO 14001

Počátky této normy sahají do roku 1992, kdy byly zahájeny práce na její přípravě, avšak přijata byla až v roce 1996. Od té doby prošla jednou novelizací, která proběhla v roce 2004.

Norma ISO 14001:2005 je českou verzí evropské normy EN ISO14001:2004. Její název je *Systémy environmentálního managementu – Požadavky s návodem pro použití*.

Vzhledem k neustále se zvyšujícím nárokům zainteresovaných stran na systém ochrany životního prostředí a udržitelný rozvoj se organizace všech druhů snaží prokázat svůj příznivý ekologický přístup.

Norma ISO 14001 specifikuje požadavky na systém environmentálního managementu.

Management má organizaci umožnit přípravu a zavedení environmentální politiky, cílů a cílových hodnot, které berou v úvahu požadavky právních předpisů a informace o významných environmentálních aspektech.⁴⁴

Tato norma je univerzální a je vhodná pro organizace všech typů i velikostí. Zohledňuje rovněž odlišné geografické, kulturní a sociální podmínky (národní verze), avšak ve své podstatě si zachovává globální charakter.

Hlavním principem normy ISO 14001 je nastavit procesy v takové organizaci, která si klade za cíl podporovat ochranu životního prostředí a prevenci jeho znečištění, a to v souladu s principem udržitelného rozvoje, tedy v rovnováze s ekonomickými a sociálními potřebami.

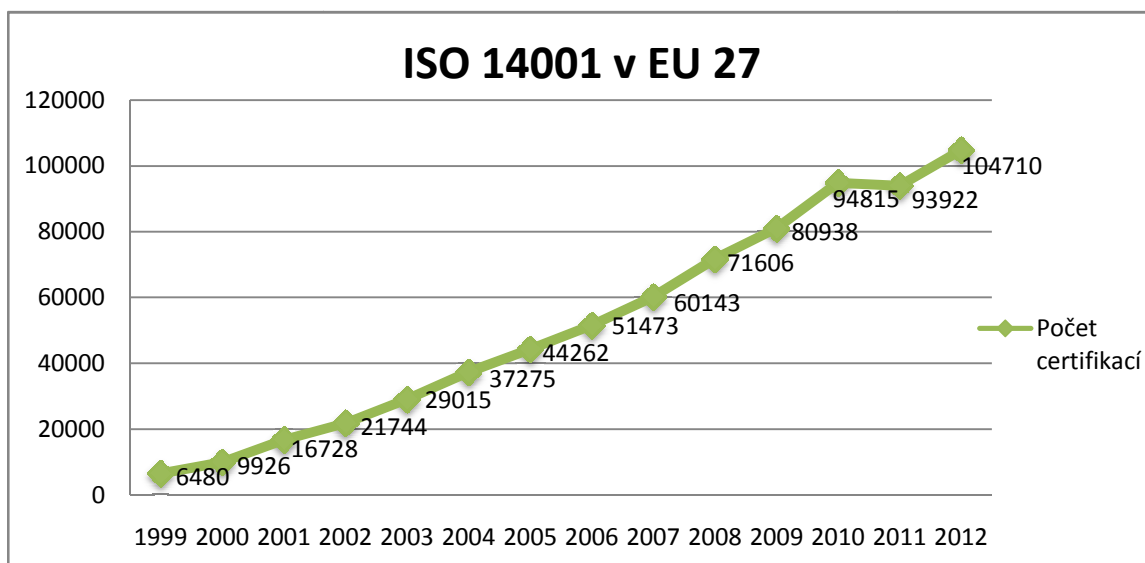
Tato norma spolu s dalšími z řady 14000 má za úkol vytvořit fungující systém environmentálního managementu, jenž je integrovatelný do managementu organizace. Tento systém musí být zaveden, zdokumentován a udržován s cílem neustálého zlepšování.

⁴⁴ČESKÝ NORMALIZAČNÍ INSTITUT ČSN EN ISO 14001:2005. *Systémy environmentálního managementu–Požadavky s návodem pro použití*. Praha: Technická normalizační komise, 2005.

Přínosy této normy jsou:⁴⁵

- zajištění a zlepšení péče o prostředí,
- uvědomování si vlastní odpovědnosti,
- zprůhlednění rizik, snížení rizik,
- profil / Image,
- motivace zaměstnanců,
- včasné rozpoznání problémů s prostředím,
- více záruk o plnění právních a jiných požadavků,
- konkurenční výhody,
- nástroj řízení, vhodné využívání zdrojů.

Jak již bylo zmíněno, norma ISO 14001 byla přijata v roce 1996 a již ve velmi krátkém období si získala významnou základnu certifikovaných organizací. Tento graf znázorňuje počet certifikovaných organizací od roku 1999 do roku 2012 v 27 zemích Evropské unie. Výčet zemí EU 27 je shodný s výčtem uvedeným na str. 39 u přehledu počtu organizací EU 27 registrovaných k EMAS.

Graf 1: Počet certifikací ISO 14001 v EU 27. (Upraveno dle: INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION. *ISO Survey 2012* [online]. [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.iso.org/iso/home/standards/certification/iso-survey.htm?certificate=ISO%2014001&countrycode=CZ#standardpick>). Vlastní zpracování.

⁴⁵ ISO – EMS. *Systém řízení environmentu dle ISO 14001*. [online]. 2013 [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.iso-ems.cz/iso-14001.php>.

Během sledovaného období, tedy od roku 1999 do roku 2012, došlo pouze v roce 2011 k meziročnímu poklesu počtu certifikací ISO 14001. Nárůst v počtu certifikací je ve sledovaném období markantní. Průměrný meziroční nárůst za sledované období činil 25 %.

K významnějšímu nárůstu v počtu certifikací docházelo především na počátku sledovaného období, proto vyjádříme rovněž medián, který není ovlivňován extrémny ve sledovaném souboru tak, jak je tomu u aritmetického průměru. Medián v tomto případě vyjadřuje 19 % meziroční nárůst v počtu certifikací.

Počet certifikací v roce 2012 jakožto posledním sledovaném období je oproti počtu certifikací ve výchozím roce 1999 šestnáctinásobně vyšší.

3.5.2 Odlišnosti ISO 14001 a EMAS

Oba uvedené způsoby zavedení EMS jsou založeny na totožném principu, avšak v určitých aspektech se liší.

Zatímco ISO 14001 je primárně interním nástrojem, který organizace používají ke zlepšení svých procesů, dodržování legislativních požadavků a zvýšení inovativní schopnosti, EMAS je navíc i externím nástrojem zaměřujícím se na stakeholdery.

Významným rozdílem mezi EMAS a ISO 14001 je, že EMAS má účinnost pouze v rámci Evropské unie, kdežto ISO 14001 je celosvětové.

Jako první byl v roce 1995 zřízen a uveden v platnost systém EMAS, načež ho v roce 1996 následovala norma ISO 14001, která je považována za významný předstupeň při registraci k EMAS.

Registrace k EMAS je z hlediska požadavků na organizaci náročnější. To, co EMAS vyžaduje, ISO 14001 buď pouze doporučuje, nebo vůbec nezahrnuje.

Příklad rozdílů mezi ISO 14001 a EMAS je:⁴⁶

- Zavedení těchto systémů managementu je u ISO 14001 možné i v části podniku, kdežto EMAS musí být zavedeno místně, tedy v celém areálu organizace

⁴⁶ CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Rozdíly mezi ISO 14001 a EMAS*. [online]. [Cit. 2014-01-15]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFZS9TOS/\\$FILE/rozdily_ISO_EMAS.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFZS9TOS/$FILE/rozdily_ISO_EMAS.pdf).

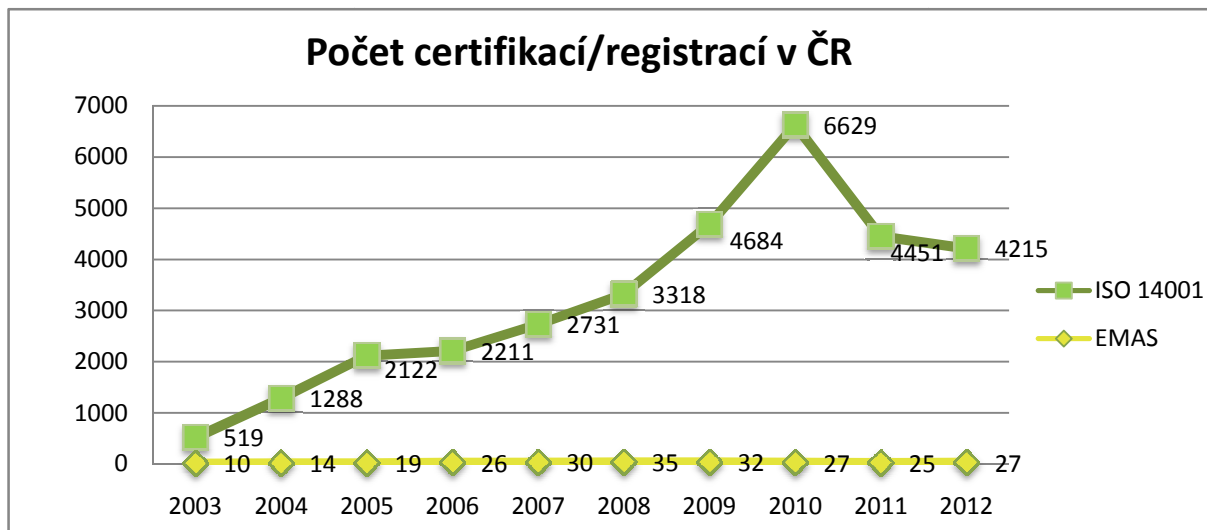
v jeho místě. EMAS tedy nemusí být vztažen na všechna pracoviště organizace, ale pokud je dané pracoviště k EMAS registrováno, musí být EMAS zaveden na celém pracovišti.

- Organizace usilující o registraci k EMAS musí nejprve zjistit své postavení vůči životnímu prostředí pomocí environmentálního přezkoumání, kdežto u ISO 14001 je toto přezkoumání pouze doporučené.
- EMAS se zavazuje k neustávajícímu zlepšování environmentální výkonnosti organizace. ISO 14001 nestanovuje, do jaké míry má být výkon lepší.
- ISO 14001 vyžaduje posouzení pouze přímých environmentálních aspektů⁴⁷ (ty, které vedení organizace přímo řídí), kdežto v EMAS se musí zohlednit přímé i nepřímé aspekty. Nepřímé aspekty jsou výsledkem působení organizace a dalšího subjektu, organizace je nedokáže zcela ovlivnit (přeprava, balení).
- EMAS musí uveřejňovat svou environmentální politiku i environmentální prohlášení, ISO 14001 pouze environmentální politiku (environmentální prohlášení není povinné).
- EMAS vyžaduje vyčíslení environmentálních indikátorů, které zaznamenávají výkonnost organizace v klíčových oblastech životního prostředí. ISO klíčové ukazatele nemá.
- EMAS požaduje auditem podložené hodnocení environmentální výkonnosti organizace (min. jednou za tři roky), ISO 14001 požaduje přezkoumání vedením, ale ne prostřednictvím auditu.
- Interní audit v organizacích registrovaných k EMAS se zabývá systémem, výkonem a souladem s legislativou, kdežto audit ISO 14001 se zabývá pouze souladem s normou ISO 14001.
- EMAS požaduje aktivní zapojení zaměstnanců do procesu, ISO 14001 se zaměstnanci nezabývá.
- Organizace s EMAS mají k dispozici pro marketingové aktivity logo EMAS. Organizace s ISO 14001 logo nemají.

⁴⁷ Environmentální aspekt je podle normy ČSN EN ISO 14001 prvek činností, výrobků nebo služeb organizace, který může ovlivňovat životní prostředí = environmentální dopad.

Registrované či certifikované systémy environmentálního řízení jsou v České republice zastoupeny značně nerovnoměrně. Výrazně převažuje certifikace podle ISO 14001 oproti registraci k EMAS.

Počet registrací k EMAS a certifikací ISO 14001 v období od roku 2003 do roku 2012 v České republice znázorňuje následující graf.

Graf 2: Počet registrací EMAS a certifikací ISO 14001 v České republice. (Upraveno dle: INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION. *ISO Survey 2012* [online]. [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.iso.org/iso/home/standards/certification/iso-survey.htm?certificate=ISO%2014001&countrycode=CZ#standardpick> a CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Počty organizací registrovaných v programu EMAS v ČR 2000 - 8/2013*. (Upraveno podle: Dokument zaslaný Evou Branišovou, tiskovou mluvčí CENIA, 15. 10. 2013). Vlastní zpracování.

3.6 Systém pro environmentální řízení organizací a audit EMAS

Spolu s rozvojem tématu udržitelného rozvoje a neustále se zvyšujícím zájmem o životní prostředí dospívají i soukromé organizace k poznání, že k prosperitě nevedou vždy pouze ekonomické parametry. Do zorného pole se tedy dostávají environmentální aspekty.

Působení organizací, jejich dopad na životní prostředí a jeho usměrňování sleduje platná legislativa. Nové trendy zaměřující se na samoregulaci mají však za úkol tuto zakořeněnou praxi změnit.

Cílem je prosadit preventivní prostředky namísto nápravných, soustavně se zdokonalovat a snižovat svůj dopad na životní prostředí.

V souladu s tímto trendem je možné uvést EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) jako nejkompaktnější a nejtransparentnější systém, který takovéto chování v organizaci ve fázi příprav rozvíjí a následně velmi silně ukotvuje.

EMAS je nástroj řízení vymezený Evropskou komisí sloužící podnikům a jiným organizacím k ohodnocení, zaznamenání a zlepšení environmentální výkonnosti. EMAS je otevřen všem typům organizací v rámci všech ekonomických sektorů.⁴⁸

EMAS požaduje analýzu a uveřejnění environmentálních aspektů a jejich dopadů, stanovených cílů a způsobu jejich dosažení za účelem naplnění požadavku neustálého zlepšování výkonnosti organizace.

Pro úspěšné zavedení EMAS je klíčové přesvědčení, že tato aktivita je prospěšná a potřebná. Toto přesvědčení musí být široce rozšířené, neboť zavedení systému je propojeno s komplexní změnou firemní kultury a postojů jejích pracovníků.

Takovéto dobrovolné aktivity, které snižují zátěž životního prostředí, jsou celospolečensky důležité, a proto jejich zavádění stát podporuje. Zapojení do EMAS odstraňuje bariéry a zvyšuje konkurenceschopnost českých výrobků na vnitřním trhu EU.⁴⁹

⁴⁸EUROPEAN COMMISSION. *Welcome to EMAS* [online]. 2014. [cit. 2014-01-021]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm.

⁴⁹ DOBEŠ, V., BERÁNEK, Z., KAISER, J., a kol. *Čistší produkce jako součást systémů environmentálního managementu a auditů (EMAS)*, s. 40.

Zavedení EMAS je významné především pro podniky, které exportují a znají požadavky trhu ve vyspělých průmyslových zemích, nebo podniky se zahraniční spoluúčástí či zahraničními vlastníky.⁵⁰

3.6.1 Vývoj EMAS

Původ systému sahá do roku 1993, kdy bylo Radou evropských společenství a dalších orgánů Evropské unie schváleno nařízení č. 1836/93 o dobrovolné účasti průmyslových podniků v systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí.⁵¹ Tento program byl nastaven tak, aby směřoval podniky k vyšší míře ochrany životního prostředí, než jakou vyžadoval legislativní rámec.

V platnost vstoupil tento systém až od roku 1995 a to pouze pro průmyslové organizace.

Vzhledem ke skutečnosti, že se Česká republika stala členem Evropské unie až v roce 2004, toto nařízení na našem území neplatilo. K implementaci systému u nás došlo až v roce 1998 na základě Usnesení vlády ČR.⁵²

Zanedlouho poté v roce 2001 byla na půdě Evropského parlamentu a Rady evropských společenství provedena první revize nařízení upravujícího tento systém.

Takto upravený systém je označován jako **EMAS II**. Podstatou změny bylo usnadnění přijetí tohoto systému pomocí uznání ostatních systémů environmentálního managementu, tedy především mezinárodní normy ISO 14001. S využitím upgradu této normy dosáhne organizace snazšího přijetí EMAS. Pro propojení těchto systémů bylo zapotřebí rovněž sladit terminologii používanou v obou těchto standardech.

⁵⁰ CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Aktualizovaný program EMAS. (Základní dokumenty)*. [online]. [Cit. 2014-01-23]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHOCKPG/\\$FILE/ZakladniDokumenty.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHOCKPG/$FILE/ZakladniDokumenty.pdf)

⁵¹ CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *O EMAS*. [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/databaze-emas/databaze-emas#legislativnizabezpeceniemasnaevropskeurovni>.

⁵² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Program EMAS v ČR. *Planeta*. 2007. ročník 15. č. 1, s. 9. ISSN 1801-6898.

Cílem změny bylo informovat o systému EMAS a propagovat ho. Pro jednotné vnější vystupování a jednodušší komunikaci s okolím bylo v rámci revize zavedeno i jednotné logo EMAS.

Obrázek 3: Logo EMAS (Převzato z: CHRUDIM, oficiální stránky města. EMAS [online]. [Cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.chrudim.eu/zdrave-mesto/emas.html>).

Nejzávažnější změnou, kterou tato novelizace přinesla, je rozšíření platnosti nařízení nejen na všechny ekonomické sektory bez omezení (již nejenom průmysl), ale i veřejné a neziskové organizace.

Důraz je také kladen na aktivní zapojení všech zaměstnanců jak do procesu zavádění, tak do neustálého zlepšování výkonnosti.

Tímto nařízením se obrací pozornost na podporu začlenění malých a středních podniků do systému EMAS. Pro malé a střední podniky je proces zavádění náročnější než pro podniky velké (ať již finančně nebo organizačně), proto jich bylo zaregistrováno podstatně méně.

Všechny tyto změny, které byly na půdě EU přijaty již v roce 2001, se do programu EMAS promítly usnesením vlády ČR až v následujícím roce, tedy v roce 2002.

Následovala dosud poslední změna původního nařízení. Jedná se o nové nařízení č. 1221/2009 o dobrovolné účasti organizací v systému Společenství

pro environmentální řízení podniků a auditu **EMAS III**. Toto nařízení přichází v platnosti v lednu 2010.⁵³

EMAS III zavádí přechodné registrační procedury pro usnadnění zavedení EMAS, revidované auditované cykly ke zlepšení použitelnosti pro malé a střední podniky. Jedinou společnou registraci pro podniky se sídly na více místech a ve více zemích (snížení administrativní i finanční zátěže) a mnohá další.

Nejvýznamnějším přínosem této revize je však zavedení klíčových environmentálních indikátorů. I přes hlavní cíl EMAS, neustálé zvyšování environmentální výkonnosti, nebyly stanoveny ukazatele, jež by tento trend zachycovaly. Tuto praxi zavedení klíčových indikátorů revize zcela mění. Je stanoven standardizovaný postup jejich výpočtu, a proto jsou mezipodnikově i časově srovnatelné.

Tyto indikátory jsou povinnou součástí environmentálního prohlášení organizací majících EMAS. Toto prohlášení je nestranně přezkušováno, proto jsou indikátory významným prostředkem srovnání a hodnocení.

Klíčové environmentální indikátory zahrnují šest ukazatelů, jsou to:⁵⁴

- energetická efektivnost (celkové využití energie a využívání energie z obnovitelných zdrojů),
- materiálová efektivnost (zachycuje celkový tok materiálu),
- spotřeba vody,
- odpady (celková produkce odpadů, produkce nebezpečných odpadů),
- biologická rozmanitost (využití půdy v m² zastavěných ploch),
- emise (celkový souhrn emisí do ovzduší včetně skleníkových plynů).

⁵³ EUROPEAN COMMISSION. EMAS - *Factsheet: EMAS III: A premium management instrument*. [online]. 2010 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/factsheet/fs_EMAS2to3.pdf.

⁵⁴ CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *EMAS III*. [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/___C12571B20041E945.nsf/\\$pid/CENMSFY5IYZ6](http://www.cenia.cz/___C12571B20041E945.nsf/$pid/CENMSFY5IYZ6).

3.6.2 Proces zavádění EMAS v organizaci

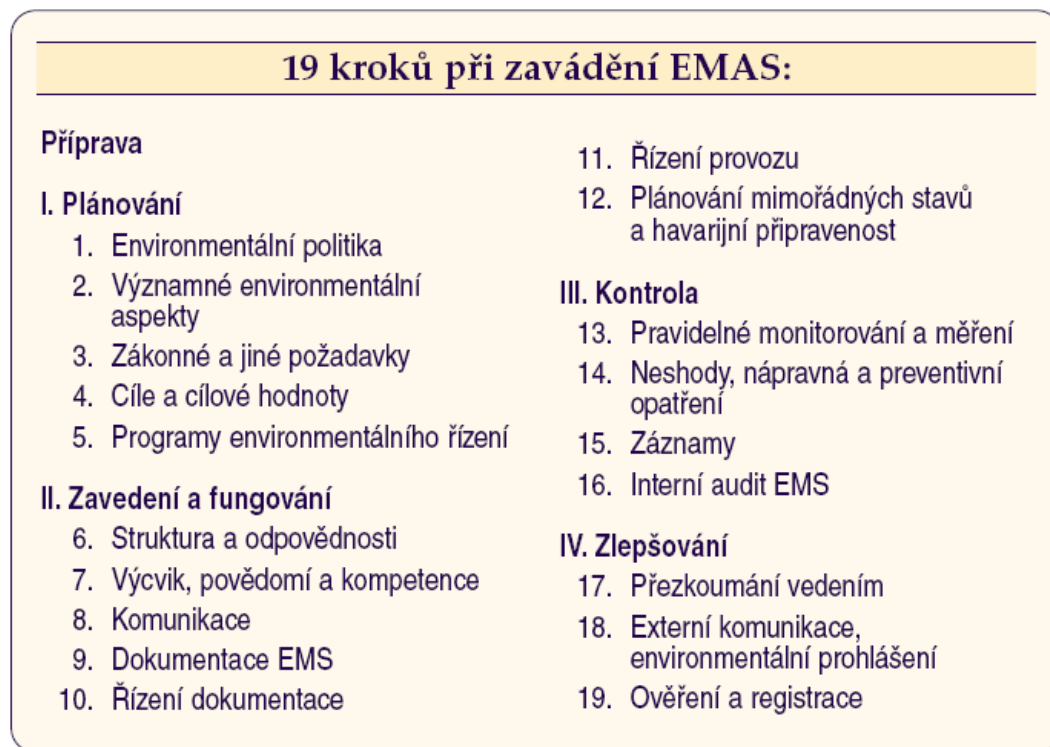
Vzhledem k rozmanitosti organizací, jež mohou EMAS zavést, nelze jednoznačně určit jediný platný postup při zavádění EMAS, ale lze uvést univerzální postup, jež je vhodný pro většinu organizací. Tento postup je v souladu s Demingovým cyklem PDCA – Plan, Do, Check, Act, ve volném překladu Plánuj, Zaveď, Kontroluj a Zlepšuj.

Touto metodou dochází k neustálému zlepšování výkonnosti výrobků, služeb, procesů a aplikací. V případě EMAS jde o environmentální výkonnost. Klíčem k úspěchu je opakovanost těchto činností.

Obrázek 4: PDCA (Převzato z: FOTOLIA. *Plan-Do-Check-Act process* [online]. 2014. [Cit. 2014-01-28] Dostupné z: <http://www.fotolia.com/id/45143148>).

Přehled kroků potřebných pro zavedení EMAS podle Demingova cyklu, tedy **Plánuj, Zaveď, Kontroluj a Zlepšuj**, je přibližně tento:⁵⁵

Obrázek 5: 19 kroků zavádění EMAS. (Převzato z: CENTRUM INOVACÍ A ROZVOJE. *EMAS jednoduše!:* Systémy environmentálního řízení a program EMAS v České republice podle Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001 [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.cir.cz/emas-jednoduse/482653/1833675>).

Uvedené kroky potřebné pro registraci v EMAS nyní představím v souladu s online publikací Evropské komise (upraveno pro Českou republiku): EMAS jednoduše!⁵⁶

3.6.2.1 Plánování

Organizace ucházející se o registraci k EMAS musí nejprve vymezit svoji **environmentální politiku**. Jedná se o veřejný dokument, jež představuje závazky organizace vzhledem k životnímu prostředí. Obsahem tohoto dokumentu je např. cíl snižování environmentálního dopadu nad rámec legislativních povinností, preventivní působení, vymezení a sledování environmentálních cílů, šíření osvěty a aktivní zapojení zaměstnanců, informování zákazníků o ohleduplnosti k životnímu prostředí, komunikace s okolím.

⁵⁵ CENTRUM INOVACÍ A ROZVOJE. *EMAS jednoduše!:* Systémy environmentálního řízení a program EMAS v České republice podle Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001. [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.cir.cz/emas-jednoduse/482653/1833675>.

⁵⁶ Tamtéž.

Podkladem pro stanovení cílů environmentální politiky je **environmentální přezkoumání**. Výsledkem tohoto přezkoumání je zjištění environmentálních aspektů a dopadů plynoucích z činnosti organizace. Jak již bylo zmíněno výše, EMAS vyžaduje přezkoumání přímých i nepřímých environmentálních aspektů.

Zjištění environmentálních aspektů činnosti organizace je klíčovou činností nutnou v počátcích zavádění EMAS. Na základě absolutní znalosti environmentálních aspektů lze stanovit environmentální dopady, jejich plánování a řízení.

Environmentální aspekt je podle normy ČSN EN ISO 14001:2005 „*prvek činností, výrobků nebo služeb organizace, který může ovlivňovat životní prostředí.*“ V této normě je rovněž vysvětlen charakter environmentálního dopadu, kterým je míněna „*jakákoli změna v životním prostředí, ať nepříznivá či příznivá, která je zcela nebo částečně způsobena činností, výrobky či službami organizace.*“⁵⁷

Pochopení problematiky environmentálních dopadů je stěžejní z důvodu jejich rozsahu. Dá se říci, že veškeré činnosti organizace, její výrobky, či služby mohou mít vliv na životní prostředí. Nejedná se pouze o vliv nepříznivý, je možné nalézt i příznivé vlivy.

Samozřejmostí při zavádění EMAS je soulad s **legislativou** dotýkající se životního prostředí. Je nutné ji podrobně znát a striktně dodržovat (organizace legislativní požadavky mnohdy předčí).

Na základě environmentální politiky dochází ke stanovení realistických **environmentálních cílů** a cílových hodnot. U cílů platí všeobecné pravidlo SMART, cíle mají být: konkrétní, měřitelné, akceptovatelné, realistické, časově ohraničené.

Výsledkem dosavadních kroků je **vytvoření programu environmentálního řízení**. Tento program slouží jako prostředek převodu environmentální politiky, jejích cílů a cílových hodnot do reálného provozu. V tomto programu je určeno, kdo je za co zodpovědný, jakým způsobem bude realizace probíhat a v jakém časovém horizontu.

⁵⁷ ČESKÝ NORMALIZAČNÍ INSTITUT ČSN EN ISO 14001:2005. *Systémy environmentálního managementu—Požadavky s návodem pro použití*. Praha: Technická normalizační komise, 2005.

3.6.2.2 Zavedení

V procesu zavádění sehrává významnou roli rozdělení úkolů a **stanovení odpovědností** za dané úkoly. Mezi úkoly, jež je třeba zajistit, patří například kontrola souladu s legislativou, zvyšování informovanosti o environmentální problematice (uvnitř i vně organizace), interní monitoring, informovanost a zapojení zaměstnanců, tvorba environmentálního prohlášení a další.

Zapojení zaměstnanců a jejich zaškolení je pro podnik zásadní. Důležité je uvědomění si dopadu činnosti každého zaměstnance na životní prostředí, čímž se odkryje možnost pro snižování tohoto dopadu pomocí inovativních návrhů nebo zvyšování výkonnosti. Pro tuto aktivní činnost musí být zaměstnanci dobře informováni a vyškoleni.

Předpokladem pro správné fungování systému je zajištění **komunikace**. Komunikace by měla probíhat jak interně, tak externě. Interně by měly být známy environmentální cíle, jejich plnění a plány do budoucna. Externě se jedná o komunikaci se širokou veřejností, která se zajímá o environmentální výkonnost organizace.

Prokazatelnost environmentální politiky, aspektů, postupů a pokynů by měla být **zdokumentována**. Rozsah dokumentace by měl být úměrný velikosti organizace. Pakliže má být **dokumentace** zdrojem jednotného jednání, musí být aktualizována a **řízena**.

Jádrem environmentálního systému v organizaci je **řízení provozu**. Zde musí být stanoveny konkrétní metody a postupy, jež organizace dodržuje a které jí napomáhají dosáhnout svých cílů.

Pro **předcházení negativních dopadů**, ať už na životní prostředí nebo finančních, je také organizace povinná vypracovat plán prevence mimořádných událostí a připravit se na mimořádné stavy (havárie apod.). K rozpoznání nebezpečí je zapotřebí identifikovat hrozby, omezit pravděpodobnost jejich výskytu, sestavit scénář, pokud by nastaly, a ponaučení se z předchozích nehod.

3.6.2.3 Kontrola

Procesem zavedení neustálé zlepšování nekončí. Je zapotřebí získat zpětnou vazbu o funkčnosti systému.

Vzhledem ke stanovení cílů za pomoci pravidla SMART ve fázi **monitorování a měření** lze zhodnotit, zdali je stanovených cílů dosahováno, lze tedy jejich výsledek změřit. Naměřené údaje mohou sloužit jako podklad pro reporty úřadům i pro interní řízení. Tyto údaje lze také využít při benchmarkingu.

V případě zavádění systému je vysoká pravděpodobnost, že nalezneme neshodu oproti plánu. Důležité je problém zanalyzovat, zjistit jeho příčiny, přijmout **nápravná opatření** a situaci dále sledovat a včasně ji vyhodnotit. Zkušenosti z takovýchto problémových situací poté můžeme využít při sestavování preventivního přístupu k dané záležitosti.

Údaje potřebné pro zveřejňování environmentálních dopadů, podklady pro jejich výpočet a další údaje musí být písemně **zaznamenány** a archivovány. Uchovávají se hodnoty spotřeby vody i materiálu, emise, produkováný odpad i havárie.

Jako nástroj zhodnocení fungování environmentálního řízení je uplatňován **interní audit** (je v systému EMAS povinný). Cílem interního auditu je získání zprávy o fungování systému a úrovni dosahování environmentální výkonnosti. Toto posouzení provádí nezávislá osoba, která na základě systematických úkonů získá potřebné informace, poté z nich vyvodí závěry a předloží je vedení organizace k posouzení. Po schválení vedením je zpráva posuzována také externím auditem akreditovaného ověřovatele a následně ověřena jako environmentální prohlášení.

3.6.2.4 Zlepšování

Klíčem ke zlepšování je pravidelné každoroční **přezkoumání vedením**, při němž se zástupci organizace zabývají výstupy plynoucími z auditů a zhodnocením přijatých opatření. Tématy pro přezkoumání mohou být například aktuálnost environmentální politiky, plnění cílů, úroveň zapojení zaměstnanců, spotřeba zdrojů nebo rozsah komunikace.

Dokumentem, kterým jsou organizace povinny se prezentovat při **externí komunikaci**,

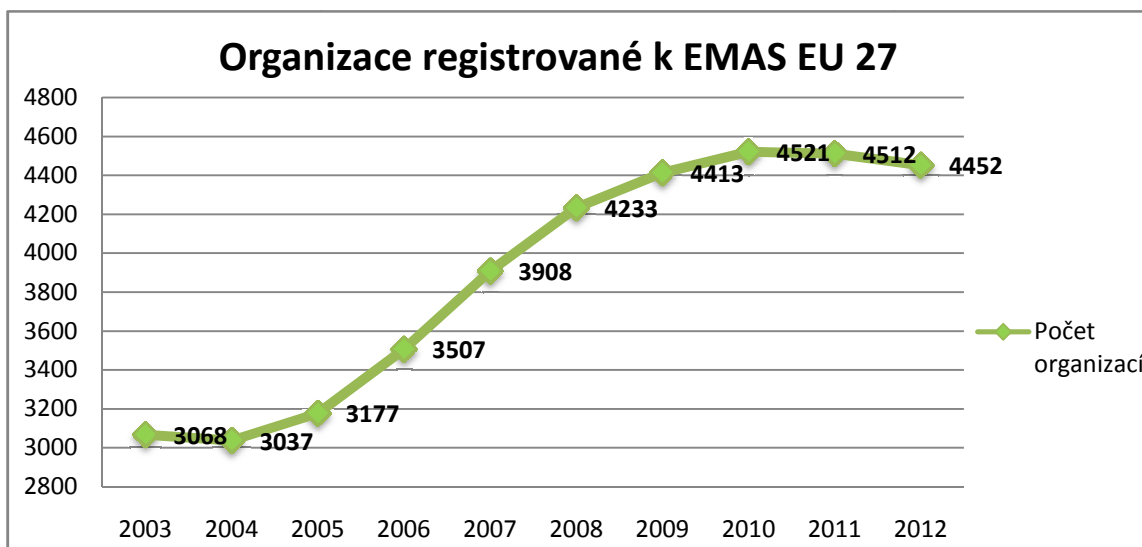
je **environmentální prohlášení**. Jeho podoba je upravena pravidly EMAS. Pro bližší představu povinně obsahuje např. popis činnosti organizace, představuje environmentální politiku a její cíle, jmenuje environmentální dopady, dosud dosažené výsledky, klíčové indikátory a další. Environmentální prohlášení má v EMAS velmi silnou pozici, kterou dokládá například každoroční schvalování nových údajů nezávislým ověřovatelem a povinnost kompletního ověření celého environmentálního prohlášení minimálně každé tři roky. Celý proces zavádění EMAS je uzavřen **ověřením akreditovaným ověřovatelem** a žádostí o **registraci**.

3.6.3 Registrace EMAS v Evropské unii

Počet certifikací je snadno srozumitelným ukazatelem stupně rozvoje v oblasti dobrovolných environmentálních aktivit v daném státě nebo společenství států.

Pohled na počet certifikací se však v průběhu času proměnil. Od počátku EMAS do roku 2004 byly statisticky vykazovány pouze organizace (jejich počty), které byly k systému EMAS registrovány. Od roku 2004 je také sledován počet pracovišť v rámci organizací, na kterých je EMAS uplatňován. Organizace při své registraci totiž nemusí pravidla EMAS aplikovat na všech pracovištích ve všech místech svého působení. Cílem této změny bylo vyjádřit přesněji vývoj používání systému EMAS.

Vývoj v počtu registrovaných organizací (ne jejich pracovišť) v rámci Evropské unie za období 2003–2012 je znázorněn v následujícím grafu.

Graf 3: Organizace registrované k EMAS EU 27. (Upraveno dle: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Organizace s registrovaným systémem environmentálního managementu*. [online]. Praha 2014. [cit. 2014-02-28]. <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdpc410>). Vlastní zpracování.

Nejvyššího počtu organizací registrovaných k systému EMAS dosáhly státy Evropské unie v roce 2010. V obou následujících letech po roce 2010, jež jsou v grafu zahrnuty, má počet registrovaných organizací mírně sestupnou tendenci. Znamená to tedy, že větší počet organizací svou registraci po jejím uplynutí neprodloužil, popřípadě pozastavil nebo mu byla odebrána, než jaký je počet nově registrovaných organizací.

Jak již bylo řečeno, údaje uvedené v grafu 3 zachycují pouze období od roku 2003 do roku 2012. Důvodem je nedostupnost aktuálnějších podkladů. Údaje pro tento graf byly získány z webových stránek Českého statistického úřadu, který je převzal z databáze Eurostatu (tam jsou ve stejné podobě prezentovány v anglickém jazyce). Jediným dalším zdrojem, který podrobněji obsáhl vývoj registrovaných uživatelů EMAS v Evropské unii, jsou webové stránky Evropské komise, záložky Environment, EMAS, Statistics. Zde jsou data zpracována pouze v grafické podobě – spojnicový graf bez hodnot uložený jako obrázek. Hodnoty, z nichž autor vycházel, nejsou k dispozici. Data na zveřejněném obrázku obsahují vývoj EMAS od konce roku 1997 do září 2013. Hodnoty nejsou však na obrázku zcela čitelné. Dne 3. března 2014 jsem žádala o jejich zaslání na EMAS Helpdesk (emashelpdesk@adelphi.de), avšak dostala jsem odpověď, že hodnoty odpovídající zveřejněnému grafu již Evropská komise nemá k dispozici

a odkázali mě na jednotlivé státy Evropské unie, zdali jimi některý z nich ještě nedisponuje.

Z pohledu počtu registrací v Evropské unii je rovněž zajímavý počet registrací v jednotlivých členských zemích. Takováto metrika by však z důvodu různých velikostí států tvořících Evropskou unii a taky jejich odlišné hustoty zalidnění nebyla zcela vhodná. Z tohoto důvodu zavedla Evropská komise ukazatel: počet registrací na milion obyvatel, který představuje velmi snadno porovnatelnou veličinu.

Na špici tohoto ukazatele se umístil Kypr s 63,75 registracemi na mil. obyvatel, následován Rakouskem s 30,72 registracemi, dále Španělskem s 24,32 registracemi, Itálií s 18,28 registracemi, Dánskem s 10,74 registracemi, Německem s 8,31.⁵⁸

Česká republika je dle tohoto ukazatele na 15. místě s 2,33 registracemi na milion obyvatel.⁵⁹ Tato hodnota je velmi blízká mediánu, který je 2,48. Lze tedy říci, že počet registrací v České republice vztážen na milion obyvatel dosahuje víceméně průměrných hodnot v rámci EU 27.

Nevýhodou zveřejněných hodnot je neuvedení období, za něž byl ukazatel vypočítán. Není tedy jasné, jak aktuální zmíněné hodnoty jsou a zdali se současný stav od tohoto uveřejňovaného podstatněji nezměnil.

3.7 Rozhodnutí pro EMAS

Proces vytvoření, udržení a zdokonalování systému EMAS je dlouhodobou záležitostí vyžadující mnoho sil a zdrojů. Pro zavedení však mluví zohlednění dlouhodobé hodnoty organizace a její konkurenceschopnost. Devizou EMAS je zavedení pravidel a vytvoření určitého pořádku pro efektivní environmentální řízení organizace. Výsledkem je fungující systém, jenž vede k vyšší výkonnosti.

Následující kapitola se věnuje důvodům pro registraci k EMAS v České republice.

⁵⁸ EUROPEAN COMMISSION. *Reports and Statistics* [online]. [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/environment/emas/register/reports/reports.do>.

⁵⁹ Tamtéž.

4 ANALÝZA SOUČASNÉ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICĚ

Cílem této analýzy je zmapovat situaci v České republice z hlediska využití systému pro environmentální řízení organizací a audit (EMAS).

Šetření se zaměřuje na oblasti informující o trendu v počtu registrovaných organizací, zastoupení jednotlivých ekonomických činností mezi registrovanými organizacemi, důvodech vedoucích k registraci, výchozím stavu před registrací (zavedení EMS), změnách po registraci, finanční náročnosti, návratnosti a zhodnocení. Následně poskytne bilanci, zdali by se organizace nechaly po dosažených zkušenostech znovu registrovat.

V celoevropském měřítku lze získat studie, průzkumy a další bližší informace o profilu, motivech, spokojenosti s registrací, finanční náročnost, návratnosti a další, ale obdobná studie vztahující se pouze k České republice neexistuje. Nutno podotknout, že slabinou dokumentů poskytujících zmíněné informace je jejich neaktuálnost. Mnohé informace z Eurostatu, Evropské komise i Evropské agentury pro životní prostředí lze získat nejaktuálněji za rok 2007, další za rok 2009, avšak jen minimum je dostupných za období pozdější, než je rok 2010. Rovněž zprávy, publikace a statistiky vydané v posledních letech nejčastěji pracují s údaji staršími než z roku 2010.

Dostupnost informací o organizacích registrovaných k EMAS v České republice v podstatě začíná a zároveň končí seznamem registrovaných organizací, jejich základními údaji a environmentálním prohlášením zveřejněným na webových stránkách České informační agentury životního prostředí.

Analýzy a šetření, jež byly na území České republiky realizovány, byly prováděny za organizace se zavedeným EMS (Environmental management system), mající certifikaci ISO 14001 a organizace registrované k EMAS souhrnně. Získané výsledky tedy nelze vztáhnout pouze na organizace s EMAS.

Součástí analýzy je rovněž porovnání získaných výsledků s údaji zjištěnými ve 27 zemích Evropské unie. Výsledkem tohoto srovnání je zasazení získaných informací do evropského rámce.

Česká republika má vlivem historického vývoje určité zpoždění v přijímání trendů v environmentální oblasti oproti vyspělým státům západní Evropy. Následující analýza odpovídá na otázky, jak si Česká republika stojí v rámci celé Evropské unie, jestli se jí podařilo dohnat ztracený čas, zdali lze zpozorovat v České republice odlišné trendy nebo naopak obdobné jako ve zbytku Evropy, tyto otázky zodpovídá následující analýza.

4.1 Dotazníkové šetření

Analýza proběhla formou dotazníkového šetření mezi organizacemi registrovanými k EMAS v České republice za rok 2013.

Na základě seznamu organizací registrovaných v programu EMAS v České republice dostupných na webových stránkách České informační agentury životního prostředí (CENIA) bylo v lednu 2014 osloveno všech 26 organizací registrovaných v programu EMAS na území České republiky za účelem vyplnění dotazníku, který slouží jako podklad pro analýzu využití EMAS v České republice.

Jednou z mnoha charakteristik organizací registrovaných v programu EMAS je otevřenost vůči okolí a ochota poskytování informací. Tato charakteristika je vztažena především k environmentálnímu prohlášení, které jsou organizace povinny vydávat a jež obsahuje velké množství informací o situaci v organizaci, cílech, plánech, jejich plnění a klíčových indikátorech. Otevřenost v komunikaci s veřejností by však měla být i nad rámec environmentálního prohlášení více než uspokojivá.

Ačkoli jsem při dotazníkovém šetření opakovaně oslovila všechny organizace registrované k EMAS v České republice, pouze osmnáct organizací bylo ochotných otázky z dotazníku zodpovědět. První oslovení registrovaných organizací probíhalo za podpory koordinátora EMAS v České republice pana Pavla Hrubého z České informační agentury životního prostředí. Následná další komunikace s organizacemi probíhala zcela v mé režii.

Jak již bylo zmíněno, v roce 2013 bylo v České republice registrováno k EMAS 26 organizací. Pětadvacet z těchto 26 organizací bylo registrováno samostatně, přičemž jedna společnost je registrována společně jakožto součást skupiny tří společností. Tímto subjektem je společnost INA Lanškroun spol. s r. o., která je součástí skupiny Schaeffler. Jedná se tedy o společnou registraci s firmou působící v Německu zastřešující více značek.

Registrace této společnosti způsobuje rozdíl mezi uveřejňovanými údaji o registrovaných organizacích v České republice mezi Českou informační agenturou životního prostředí a Evropskou komisí. Zatímco CENIA udává 26 registrovaných organizací, Evropská komise do seznamu nezahrnuje společnost

INA Lanškroun spol. s. r. o. a uvádí tedy pětadvacet registrovaných organizací. V této práci se však řídím údaji od CENIA a pracuji s množinou šestadvaceti registrovaných organizací.

Název dotazníku využitého pro toto šetření je: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dotazník obsahuje šestnáct otázek a závěrečný prostor pro vyjádření respondentů. Dotazník byl vytvořen a spravován přes Google forms, jeho vyplnění tedy probíhalo online na odkazu: <https://docs.google.com/forms/d/1OoU7JmmI8Qak2J-wMB1vmCGgf8ekYtsaEE70TngTYtw/viewform>.

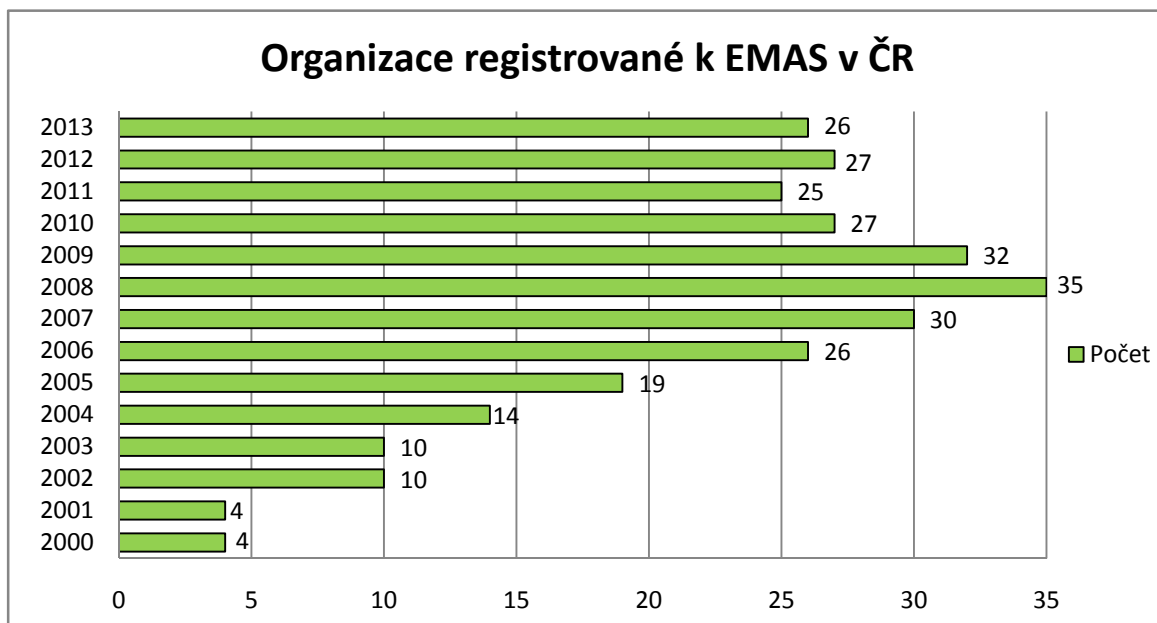
Plné znění dotazníku je součástí Přílohy č. 1.

K analýze výsledků dotazníkového šetření byl využit Microsoft Excel, jenž je dostačujícím nástrojem pro výpočet základních statistických operací, jež byly při vyhodnocování použity. Mezi tyto základní statistické operace patří absolutní i relativní četnost, medián a prostý a vážený aritmetický průměr.

4.1.1 Registrované organizace

Na úvod analýzy zabývající se profilem registrovaných organizací uvádím počet organizací registrovaných v období let 2000 až 2013.

Tyto údaje uvádím z důvodu zasazení roku 2013 do kontextu vývoje v počtu registrací.

Graf 4: Organizace registrované k EMAS v České republice. (Upraveno dle: CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. Počty organizací registrovaných v programu EMAS v ČR 2000–8/2013. Dokument zasláný Evou Branišovou, tiskovou mluvčí CENIA, 15. 10. 2013). Vlastní zpracování.

Počet 26 registrovaných organizací v roce 2013 je shodný s aritmetickým průměrem počtu registrací za sledované období 2000 až 2013. Rovněž medián je této hodnotě velmi blízko, jeho výše je 25,5 registrací.

Nejvyšší počet registrací EMAS zaznamenal v roce 2008. Do té doby docházelo meziročně vždy k nárůstu (nebo v počátcích systému ke stagnaci v počtu registrací). Pokles v počtu registrací v letech 2009 a 2010 připisují hospodářské krizi, která se od roku 2009 začíná v České republice projevovat. Mnoho organizací se jejím vlivem potýká s existenčními problémy, musí řešit zásadní provozní překážky, hledat úsporná opatření firmy, odsouvají investice, většinu energie musí věnovat hledání nových trhů potřebných pro zachování dosavadních obrátů a chybějí jim kapacity pro rozvoj nových systémů řízení.

Důležitý je fakt, že k odlivu registrovaných organizací nedochází od roku 2008 kontinuálně, počet registrací kolísá mezi 25 a 27. To je přibližně úroveň, jaké bylo dosaženo v roce 2006. Pokles registrací není tedy dramatický a dle mého názoru kopíruje očekávání dalšího vývoje ekonomiky v Evropě a potažmo i v České republice.

Zajímavým údajem pro přiblížení doby trvání registrace organizace je průměrný počet 5,5 let. Tato průměrná hodnota je vztažena k organizacím registrovaným k EMAS v roce 2013. Pomyslná fluktuace u organizací registrovaných k EMAS od roku 2000 je opravdu vysoká. Za posledních třináct let bylo registrováno 52 organizací. Zjednodušeně lze říci, že každá druhá registrovaná organizace za posledních 13 let po určitém časovém období od registrace ustupuje (na vlastní žádost nebo jí je registrace ukončena z důvodu nesplnění požadavků).

Nyní přecházím k otázkám uvedeným v dotazníku.

4.1.2 Název organizace

Dotazník byl zástupci organizací (kontaktní osobou EMAS) vyplněn pod jménem organizace, za níž dotazník vyplňovali. Důvodem pro zjišťování názvu bylo umožnění identifikace a následné další komunikace s organizacemi, jež dotazník nevyplnily.

Veškeré vyhodnocování však bude probíhat anonymně, bez identifikace organizací.

4.1.3 Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE (alfabeticky)

Druhá otázka v dotazníku se týká zastoupení jednotlivých ekonomických činností mezi registrovanými organizacemi. Od roku 2007 se používá klasifikace ekonomických činností podle CZ-NACE, jež je v porovnání s předchozí klasifikací OKEČ významně rozšířená. Z důvodu poměrně malé množiny respondentů (registrovaných organizací) setrávám u alfabetického značení ekonomických činností, jež představuje určité zjednodušení.

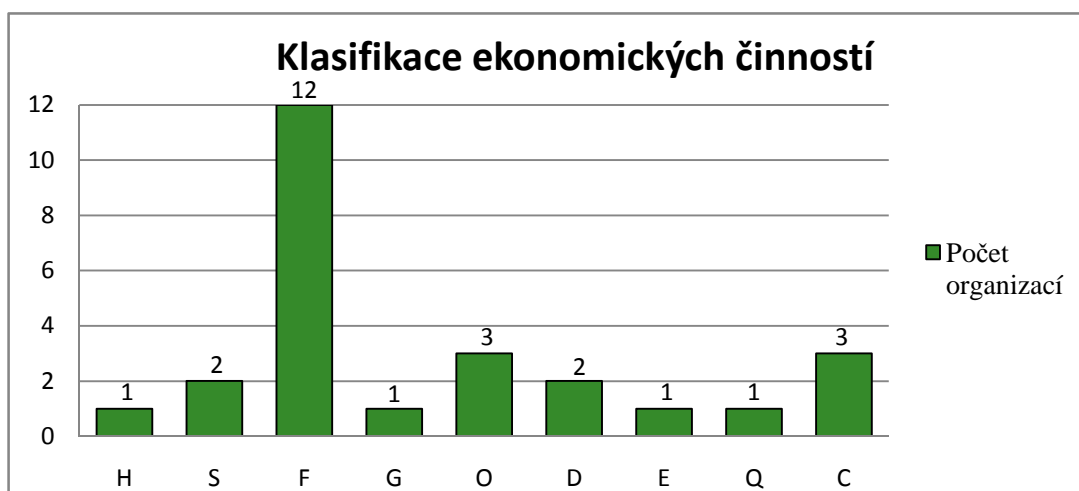
Snadná dostupnost údajů o CZ-NACE u všech registrovaných organizací umožnila zohlednit v tabulce na následující straně všechny registrované subjekty, tedy všech 26 organizací.

Z uvedených jednadvaceti kategorií je v množině registrovaných organizací zastoupeno devět činností. Naprosto dominujícím oborem mezi všemi organizacemi je stavebnictví. To je hlavní ekonomickou činností 46 % organizací.

Absolutní převahu organizací s hlavní činností stavebnictví ukazuje i četnost dalších nejčastěji zastoupených hlavních činností. Druhou nejčastější činností je zpracovatelský průmysl spolu s veřejnou správou. Obě tyto činnosti jsou mezi registrovanými organizacemi shodně zastoupeny třikrát. Hlavní činnost výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu a ostatní činnosti jsou mezi sledovanými organizacemi zastoupeny shodně dvakrát. Zbylé čtyři kategorie ze zastoupených činností jsou hlavními činnostmi vždy pouze jedné organizace.

Hlavní činnost	Alfabetické označení CZ NACE	Počet organizací
Administrativní a podpůrné činnosti	N	0
Činnosti domácností jako zaměstnavatelů; činnosti domácností produkujících blíže neurčené výrobky a služby pro vlastní potřebu	T	0
Činnosti exterritoriálních organizací a orgánů	U	0
Činnosti v oblasti nemovitostí	L	0
Doprava a skladování	H	1
Informační a komunikační činnosti	J	0
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	R	0
Ostatní činnosti	S	2
Peněžnictví a pojišťovnictví	K	0
Profesní, vědecké a technické činnosti	M	0
Stavebnictví	F	12
Těžba a dobývání	B	0
Ubytování, stravování a pohostinství	I	0
Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	G	1
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	O	3
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	D	2
Vzdělávání	P	0
Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	E	1
Zdravotní a sociální péče	Q	1
Zemědělství, lesnictví, rybářství	A	0
Zpracovatelský průmysl	C	3

Tabulka 1: Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE (alfabeticky). (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014; CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. Databáze EMAS. [online]. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/node/376#seznam>. Vlastní zpracování.

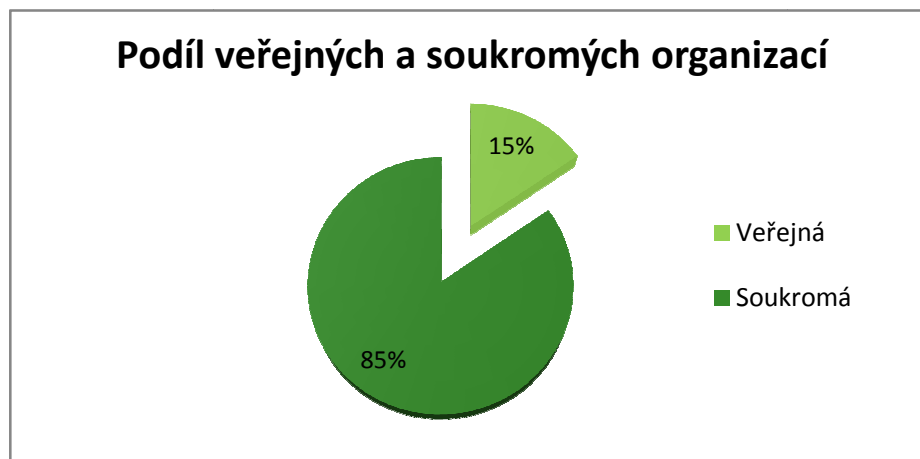
Graf 5: Klasifikace ekonomických činností. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014; CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Databáze EMAS* [online]. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/node/376#seznam>). Vlastní zpracování.

Uvedené hlavní činnosti se týkají všech registrovaných organizací. Pro účely této práce je rovněž podstatné poznat lépe účastníky výzkumu. Z hlediska jejich hlavních činností jsou zastoupeny všechny činnosti vyjma H - Doprava a skladování a E - Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi. Organizace s hlavními činnosti D, S, Q a G se všechny účastnily šetření. Ze zpracovatelského průmyslu (C) bylo zastoupení 75%, z veřejné správy (O) opět 75% a ze stavebnictví (F) bylo zastoupení dvoutřetinové.

4.1.4 Profil registrovaných organizací

Pro pochopení motivů vedoucích k registraci, zhodnocení spokojenosti se zavedeným systémem v praxi, vyjádření finanční náročnosti a návratnosti investice, je nutné organizace lépe poznat.

To je důvod pro uvedení dalších dvou upřesňujících charakteristik, které sice nebyly přímo obsaženy v dotazníku rozeslaném organizacím, ale které lze buď z předchozí odpovědi v dotazníku, nebo z volně dostupných zdrojů zjistit. Těmito upřesňujícími charakteristikami jsou poměr veřejných a soukromých organizací a rozdělení organizací podle jejich velikosti. Vzhledem k dostupnosti informací zahrnuji do analýzy těchto dvou charakteristik celou cílovou skupinu, tedy všech šestadvacet organizací registrovaných v ČR v roce 2013.

Graf 6: Podíl veřejných a soukromých organizací. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014; CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Databáze EMAS*. [online]. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/node/376#seznam>. Vlastní zpracování.

Jak je na první pohled zřejmé z grafického zpracování, naprostá většina registrovaných organizací náleží do soukromého sektoru, přičemž veřejný sektor je zastoupen pouze 15%. V absolutním vyjádření je počet soukromých organizací dvaadvacet a veřejné jsou čtyři. Registrované veřejné organizace jsou Město Chrudim, Městský úřad Jilemnice, Krajský úřad Moravskoslezského kraje a Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně. Ze zde vyjmenovaných veřejných organizací se dotazníkového šetření zúčastnily tři ze čtyř veřejných organizací, tedy 75% vzorek. U organizací soukromých je bilance patnáct zodpovězených dotazníků z dvaadvaceti registrovaných organizací, tedy 68% ze všech registrovaných organizací.

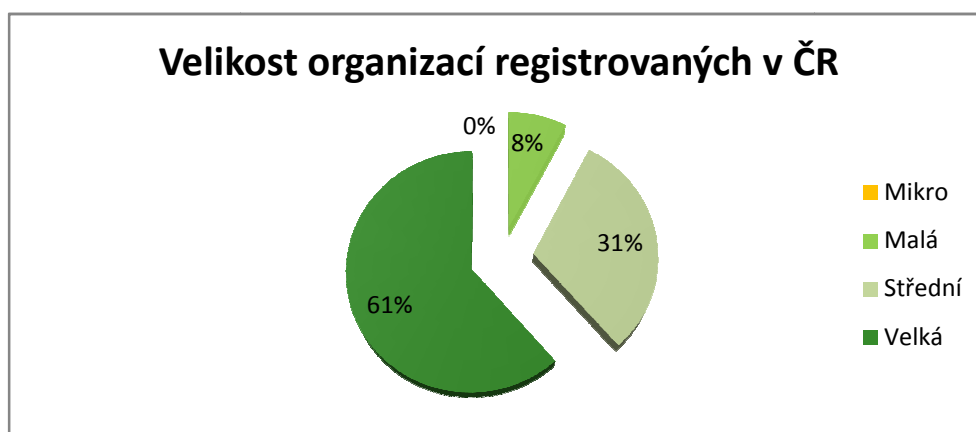
Procentní zastoupení veřejných a soukromých organizací, jež se zúčastnily dotazníkového šetření, je téměř shodné s rozložením veřejných a soukromých organizací v rámci celé České republiky (viz graf výše). Číselné vyjádření je necelých 17 % veřejných organizací a více než 83 % organizací soukromých.

Lze očekávat, že se u veřejných organizací projeví výraznější odlišnosti v porovnání s organizacemi soukromými. Z toho důvodu bude při vyhodnocování získaných odpovědí k charakteru organizace (soukromá versus veřejná) přihlíženo.

Druhou již zmíněnou charakteristikou, jež je pro vytvoření přehledu o povaze registrovaných organizací důležitá, je velikost organizace.

Organizace byly rozděleny do čtyř kategorií podle dvou hledisek. Hledisky byly roční obrat a počet zaměstnanců. Konkrétní kritéria pro rozdělení na mikro, malá, střední a velké organizace jsou:

- mikro – obrat do 2 mil. eur, méně než 10 zaměstnanců,
- malá – obrat 2–10 mil. eur, 10–50 zaměstnanců,
- střední – obrat 10–50 mil. eur, 50–250 zaměstnanců,
- velká – obrat přes 50 mil. eur, více než 250 zaměstnanců.

Graf 7: Velikost registrovaných organizací. (Upraveno dle: CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Databáze EMAS*. [online]. [cit. 2014–03-04]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/node/376#seznam>). Vlastní zpracování.

Jak je z grafu zřejmé, drtivá většina ze všech registrovaných organizací se řadí do kategorie velké organizace. Zastoupení velkých organizací je v celém souboru 61 %. Velké organizace jsou následované organizacemi středními s přibližně polovinou registrací (31 %) a dále malými organizacemi s osmi procenty a žádným výskytem mikro organizací.

Zmíněná situace je vztažena na celý základní soubor, tedy na všech šestadvacet organizací registrovaných v České republice. S přihlédnutím na osmnáct organizací, jež se dotazníkového šetření zúčastnily, je rovněž podstatné vyjádřit zastoupení mikro, malých, středních a velkých organizací také v tomto neúplném souboru.

Mezi účastníky dotazníkového šetření bylo shodně jako se základním souborem 61 % velkých organizací, 33 % středních organizací (o dvě procenta více, než v základním souboru) a 6 % organizací malých (o dvě procenta méně, než v základním souboru). Logicky se ani v tomto výběru neobjevila žádná mikro organizace.

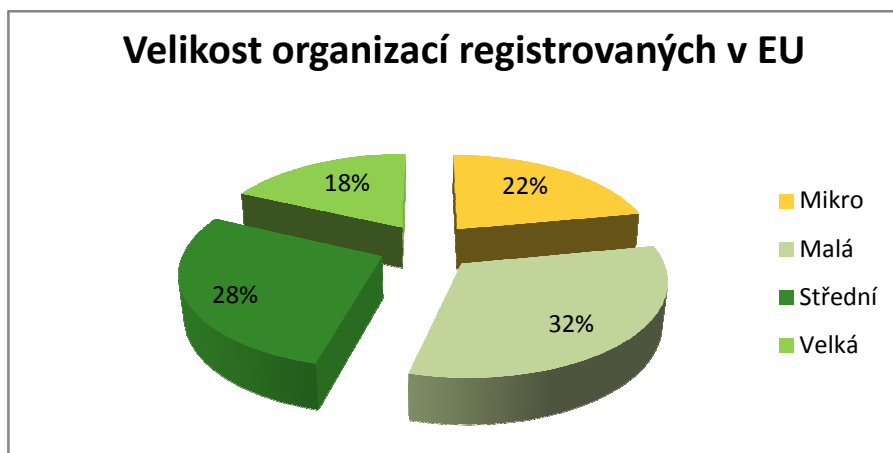
Výběrový soubor, který vznikl na základě ochoty zodpovědět dotazník, je tedy nejen v rozvržení soukromých a veřejných organizací jen nepatrně odchýlen od základního souboru, ale ke stejnému poznání lze dospět i u analýzy velikosti registrovaných organizací.

Další analyzované údaje, jež jsou v práci uvedeny, jsou již jen za výběrový soubor. Proto je poznání, že výběrový a základní soubor si jsou nesmírně podobné ve svých profilech, pro další závěry důležité.

Skladba organizací (základního i výběrového souboru) potvrzuje rozšířené tvrzení, že pro velké a střední organizace je registrace k EMAS snazší, než pro organizace malé nebo mikro. Úřední věstník Evropské unie (ISSN 1977-0626 – L76) tento stav vysvětluje nižšími externími náklady spojenými s registrací u velkých a středních organizací v porovnání s malými a středními. Do interních nákladů velkých a středních organizací náleží náklady plynoucí z činnosti odboru nebo oddělení pro životní prostředí. Do nákladů vnějších jsou u malých a mikro organizací zahrnuty nemalé výdaje na konzultační firmy, jež s přípravou na zavedení EMAS takovýmito organizacím pomáhají.

Finanční náročnosti zavedení EMAS se blíže věnuji ve dvanácté otázce v dotazníku. Tvrzení úředního věstníku tedy budu moci v českých poměrech potvrdit, nebo vyvrátit.

Zasazení situace v rámci velikosti organizací registrovaných k EMAS do evropského kontextu přináší následující graf.

Graf 8: Velikost organizací registrovaných v EU. (Zdroj: EUROPEAN COMMISSION. *Reports and Statistics* [online]. [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/environment/emas/register/reports/reports.do>). Vlastní zpracování.

Graf odkrývá významné rozdíly mezi velikostmi registrovaných organizací v Evropě a v České republice. Zatímco u nás naprosto dominují organizace velké, v evropském kontextu to jsou jen s mírným náskokem organizace malé s 32 %, následovány organizacemi středními s 28 %, poté mikro organizacemi s 22 % a až jako poslední v počtu registrací jsou s 18 % zastoupeny organizace velké.

Z evropského pohledu je tedy spíše běžné téměř vyvážené zastoupení všech velikostí registrovaných organizací.

Je zřejmé, že z tohoto pohledu je trend v České republice zcela odlišný od evropského.

Speciální přístup k malým a středním organizacím ze strany státní správy v České republice je tedy na místě. Mikro a malé podniky spolu s těmi středními jsou ekonomickou páteří většiny ekonomik po celém světě, Českou republiku nevyjímaje. Podstatně přispívají k hospodářskému růstu a zaměstnávají velký počet lidí. Spolu s tím způsobují také svojí činností významné environmentální dopady. Vzhledem k tomu je jejich účast na zavádění systému environmentálního managementu důležitým krokem směrem k účinnému využívání zdrojů a zajištění udržitelné výroby.

Speciálním přístupem k organizacím této velikosti je míněna zvláštní podpora při zavádění EMAS v mikro, malých a středních organizacích – EMAS Easy. Projekt EMAS Easy shrnuje požadavky nutné k dosažení registrace a rovněž nastiňuje metodologii, jak lze tyto požadavky naplnit. Heslem EMAS Easy je: v deseti dnech s deseti lidmi, na deset stran, v třiceti krocích.

Podpora registrace k EMAS u malých a středních organizací je důležitá k rozšíření celkového počtu registrovaných organizací, neboť malých a středních organizací je v České republice více než velkých. Rozšířením zavádění EMAS u těchto subjektů by došlo i k větší informovanosti o tomto systému řízení a k opětovnému přílivu zájemců o registraci.

Důvody, které tvoří pro malé a střední organizace oproti těm velkým určitou bariéru, jsou nejen náklady na zavedení, které samozřejmě nejsou zanedbatelné (jim je věnována pozornost v dalším textu), již zmíněný nedostatek lidských zdrojů, ale mnohdy i nižší řídicí schopnost managementu, který může mít obavy ze selhání při přípravě a realizaci projektu takového rozsahu.

Doporučení pro zaujetí malých a středních podniků je tedy vysoká úroveň informovanosti o EMAS, jeho principech, podstatě, přínosech, prestiži a následně velmi výstižný a jasný postup, co vše je nutné pro registraci udělat.

4.1.5 Důvody pro registraci k EMAS

V předchozí části byly představeny registrované organizace. Zabývala jsem se nejenom organizacemi, jež se zapojily do dotazníkového šetření, ale vzhledem k dostupnosti informací jsem uvedla situaci postihující všechny registrované subjekty v České republice. V následujících zkoumaných oblastech jsou dále brány v potaz pouze organizace, jež se zúčastnily dotazníkového šetření.

Pro pochopení přístupu k EMAS je nutné poznat motivy organizací, které je přiměly k registraci. Tyto motivy, představují očekávání, s nimiž se organizace o systém pro environmentální řízení organizací a audit rozhodly a ucházely.

Odpověď na otázky, jaké důvody vedly organizace k registraci či jaké přínosy organizace před registrací očekávaly, představují zásadní informaci pro státní správu, jež z těch poznatků může těžit při propagaci EMAS. Zjištění preferencí u registrovaných organizací prozradí mnohé i o ostatních (neregistrovaných) organizacích působících na trhu.

Znalost důvodů vedoucích k registraci je při určité míře zjednodušení možné připodobnit k situaci na trhu a k marketingu. Nejprve je vymezen trh a tento trh je dále zkoumán. Výsledkem zkoumání je poznání trhu – identifikace potřeb a požadavků cílových subjektů. Na jejich základě je nutné vytvořit koncepci, která tyto potřeby efektivně uspokojí.

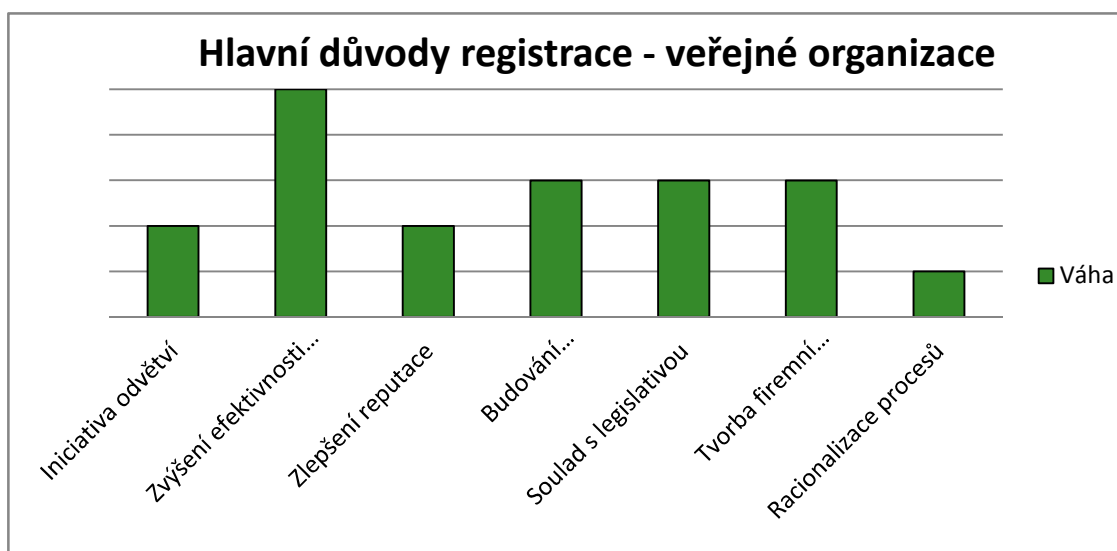
Pro takovýto případ je pomyslným produktem samotná registrace, cenou jsou náklady na zavedení (v širším pohledu i na udržení), místem je území daného státu a propagací je dostupnost informací ze strany státní správy, ale také legislativní úlevy a zvýhodnění pro registrované organizace.

Mezi důvody pro registraci k EMAS, jež byly v dotazníkovém šetření respondentům nabídnuty, není uveden zájem na snižování škodlivých vlivů a ochraně životního prostředí, neboť tento důvod je považován za zcela samozřejmý.

Organizace volily ze široké palety důvodů, z nichž měli za úkol vybrat tři nejdůležitější a uvést své preference ve vztahu k vybraným možnostem. Preference byly pojmenovány nejdůležitější důvod, důležitý důvod a méně důležitý důvod a byly jim přiřazeny váhy dle zmíněného pořadí, tj. tři, dva a jedna.

Podstatným rozlišovacím znakem zkoumaných organizací je to, zdali jsou veřejné nebo soukromé. Především v důvodech, jež vedly k zavedení, předpokládám vzhledem k rozdílné podstatě organizací i rozličné podněty vedoucí k zapojení se do EMAS. To je příčinou rozdělení zjištěných důvodů podle organizací na veřejné a soukromé.

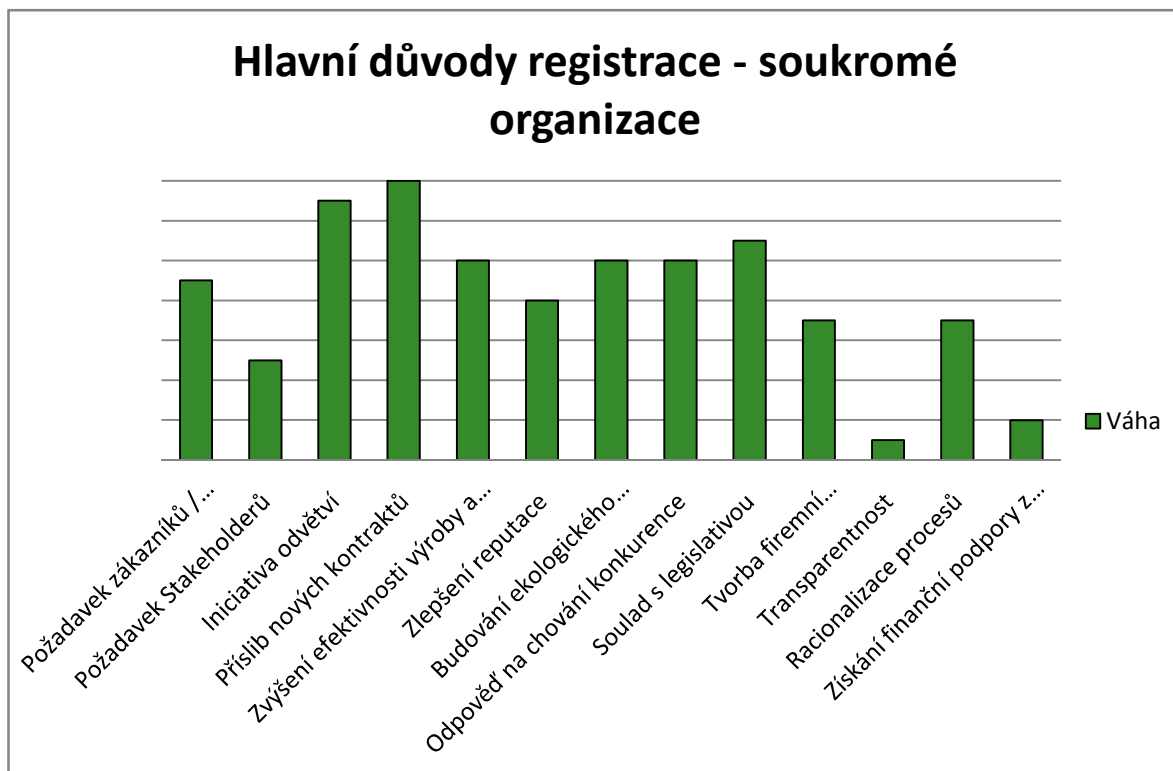
Úvodem jsou prezentovány důvody menšího souboru, tedy veřejných organizací (tři zástupci).

Graf 9: Hlavní důvody registrace k EMAS – veřejné organizace. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

U veřejných organizací bylo jako nejdůležitější důvod pro zavedení EMAS uvedeno zvýšení efektivnosti výroby a využívání zdrojů. V případě spolupracujících veřejných organizací o výrobě nemůže být řeč, jádrem tedy zůstává efektivnost využívání zdrojů. Následně byly nejvýše hodnoceny hned tři oblasti. Jde o tvorbu firemní kultury a interního systému řízení, zajištění souladu s legislativou a budování ekologického produktu. Svoji roli sehrálo i zlepšení reputace nebo iniciativa ostatních veřejných organizací. Posledním zmíněným důvodem je racionalizace procesů uvnitř organizací.

Nyní si představují důvody vedoucí k registraci soukromých organizací. Ty představují většinu respondentů (83 %).

Graf 10: Hlavní důvody registrace k EMAS – soukromé organizace. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Na špici důvodů, jež iniciovaly registraci k EMAS u soukromých organizací, je příslib nových kontraktů. Uvedený důvod koresponduje s osmou otázkou dotazníku, jejíž podstatou je zjištění, zdali zavedením EMAS došlo k získání nových příležitostí na trhu a v konkurenčním boji při získávání zakázek. V rámci tohoto šetření bude zjištěno, v jaké rozsahu bylo očekávání naplněno.

Hned dalším důvodem je iniciativa odvětví. Nezastupovanějším odvětvím je s drtivou převahou stavebnictví, poté až zpracovatelský průmysl. Tento důvod poukazuje na přijímání určitého trendu, nikoli na zcela vlastní iniciativu organizací.

Velmi vysoko hodnoceno bylo také zajištění souladu s legislativou.

Následují hned tři shodně ohodnocené důvody, jimiž jsou zvýšení efektivity výroby a využívání zdrojů (shodné s hlavním důvodem veřejných organizací), budování ekologického produktu a odpověď na chování konkurence.

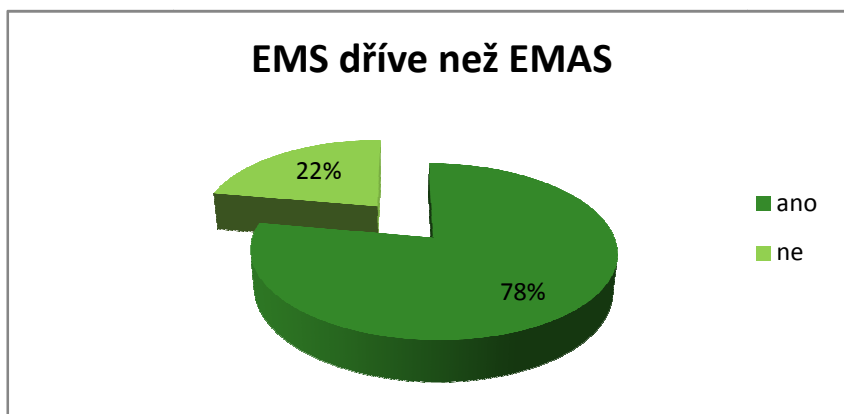
Dalším motivem pro registraci bylo uspokojení požadavků zákazníků, zlepšení reputace nebo tvorba firemní kultury a racionalizace.

Nejčastěji uváděným nejdůležitějším důvodem je příslib nových kontraktů, iniciativa odvětví a naplnění požadavků zákazníků. Nejčastějším důležitým důvodem je budování ekologického produktu a méně důležitým důvodem odpověď na chování konkurence.

4.1.6 EMS předchůdce EMAS

Z vymezení podmínek pro registraci k EMAS je zřejmé, že EMAS je nejobtížnějším systémem řízení, který se zabývá ochranou životního prostředí. Jeho zavedení vyžaduje systematickou dlouhodobou práci, jež je pro dosažení souladu s podmínkami EMAS nezbytná.

Revize programu EMAS v roce 2001 měla přinést usnadnění zavedení EMAS v případě předchozího zavedení systému environmentálního řízení (EMS). Odpověď, zdali organizace tohoto zjednodušení využívají, ukazuje následující graf.

Graf 11: EMS dříve než EMAS. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Z dotazníku pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013 vyplynulo, že čtrnáct z osmnácti zástupců, jež se dotazníkového šetření zúčastnili, mělo před registrací k EMAS zaveden systém environmentálního řízení. Pouhé čtyři registrované organizace podstupovaly při zavádění celý proces od začátku, neboť neměly k dispozici výchozí bod zavedeného EMS.

Zajímavé je, že tři z těchto čtyř organizací, které zaváděly EMAS bez předchozího zavedení EMS, jsou organizace veřejné. Lze říci, že všechny veřejné organizace,

jež se zúčastnily dotazníkového šetření, neměly před zavedením EMAS zaveden systém environmentálního řízení. Jediná soukromá organizace, která stejně jako organizace veřejné nemohla těžit z předem zavedeného EMS, je organizace ze zpracovatelského průmyslu.

Z toho lze vyvodit závěr, že veřejné organizace volí přímou cestu k registraci k EMAS bez využití mezistupňů, zatímco organizace soukromé se rozhodly pro EMAS až po úspěšné implementaci systému environmentálního řízení.

Důvodem pro zavedení EMS a následné zavedení EMAS u soukromých organizací může být vyšší povědomí a informovanost o EMS (především jedná-li se o ISO 14001), podstatně větší rozšířenost ISO 14001, celosvětová platnost, ale také opatrnost nebo informace a rozhodnutí pro EMAS přirozeně následovaly až po zavedení EMS.

4.1.7 ISO 14001

Na nepovinnou otázku v dotazníku, zdali organizace disponuje certifikátem ISO 14001, odpověděly všechny organizace. Pouze jedna z osmnácti odpovědí nebyla kladná.

Vzhledem k předchozí otázce to znamená, že vyjma jedné veřejné organizace zbylé tři organizace, které uvedly, že registraci k EMAS nepředcházelo zavedení systému environmentálního managementu, se po registraci k EMAS nechaly i certifikovat k ISO 14001.

Lze usuzovat, že certifikace ISO 14001 je pro organizace v podstatě nezbytnou záležitostí. I přes vyšší náročnost a z ní plynoucí prestiž se organizace rozhodly po registraci k EMAS i pro certifikát ISO 14001. Nejsnazším vysvětlením pro takovéto chování by byla celosvětová platnost certifikátu ISO 14001, avšak v konfrontaci s charakterem organizací (veřejné) není takovýto důvod rozhodující.

Jde o jakýsi obrácený postup, kde organizace nejdříve dosáhnou nejvyššího cíle v dané kategorii, a pak s minimálním úsilím zvyšují svoji prestiž rozšiřováním svých ocenění, potvrzení (v tomto případě certifikací) o ohleduplném chování k životnímu prostředí.

4.1.8 Výhody plynoucí z EMAS

Předchozí otázky z dotazníku se týkaly profilu, důvodů, výchozí situace organizací. Od této části se však věnuji zkušenostem a názorům vyvstalým až po samotné implementaci.

Hned na úvod se zaměřuji na výhody, které s sebou registrace přinesla. Otázka v dotazníku nebyla koncipována jen jako pouhé potvrzení nebo vyvrácení naplnění důvodů, které vedly organizace k registraci, ale bylo zvoleno sedm základních oblastí.

Zúčastnění museli rozhodnout, zdali dosáhli zmíněné výhody, a úroveň získaného přínosu museli kvantitativně ohodnotit.

V případě, že organizace v dané oblasti nedosáhla žádného přínosu, označila tvrzení hodnotou jedna, pokud pro ni byl přínos maximální, označila tento dopad známkou pět. Hodnotící škála byla slovně vymezena pouze v těchto krajních hodnotách. Zbylé nespécifikované hodnoty měl dotazovaný přiřadit dle svých zkušeností v dané oblasti s ohledem na „minimální“ a „maximální“ hodnotu.

Výhoda	bodování 1 - 2	bodování 3	bodování 4 - 5
Úspora zdrojů a energie	7	4	7
Úspora financí	8	4	6
Zlepšení vztahů se stakeholdery	7	6	5
Snazší nábor pracovníků a snížení fluktuace	16	1	1
Více příležitostí na trhu	5	8	5
Zvýšení produktivity	11	6	1
Méně negativních mimořádných událostí	10	4	4
Jiné - doplňte jaké a ohodnoťte je.	x	x	x

Tabulka 2: Výhody plynoucí ze zavedení EMAS. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Zaměřím-li se nejprve na zastoupení jednotlivých odpovědí v kategorii žádný nebo minimální dopad zmíněných výhod na organizace účastníci se šetření, zjistím následující. Nejpočetnějšího zastoupení v kategorii žádný nebo minimální dopad dosáhl snazší nábor pracovníků a snížená fluktuace. Takovýto trend organizace buď vůbec nezaznamenaly, nebo opravdu jen minimálně. To poukazuje na všeobecně malý zájem o problematiku životního prostředí.

Poměrně překvapivě je žádný nebo minimální dopad přisuzován zvýšení produktivity. Dotazovaní také nepocítili pokles negativních mimořádných událostí (havárií)

po zavedení EMAS. Je pravděpodobné, že již při certifikaci ISO 14001, tedy zavádění EMS, byla nastavena opatření vedoucí k havarijní připravenosti organizací. Registrace k EMAS nepředstavovala další zlepšení.

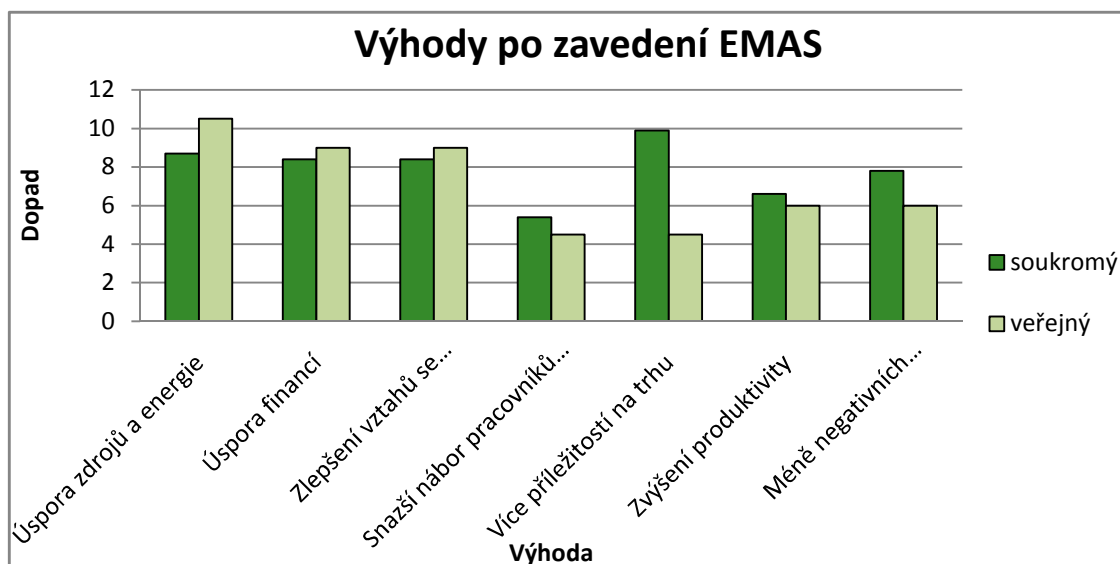
Přejdu-li nyní ke středně významnému dopadu na organizace, je jím především více příležitostí na trhu. To je dobrá zpráva, neboť významnou výhodou EMAS by mělo být právě rozšíření trhu v důsledku prokázání propracovaného environmentálního přístupu a jeho kontinuálního zlepšování. Jedna třetina dotázaných pak označila zlepšení vztahů se stakeholdery a zvýšení produktivity za středně významný dopad.

Nyní se dostávám k nejpodstatnějším dopadům. Zde je bez jakéhokoli překvapení na prvním místě úspora zdrojů a energie. Následuje úspora financí a až poté zlepšení vztahů se stakeholdery a více příležitostí na trhu a další.

Dosud jsem zjištěné údaje analyzovala v rámci skupin – minimální nebo žádný dopad, mírný dopad, maximální dopad. Nyní se zaměřím na jednotlivé výhody a uvedu, jak si v rámci průzkumu vedly. Skupina minimální nebo žádný dopad byla ohodnocena známkou 1,5, mírný dopad známkou 3 a maximální dopad známkou 4,5. Po této kvantifikaci dopadů lze stanovit nejvýznamnější dopady.

Shodně na pomyslném prvním místě se umístila úspora zdrojů a energie a více příležitostí na trhu. V těsném závěsu pak je úspora financí a zlepšení vztahů se stakeholdery, následuje méně negativních mimořádných událostí (havárií) a zvýšená produktivita. Na úplném konci se ocitl snazší nábor pracovníků a snížení fluktuace.

Pokud výsledky roztřídím na veřejné a soukromé organizace, ohodnotím je stejně jako v předchozím případě a zohledníme početní zastoupení obou skupin, tak zjistím velmi zajímavou informaci o tom, jakých výhod po zavedení dosáhly organizace soukromé a jakých veřejné.

Graf 12: Výhody po zavedení EMAS. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Soukromé organizace zaznamenaly nejpodstatnější přínos v nárůstu příležitostí na trhu. Organizace veřejné oproti tomu označily za značnou výhodu úsporu zdrojů a energie.

Úspora zdrojů a energie je v soukromých organizacích považována hned za druhou nejvýznamnější výhodu, kdežto ve veřejném sektoru jsou na sdíleném druhém místě úspora financí a zlepšení vztahů se stakeholdery.

Obě jmenované výhody, jež se ve veřejném sektoru umístily na druhé pozici, se vyskytují v sektoru soukromém o pozici níže. Jde tedy o úsporu financí a zlepšení vztahů se stakeholdery.

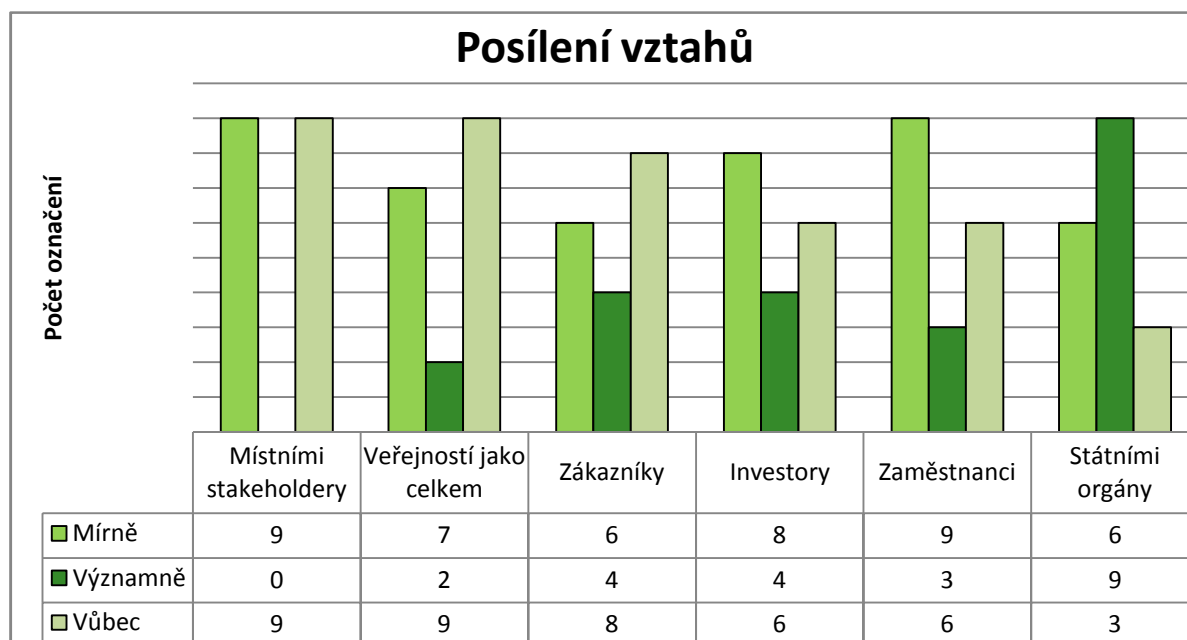
Ve veřejném sektoru se dopad jmenovaných výhod dále řadí méně negativních mimořádných událostí spolu se zvýšením produktivity a na pomyslném posledním stupni je snazší nábor pracovníku a nižší fluktuace a více příležitostí na trhu.

V soukromém sektoru je na čtvrté příčce z hlediska významu dopadu méně negativních mimořádných událostí následováno zvýšením produktivity, poslední se umístil snazší nábor pracovníků a snížení fluktuace.

Jak se dalo předpokládat, veřejné a soukromé organizace oceňují dopady po zavedení EMAS odlišně. Nejvyšší rozdíl ve vnímání nastává v bodě více příležitostí na trhu, což je pochopitelné. Druhou nejrozdílnější hodnotu jsme získali u úspor zdrojů a energie, jež jsou důležitější pro veřejný sektor, a méně negativních mimořádných událostí, jež měly větší dopad u soukromých organizací.

4.1.9 Posílení vztahů s okolím po registraci k EMAS

System pro environmentální řízení organizací a audit je výjimečný z hlediska otevřené komunikace vůči okolí. Jakou měrou tato otevřenost přináší posílení vztahů s okolím v praxi, to ukazují výsledky sedmé otázky z dotazníku.

Graf 13: Posílení vztahů s okolím po registraci k EMAS. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Posuzují-li pozitivní změnu vztahů za soukromé i veřejné organizace dohromady, k rozhodujícímu zlepšení vztahů došlo s orgány státní správy. Polovina z účastníků šetření označila, že se po registraci k EMAS právě tyto vztahy významně zlepšily. Následuje významné zlepšení vztahů s investory a zákazníky, poté se zaměstnanci a veřejností jako celkem. Ani jedna z organizací neoznačila zlepšení vztahů s místními stakeholdery jako významné.

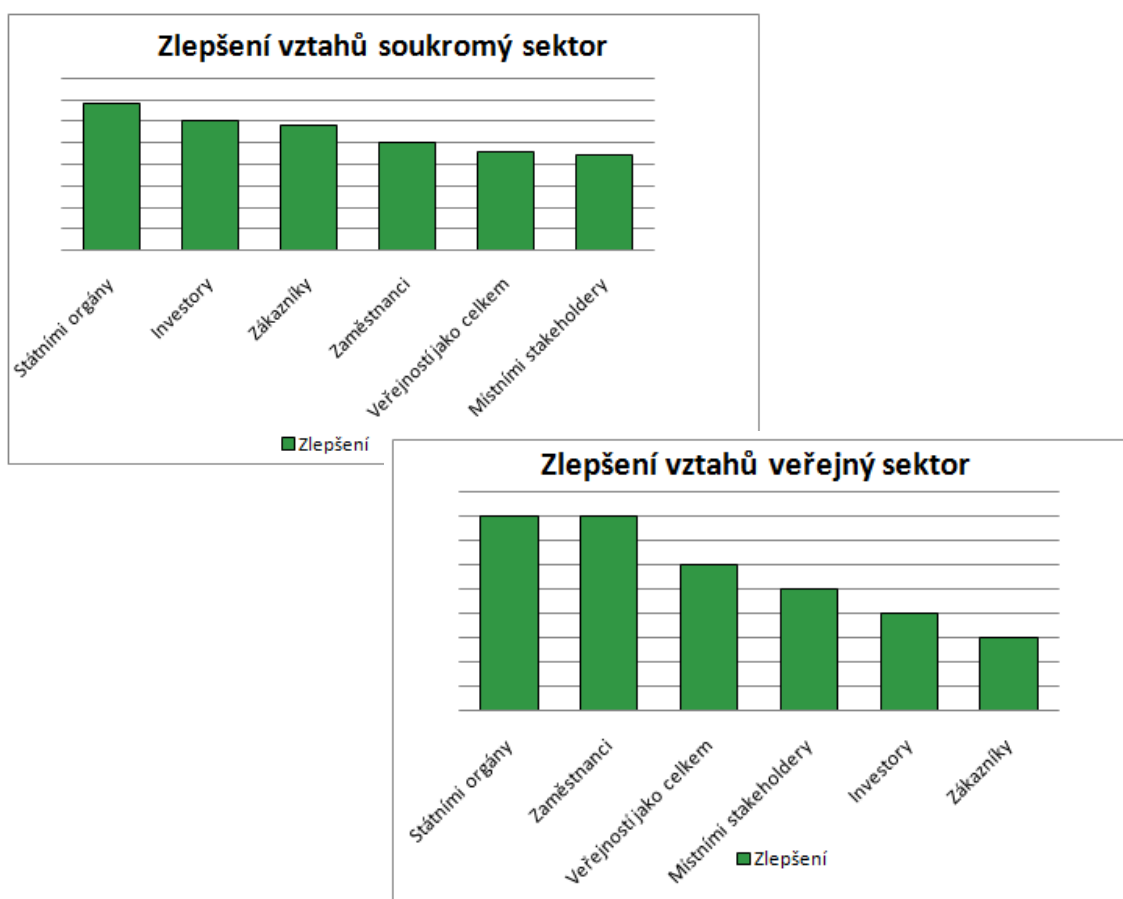
K mírnému zlepšení došlo podle největšího množství organizací ve vztazích se zaměstnanci a místními stakeholdery, následně veřejností a shodně se zákazníky a státními orgány.

Polovina organizací uvedla, že se její vztah s místními stakeholdery a veřejností obecně vůbec nezměnil. U necelé poloviny organizací nedošlo ke změnám ani ve vztazích se zákazníky. Třetina organizací nezaznamenala změnu ve spolupráci s investory a zaměstnanci.

Po přiřazení vah jednotlivým odpovědím lze vyčíslit intenzitu zaznamenané změny. Váhy byly přiděleny následovně: beze změny – 1, mírná změna – 2 a významné zlepšení – 3.

Po kvantifikaci změny vztahů se ukázalo, že bylo vlivem zavedení EMAS dosaženo suverénně nejlepších vztahů s orgány státní správy. Následovaly v těsném sledu vztahy s investory, zaměstnanci a zákazníky. V nejmenší míře došlo ke zlepšení vztahů s veřejností jako celkem a naposledy s místními stakeholdery.

Doposud zmíněné změny ve vztazích se svým okolím se týkají všech osmnácti organizací, jež se výzkumu účastnily. Nyní znázorňuji, jak a jestli vůbec se liší situace v soukromém a veřejném sektoru. Pro názornost jsou na dvojici grafů znázorněny kvantifikované jednotlivé dopady, které jsou uspořádány hierarchicky dle významu, jež jim byl dotazovanými přidělen.

Graf 14: Zlepšení vztahů po implementaci EMAS soukromý/veřejný sektor. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Nejvýraznější změna vztahů po implementaci EMAS se shodně projevila jak ve veřejném, tak soukromém sektoru u vztahů se státními orgány. Další změny vztahů se již ale v obou sektorech rozcházejí. Zatímco v soukromém sektoru následují vztahy s investory, zákazníky, zaměstnanci, veřejností jako celkem a nakonec s místními stakeholdery, ve veřejném sektoru je tomu jinak. Sdílenou první pozici mají vztahy se zaměstnanci, poté veřejnost jako celek, místní stakeholdeři, investoři a nakonec zákazníci. Na základě této analýzy lze usuzovat, že zavedení EMAS je pro oba typy organizací přínosné, neboť každá z nich dosáhla zlepšení vztahů v oblastech, jež se k jejímu charakteru hodí.

Organizace ze soukromého sektoru si zvýšily renomé a zlepšily spolupráci s obchodními partnery, zákazníky, jež jim poskytují obživu, i zaměstnanci, kteří jsou základním kamenem úspěšné organizace. Logo EMAS i environmentální prohlášení může být použito v marketingu a v komunikačních aktivitách. Zlepšení vztahů s těmito skupinami může vést ke zvýšení loajálnosti, podpoření dobré pověsti a důvěryhodnosti, propagaci a následně k rozšíření trhů, vyššímu obratu a vyšším ziskům.

Organizace z veřejného sektoru si polepšily ve svých vztazích v jiných oblastech, přičemž zcela logicky jsou vztahy s investory a zákazníky až na konci žebříčku.

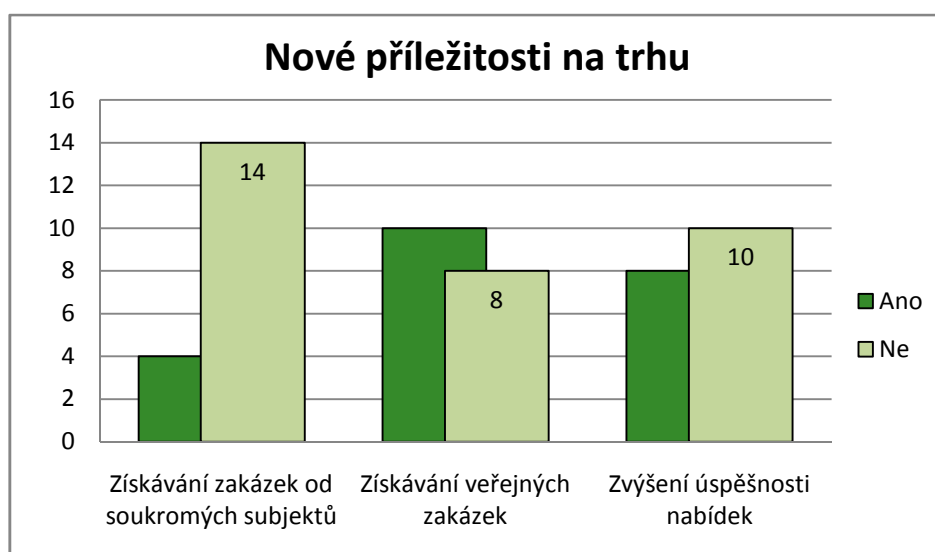
4.1.10 Nové příležitosti na trhu

V pořadí již osmou otázkou dotazníkového šetření je otázka, zdali registrace EMAS napomohla k získání nových příležitostí ve veřejném sektoru nebo v konkurenčním boji při získávání zakázek.

Tato otázka ukazuje úroveň naplnění očekávání před registrací k EMAS.

Environmentální přístup a výkonnost je v poslední době nejen oceňovanou, ale především vyžadovanou podmínkou pro získání některých zakázek, popřípadě zákazníků.

Jak dalece je tato praxe běžná v podmínkách českého hospodářství ukazuje graf.

Graf 15: Nové příležitosti na trhu po zavedení EMAS. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Rozšíření příležitostí vlivem zavedení EMAS je rozděleno do tří oblastí. Jedná se o získávání zakázek od soukromých subjektů, veřejných zakázek a zvýšení úspěšnosti nabídek jako předpokladu pro uzavření zakázek. Podstatou této otázky je přezkoumání získání konkurenční výhody po zavedení EMAS a přiblížení oblasti, v níž je konkurenční výhody dosahováno.

Dvě z nabízených možností, kterými jsou získávání zakázek od soukromých, tak veřejných subjektů, znamená již kompletní uzavření obchodu. Registrace EMAS napomáhá k dosažení vyšší konkurenceschopnosti při výběrových řízeních a rozhodování se o realizátorovi zakázky. Třetí varianta uvažuje i samotné lepší postavení při hodnocení nabídek a následné vyšší umístění při jejich vyhodnocování.

Pouze v jediné z vyjmenovaných oblastí více dotazovaných označilo, že po zavedení EMAS získali na trhu nové příležitosti, než kolik jich označilo, že nové příležitosti nezískali. Jmenovanou oblastí jsou veřejné zakázky.

Takový výsledek šetření potvrzuje uplatňování pravidel vymezených v zákoně o veřejných zakázkách v praxi. Pravidla pro nákupy státní správy a získávání veřejných zakázek mimo jiného říkají, že u nákupů určité škály produktů a služeb (škála se bude neustále rozšiřovat o nové oblasti) je nutné důsledně uplatňovat environmentální požadavky. To se týká zavedeného EMS, EMAS nebo také ekoznaček, recyklovaných

a recyklovatelných produktů a dalších. Splnění environmentálních požadavků přináší vyšší konkurenceschopnost při výběrových řízeních o veřejných zakázkách.

Z osmi organizací, které nepotvrdily snazší získávání a větší úspěšnost u veřejných zakázek, byly tři organizace veřejné, které se zpravidla veřejných soutěží neúčastní, spíše je organizují. Zbýlých pět organizací lze zařadit do tří skupin dle hlavní činnosti. Dvě do zpracovatelského průmyslu, dvě do ostatních činností a jednu do výroby a rozvodu elektřiny.

Lepší přijetí nabídek, vyšší umístění v celkovém hodnocení nebo již celkovou možnost účasti na výběrových řízeních potvrdilo v dotazníku téměř 45 % dotázaných. Je zřejmé, že rozhodujícím faktorem pro zvolení dodavatele u zadávajících firem nebo státu je především cena jejich produktu. Až při zúžení okruhu uchazečů na základě ceny jsou brány v potaz ostatní parametry nabídek, jako je třeba environmentální přístup. Zavedený a dobře fungující EMAS může napomoci i při snižování nákladů organizací a ovlivní i konečnou cenu, kterou organizace dále na trhu uplatňují.

Zvýšení úspěšnosti nabídek potvrdilo šest firem ze stavebnictví, jedna, jejíž hlavní činností je výroba a rozvod elektřiny, a jedna z ostatních činností. Organizace z veřejného sektoru nezaznamenaly ani v této kategorii vyšší úspěšnost.

Rozdíl v získávání zakázek od soukromých subjektů potvrdilo pouze 22 % organizací. Opět mezi nimi nebyla žádná z veřejného sektoru. Tři z nich lze zařadit do stavebnictví a jednu do zpracovatelského průmyslu. Ostatní organizace rozdíl před zavedením a po zavedení neponzorovaly.

Všechny veřejné organizace, jež vyplnily dotazník, nezískaly nové příležitosti ani ve veřejném ani soukromém sektoru. I hodnocení jejich nabídek zůstalo po implementaci neměnné.

Nové příležitosti na trhu zaznamenaly tedy jen organizace ze soukromého sektoru. Hned tři organizace ze stavebnictví označily zlepšení po zavedení EMAS ve všech dotazovaných oblastech. Oproti tomu jedna organizace věnující se výrobě a rozvodu elektřiny, jedna spadající do zpracovatelského průmyslu a jedna z ostatních činností uvedly, že ani jednu z dotazovaných změn nezaznamenaly.

4.1.11 Finanční úspory

Jedním ze tří pravidel finančního rozhodování, podle něhož se řídí všechny organizace bez rozdílu, zdali se jedná o soukromé nebo veřejné, je zkoumání výnosnosti investice.

Ačkoli se systém pro environmentální řízení organizací a audit na první pohled nejeví jako investiční projekt, lze jej z finančního pohledu jako takový považovat.

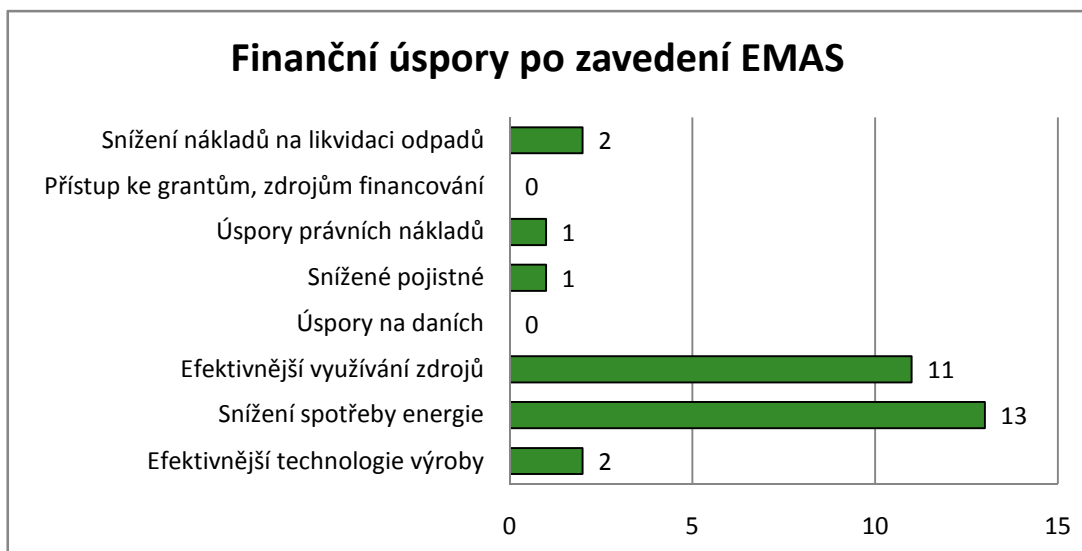
Základním trojúhelníkem hodnoceným při rozhodování o investici je výnosnost, rizikovitost a likvidita.

V dotazníkovém šetření je zahrnuta jedna z těchto tří oblastí, kterou je výnosnost.

V úvodu bloku otázek zabývajících se finančním hlediskem zavedení systému pro environmentální řízení a audit je zjišťováno, v jakých oblastech dosáhly organizace po zavedení finančních úspor.

Otázka byla formulována takto: Dosáhla Vaše organizace po zavedení EMAS finančních úspor? Pokud ano, označte v jakých oblastech.

Bylo očekáváno, že všechny organizace uvedou minimálně oblasti snížení spotřeby energie a efektivnější využívání zdrojů. Tento předpoklad plyne z klíčových ukazatelů, které jsou vypočítány dle přesné metodiky, a jejich vývoj je pravidelně sledován. Vývoj těchto ukazatelů slouží jako měřítko environmentální výkonnosti organizace a jeho neustálé zlepšování je podmínkou pro setrvání mezi organizacemi registrovanými k EMAS. Třemi z šesti klíčových faktorů, jež jsou předpokladem pro finanční úspory v oblasti snížení spotřeby energie a efektivnější využívání zdrojů jsou: energetická efektivnost, materiálová efektivnost a spotřeba vody.

Graf 16: Finanční úspory po zavedení EMAS. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

V dotazníku bylo nabídnuto sedm oblastí, v nichž organizace pravděpodobně mohly dosáhnout finančních úspor. Z těchto sedmi oblastí si organizace mohly vybrat libovolný počet.

Dotázaným byl dán rovněž prostor pro vlastní vyjádření ve formě označení: Jiné–doplňte jaké, následované políčkem pro udání vlastní oblasti. Dvě z organizací této možnosti využily a shodně uvedly snížení nákladů na likvidaci odpadů. Obě tyto organizace byly ze stavebního průmyslu.

Zcela v souladu s očekáváním i pravidly EMAS nejvíce organizací označilo vznik finančních úspor v oblasti snížení spotřeby energie a efektivnějšího využívání zdrojů. Snížení spotřeby energie neoznačilo jako finanční úsporu pět organizací a efektivnější využívání zdrojů sedm organizací. Vysvětlením pro neoznačení těchto kategorií může být rozšíření výrobního programu, nebo jiné činnosti organizace v rámci přípravy zavedení EMAS, které spolu s vyšší kapacitou vyžaduje i vyšší nároky na spotřebu energií, avšak v přepočtu na jednotku se jedná o úsporu energie. Druhou pravděpodobnou možností je absence environmentálního účetnictví, jež by vývoj v jednotlivých oblastech systematicky sledovalo a výsledky investic do systému pro environmentální řízení organizací a audit pravidelně a zřetelně interpretovalo.

Čtyři z organizací, které neuvedly snížení spotřeby energie a efektivnější využívání zdrojů, neoznačily výskyt žádné finanční úspory po zavedení EMAS. Zmíněné čtyři organizace spadají do různých sektorů–Výroba a rozvod elektřiny, plynu,

tepla a klimatizovaného vzduchu; Zdravotní a sociální péče; Stavebnictví a Zpracovatelský průmysl. Z hlediska velikosti jde o organizaci střední, velkou, malou a znovu střední. Zohledním-li dobu registrace, zjistím, že střední a velká organizace jsou k EMAS registrovány více než pět let, přičemž organizace malá a střední jsou registrovány prvním rokem. Možným vysvětlením je, že organizace s krátkou dobou registrace dosud nemají dostatečné podklady pro přijetí závěrů o úsporách vzniklých zavedením EMAS.

Bohužel u jedné ze dvou zmíněných organizací, jež jsou registrovány delší dobu, nejsou na jejich webových stránkách ani na webových stránkách Cenia dostupná jejich environmentální prohlášení za více období. S jejich pomocí by bylo možné snížení spotřeby energie a efektivnější využívání zdrojů rovněž potvrdit nebo vyvrátit. U druhé z organizací údaje za předchozí dva roky pro účely srovnání dostupné jsou. V tomto případě se potvrdilo, že k úspoře skutečně nedošlo. Důvodem bylo právě zmiňované rozšiřování činnosti o nové oblasti.

Organizace veřejné v této oblasti nevykazují významné odchylky oproti soukromým. Dvě ze tří zúčastněných označily úspory v oblastech snížení spotřeby energie a efektivnější technologie výroby. Zjištěná informace slouží jako zpětná vazba, neboť zvýšení efektivnosti využívání zdrojů bylo hlavním důvodem pro zavedení EMAS. Lze říci, že implementace EMAS byla užitečná, neboť přinesla požadovanou výhodu. Třetí organizace neoznačila úsporu v žádné z oblastí.

Další oblastí, kterou organizace označily, jsou efektivnější technologie výroby. Ty označily organizace s hlavní činností výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu a s ostatními činnostmi. Následovalo snížení nákladů na likvidaci odpadů.

Po jednom zastoupení mají úspory právních nákladů ve stavebnictví a snížené pojistné u velkoobchodu a maloobchodu; oprav a údržby motorových vozidel.

Snazší a méně finančně náročný přístup ke grantům a zdrojům financování spolu s úsporami na daních nebyly u žádné z organizací zaznamenány. Toto zjištění poukazuje na malou podporu registrovaných organizací především ze strany státních orgánů. I přes proklamovanou podporu zavádění EMAS, avizované výhody v oblastech

snazšího získání finanční podpory ze státních nebo evropských grantů a úlevy na daních žádná z organizací nepotvrdila.

4.1.12 Úspory energie

Desátá otázka se týkala úspor energií po zavedení systému pro environmentální řízení organizací a audit.

Tato otázka může být považována za kontrolní, neboť potvrzení nebo vyvrácení snížení spotřeby energie bylo rovněž obsahem předchozí otázky.

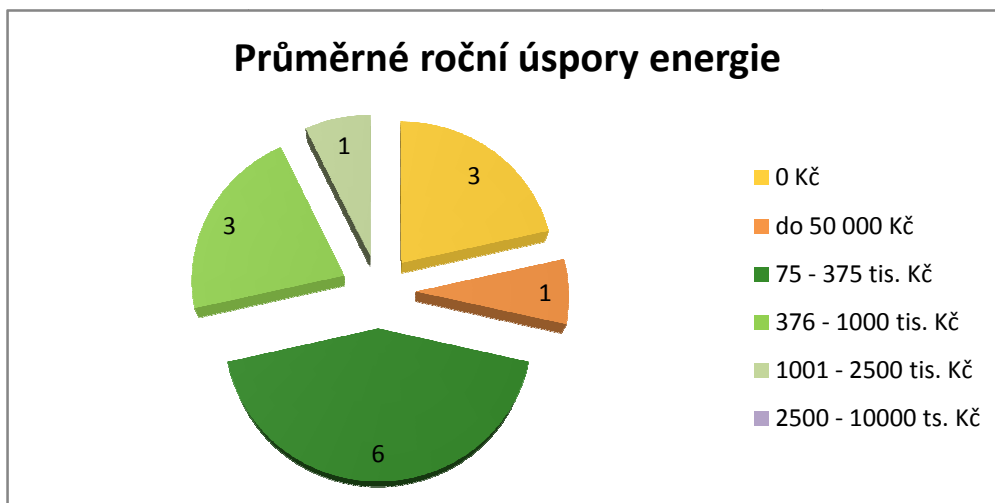
Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, investice se hodnotí mimo jiného podle výnosnosti, do níž patří také návratnost. Vzhledem ke špatně dostupným kvantifikovaným informacím o finančních přínosech EMAS organizací, ať už na národní, tak na evropské úrovni, mohu v rámci porovnání se státy Evropské unie zjišťovat přínosy pouze v oblasti úspor energií. Pokud vyčíslím přínosy plynoucí ze zavedení a porovnám je s vynaloženými náklady, alespoň vzdáleně se přiblížím finančnímu rozhodování v běžných investičních situacích. V žádných jiných oblastech, než je spotřeba energie, nejsou dostupné informace o finančním přínosu EMAS.

Finanční vyjádření napomůže zasadit situaci v České republice do evropského kontextu.

Dotazovaní měli možnost výběru ze čtyř variant plus políčko pro doplnění vlastní částky v případě, že žádná z uvedených hodnot neodpovídala skutečně dosaženým úsporám za energie.

První dvě v grafu znázorněné kategorie, tedy 0 Kč a úspory do 50 000 Kč, jsou odpovědi doplněné v podobě vlastního vyjádření samotnými organizacemi. Zbylé čtyři kategorie byly sestaveny a nabídnuty autorem dotazníku. Podkladem pro jejich stanovení se stal Úřední věstník Evropské unie.⁶⁰ Ten při zkoumání vztahu mezi úsporami z registrace a náklady vynaloženými na zavedení a udržení systému udává jako úspory zvýšené účinnosti pouze úspory za energii, neboť číselné údaje o zvýšené účinnosti využívání zdrojů nejsou k dispozici.

⁶⁰ EUR – Lex. Access to European Union law. *Úřední věstník Evropské unie* ISSN 1977-0626 – L76. České vydání 2013. [online]. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:076:FULL:CS:PDF>.

Graf 17: Průměrné roční úspory energie po zavedení EMAS. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

V případě kvantifikovaných otázek týkajících se financí lze očekávat rozpaky ze strany dotazovaných organizací, neboť jasně stanovený interval vyžaduje vyšší míru znalostí oproti nečíselným vyjádřením. Rovněž lze očekávat neochotu číselné údaje zveřejňovat.

V souladu s výše zmíněným je rovněž výsledek dotazníkového šetření. Sedm z osmnácti organizací neuvedlo buď žádnou hodnotu úspor (ani interval), nebo nulové úspory. Přesněji řečeno čtyři ze sedmi organizací tvrdí, že úspory energie nelze vyčíslit, a tři další, že k žádným úsporám energie nedošlo. Jedna z organizací, jež uvedla, že k úsporám nedošlo, si však protiřečí. V předchozí otázce tato organizace z veřejné správy a obrany uvedla, že ke snížení spotřeby energie po zavedení EMAS došlo.

Nejhojnější zastoupení z hlediska výše úspor energie mají roční úspory na hladině 75–375 tisíc Kč. Zmíněné rozmezí označilo šest organizací. Pět z nich bylo ze stavebnictví a jedna z kategorie velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel. Následovalo 376–1000 tis. Kč u tří organizací. Zde byly zastoupeny vždy po jedné organizace ze stavebnictví, výroby a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu a ze zpracovatelského průmyslu. Žádné úspory energie vykazaly dvě organizace, jedna ze stavebnictví a jedna ze zdravotní a sociální péče.

Nejvyšší úspory na energiích, jež se pohybovaly ve výši 2500–10000 tis. Kč, dosáhla jedna organizace z ostatních činností.

Jedna organizace ze stavebnictví nenašla výši své úspory v nabízených intervalech, a proto využila možnosti pro vlastní stanovení hodnoty. Zvolenou hodnotou je úspora do 50. 000 Kč.

Zmíněné zařazení odpovědí k hlavním činnostem organizací napomáhá k vytvoření ucelenějšího obrazu o výskytu úspor po zavedení EMAS. Vzhledem k malému množství registrovaných organizací nelze však vytvořit na základě takového rozdělení přesnější závěry. Je tedy vhodné snížení spotřeby energie v České republice porovnat s hodnotami zjištěnými u členských států Evropské unie. Rovněž intervaly nabízené v dotazníku jsou sestaveny více méně v souladu s intervaly, jež jsou stanoveny pro souhrn organizací EU. V dotazníku byly však samozřejmě přepočítány na českou měnu.

Následující tabulka představuje rozdělení dotazovaných podle velikosti organizace a zařazení do intervalu dle v dotazníku označené roční úspory energií. Pro lepší porovnatelnost a představitelnost uvádím v druhé části tabulky rovněž zastoupení registrovaných organizací k EMAS v České republice, jež se dotazníkového šetření zúčastnily, podle jejich velikosti.

Velikost	0	do 50	75-375	376-1000	1001-2500	2500-10000	Počet organizací
Mikro	0	0	0	0	0	0	0
Malé	1	0	0	0	0	0	1
Střední	1	1	1	1	0	0	6
Velké	1	0	5	2	1	0	11

Tabulka 3: Průměrné roční úspory energií podle velikosti organizací v tis. Kč. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Mikro organizace nejsou na území ČR mezi registrovanými organizacemi zastoupeny.

Ze dvou malých organizací se výzkumu účastnila jen jedna a ta dle svých slov po zavedení EMAS neuspořila žádné peníze vlivem snížené spotřeby energie.

Rozdělení úspor energií u středních organizací je velmi pestré. Vyskytuje se dokonce ve třech intervalech, přičemž dosažené hodnoty se pohybují od částky 0 Kč až po maximálně jeden mil. Kč. Z osmi středních organizací se dotazníku zúčastnilo šest a z toho čtyři uvedly hodnoty svých úspor energie. Pokud bychom chtěli zjistit průměrnou hodnotu úspor energie za středně velké organizace,

zprůměrujeme středy jednotlivých intervalů. U hodnoty do 50.000 Kč počítám však 35.000 Kč. Hodnota odpovídající středu intervalu by v tomto případě byla nepravděpodobná, příliš nízká. Průměrná úspora u středních organizací dosahovala hodnoty cca 237.000 Kč.

Nejvíce údajů jsme samozřejmě získali od velkých organizací. Připomínám, že ze šestnácti registrovaných se průzkumu účastnilo jedenáct. Z těchto jedenácti pět organizací označilo hodnotu úspor mezi 75 a 375.000 Kč. I zde je rozsah hodnot obrovský. Od nulové hodnoty až po dva a půl milionu. Průměrná hodnota úspor za velké organizace je 472.000 Kč.

Pokud konfrontuji získané výsledky se Studií nákladů a výhod EMAS pro registrované organizace vyhotovenou firmou Milieu Ltd. and Risk and Policy Analysis Ltd. pro Evropskou komisi v roce 2009, zjišťuji následující.⁶¹

Velikost organizace	Úspory energie EU 27	Úspory energie ČR
Mikro	3.000–10.000 Euro	/
Malá	20.000–40.000 Euro	0 Kč
Střední	Více než 100.000 Euro	237.000 Kč
Velká	Více než 400.000 Euro	472.000 Kč

Tabulka 4: Úspory energií po zavedení EMAS: EU x ČR. (Zdroj: EUROPEAN COMMISSION. Milieu Ltd. and Risk & Policy Analysis Ltd.. *Study on the Costs and Benefits of EMAS to Registered Organisations. Study on behalf of the European Commission. Contract No. 07.0307/2008/517800/ETU/G.2* [online]. 2014. [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/news/costs_and_benefits_of_emas.pdf; Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní zpracování.

Průměrnou hodnotou úspor energií po zavedení EMAS v EU 27 u středních organizací je více než 100.000 eur (přibližně dva a půl milionu Kč), v České republice tuto zjištěnou sumu tvoří pouhých 237.000 Kč. U velkých organizací je zjištěný rozdíl ještě větší. Zatímco v České republice uspoří velké organizace v průměru 472.000 Kč v nákladech za energii, v Evropské unii se jedná o hodnoty pohybující se kolem 10 mil. Kč.

⁶¹ EUROPEAN COMMISSION. Milieu Ltd. and Risk & Policy Analysis Ltd.. *Study on the Costs and Benefits of EMAS to Registered Organisations. Study on behalf of the European Commission. Contract No. 07.0307/2008/517800/ETU/G.2* [online]. 2014. [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/news/costs_and_benefits_of_emas.pdf

4.1.13 Environmentální účetnictví

Systém pro environmentální řízení organizací a audit je mezi jinými přístupy k ochraně životního prostředí výjimečný. Požadavek na environmentální prohlášení i s jeho povinným obsahem nemá u jiných systémů obdoby. Především klíčové indikátory jsou jasnou a poměrně snadno čitelnou metrikou i pro širokou veřejnost. Ve stručnosti se jedná o vykazování: energetické efektivity, materiálové efektivity, spotřeby vody, produkce odpadů, biologické rozmanitosti a emisí.

Pravidelné zjišťování vyjmenovaných ukazatelů vyžaduje systematické sledování a zaznamenávání průběhu surovin, materiálů, energií, vody ale i dalších souvisejících nákladů – odpadů, emisí...

Lze předpokládat, že pro spolehlivé stanovení hodnot požadovaných ukazatelů, jejichž správnost je ověřována auditem, zavedou organizace zevrubnou evidenci nákladů neboli environmentální manažerské účetnictví.

Proti takovému předpokladu mluví poměrně malé zastoupení organizací v České republice, jež by princip environmentálního účetnictví realizovaly v praxi. Problémem environmentálního manažerského účetnictví je jeho časová náročnost a požadavek na kvalifikaci pracovníků. Environmentální účetnictví je výhodné především pro velké organizace s vysokými objemy materiálů a energií.

Opatření přijatá na základě sledování a vyhodnocování toků zmíněných hmot přináší zpravidla příznivé výsledky s vynaložením jen nepatrných nákladů. Často je největším problémem špatně nastavený systém s nevyhovujícími procesy.

Manažerské účetnictví	
Ano	5
Ne	13

Tabulka 5: Manažerské účetnictví v organizacích s EMAS. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Všechny organizace se zavedeným manažerským účetnictvím jsou ze soukromého sektoru. Velikost organizací je v souladu se zmíněným předpokladem, že environmentální účetnictví je vhodné a také uplatňované především u velkých organizací. Z pěti organizací jsou tři velké a dvě střední. Sektory s environmentálním účetnictvím jsou stavebnictví (dvakrát zastoupené), dále výroba a rozvod elektřiny,

plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel a ostatní činnosti.

4.1.14 Náklady na první rok zavedení EMAS

Finanční náročnost přípravy, implementace a registrace k systému pro environmentální řízení organizací a audit je zcela zásadním prvkem, podle něhož se organizace rozhodují, zdali se registrují nebo nikoli. Porovnávají budoucí výhody a přínosy s aktuálními i budoucími náklady. Výhody nemusí být finančního rázu, ale důležitá je například lepší pověst firmy, budování vztahů, tvorba image a mnohá další.

Významnou složkou nákladů na první rok zavedení jsou náklady na vytvoření nutného řídicího a administrativního systému. Především na tuto úvodní část organizace velmi často využívají služby expertů působících mimo organizaci.

Vzniklé náklady lze rozdělit na externí a interní, přičemž externí jsou ty, které vznikly zapojením dalších osob mimo danou organizaci do procesu podpory, zavádění a reportingu souvisejícím s EMAS. Jedná se především o vyplacené platby konzultačním společnostem. Je předpokládáno, že poměr externích nákladů je vysoký v období zavádění, přičemž v následujících letech se razantně snižuje. Interní náklady jsou takové, jež vznikají v rámci společnosti při zavádění, administrativě a vykazování pomocí vlastních zaměstnanců. Činnostmi, při nichž interní náklady vznikají, jsou rozvoj EMAS, interní audit, příprava environmentálního prohlášení, výcvik a školení zaměstnanců, implementace loga, přepracování IT systému a mnohá další. Zmíněné náklady lze považovat za variabilní, neboť jsou závislé na počtu pracujících osob. Oproti tomu fixními náklady jsou například registrační poplatky placené orgánům státní správy, ověřovací poplatky nebo náklady na propagaci produktu s logem EMAS (zahrnuje obaly).

V dotazníku není mezi zmíněnými druhy nákladů rozlišováno. Jediné hledisko je časové. Proces přípravy a zavádění si žádá více nákladů, než pouhé udržování již zaběhlého systému. Období, kdy probíhá příprava na zavedení, je pro různé organizace odlišné. Z důvodu sjednocení tohoto časového intervalu je stanoveno základní období jeden rok. Předpoklad je, že za tento jeden rok se organizace minimálně připraví na registraci, registrují a implementují si logo EMAS.

Organizace/náklady	50-100	300-600	601-950
Mikro	0	0	0
Malá	1	0	0
Střední	1	5	0
Velká	0	7	1

Tabulka 6: Náklady na první rok zavedení EMAS v tis. Kč. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Z osmnácti spolupracujících organizací zodpovědělo kvantitativně tuto otázku patnáct.

Jedna organizace si výši nákladů nevybavuje a další žádnou změnu nákladů v souvislosti se zavedením EMAS neevidovala. Jedna organizace měla vzhledem k zavedenému EMS náklady na EMAS minimální. Všechny tyto zmíněné organizace, jež uvedly nečíselné hodnoty, jsou velké. Jedna je ze stavebnictví a další z ostatních činností. Zbylé spolupracující organizace, vyjma těchto tří výši svých nákladů kvantifikovaly. Přehled získaných údajů je vidět v tabulce č. 6.

Dotazovaní si mohli vybrat ze čtyř intervalů. Tyto intervaly nabývaly hodnot 300–600 tis. Kč, 601–950 tis. Kč, 951–1200 tis. Kč a 1201–1600 tis. Kč nebo mohli doplnit vlastní hodnotu, pakliže v dotazníku nebyla zohledněna.

Podklad pro vyjmenované intervaly lze nalézt v eurech v Úředním věstníku Evropské unie⁶². Jedná se o zjištěné hodnoty běžné pro 27 členských států Evropské unie. Spodní hranici intervalu tvoří hodnoty uvedené ve jmenovaném věstníku pro registraci s využitím EMAS EASY a horní hranice platí pro zavedení bez využití jmenované metodiky.

Všechny z dotazníku získané odpovědi jsou na úrovni nejnižších dvou intervalů, jež byly nabízeny. Dvě organizace, jedna malá a druhá střední, shodně uvedly, že se vynaložené náklady pohybovaly v rozmezí pouhých 50–100 tisíc Korun českých. Téměř veškeré další odpovědi spadají do kategorie 300–600 tis. Kč a to bez ohledu, zdali jde o střední nebo velkou organizaci. Výjimkou je odpověď jedné velké organizace ze stavebnictví, kterou zavedení EMAS stálo v prvním roce mezi 601–950 tis. Kč.

⁶² EUROPEAN COMMISSION. Milieu Ltd. and Risk & Policy Analysis Ltd.. *Study on the Costs and Benefits of EMAS to Registered Organisations. Study on behalf of the European Commission.* Contract No. 07.0307/2008/517800/ETU/G.2 [online]. 2014. [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/news/costs_and_benefits_of_emas.pdf

V tomto případě nemá význam odlišovat veřejné a soukromé organizace, neboť všechny veřejné uvedly své náklady ve výši 300–600 tis. Kč a většina soukromých rovněž.

Získané odpovědi jasně ukazují, že se náklady i u velkých organizací nemění tak mnoho, jak je tomu v průměru u států EU 27 jako celku. Středně velké organizace musí vynaložit v podstatě stejné finanční prostředky na zavedení EMAS jako organizace velké. Konkrétní průměrná výše nákladů u středních organizací je 388.000 Kč a u velkých (bez zohlednění extrémní hodnoty v intervalu 601–950 tis Kč) je tomu 450.000 Kč. Zaváděcí náklady pro střední a velké organizace v České republice se ve srovnání s Evropou pohybují přibližně na úrovni nákladů průměrné organizace mikro velikosti. Pro účely dalšího zkoumání plyne z této otázky jasný závěr, že náklady na první rok zavedení jsou pro střední a velké organizace velmi podobné a v evropském srovnání také nízké. Pro další šetření doporučuji bližší rozvrstvení úvodních intervalů a vyřazení intervalů s vyššími částkami.

4.1.15 Roční náklady na již zavedený EMAS

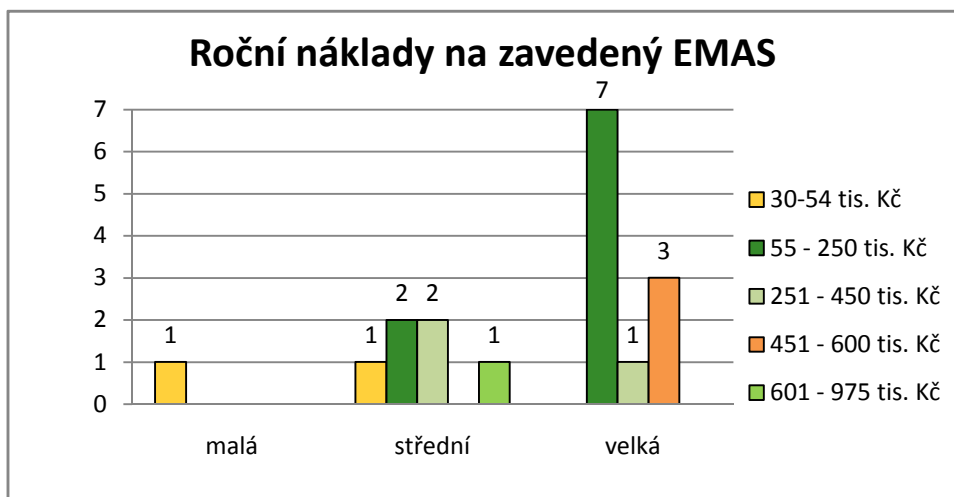
V pořadí třináctá otázka dotazníku se zabývá opět náklady organizací. V předchozí otázce byly analyzovány zaváděcí náklady spjaté s přijetím systému pro environmentální řízení a audit. Pro sestavení kompletního obrazu finanční náročnosti nyní doplním, jakou finanční zátěž s sebou průměrně přináší údržba nebo zachování EMAS v následujících letech po registraci.

Čtyři nabízené intervaly byly stejně jako u zaváděcích nákladů sestaveny tak, aby kopírovaly hodnoty zjištěné při průzkumu v 27 zemích EU.⁶³ Při značném zjednodušení lze říci, že se podle Úředního věstníku Evropské unie jejich výše pohybuje v průměru okolo 45 % zaváděcích nákladů.

Zmíněné čtyři sestavené intervaly byly v tomto případě všechny minimálně jednou označeny. Dotazovaným byla opět dána k dispozici možnost poznamenat vlastní částku, jež nebyla v intervalech zohledněna. Této možnosti využily dvě organizace, které stanovily částky, jež jsou v rozmezí 30–54 tis. Kč.

⁶³ EUR – Lex. Access to European Union law. *Úřední věstník Evropské unie* ISSN 1977-0626 – L76. České vydání 2013. [online]. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:076:FULL:CS:PDF>.

Tuto otázku byly schopny a ochotny zodpovědět všechny zúčastněné organizace. Pouze jeden ze všech osmnácti zástupců si nebyl uvedenou částkou zcela jist. Vyslovil se, že je obtížné oddělit od ostatních nákladů náklady na EMAS. Přesto však částku odhadl a umístil ji do intervalu 601–975 tis. Kč. Z níže uvedeného grafu je patrné, že se jedná o organizaci střední velikosti.

Graf 18: Roční náklady na zavedení EMAS. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Nejčastěji zodpovězená výše nákladů se pohybovala v rozmezí 55–250 tis. Kč. Označilo ji hned devět organizací, tedy polovina účastníků. Rovněž všechny veřejné organizace se s touto výší nákladů ztotožnily.

Nejširší spektrum odpovědí bylo zaznamenáno u středních organizací. Šest zúčastněných organizací zaznamenalo čtyři různé výše nákladů. Pakliže mám pomoci středů intervalů stanovit přibližnou hodnotu průměrných nákladů, tato hodnota se u středně velkých organizací pohybuje okolo 312 tis. Kč.

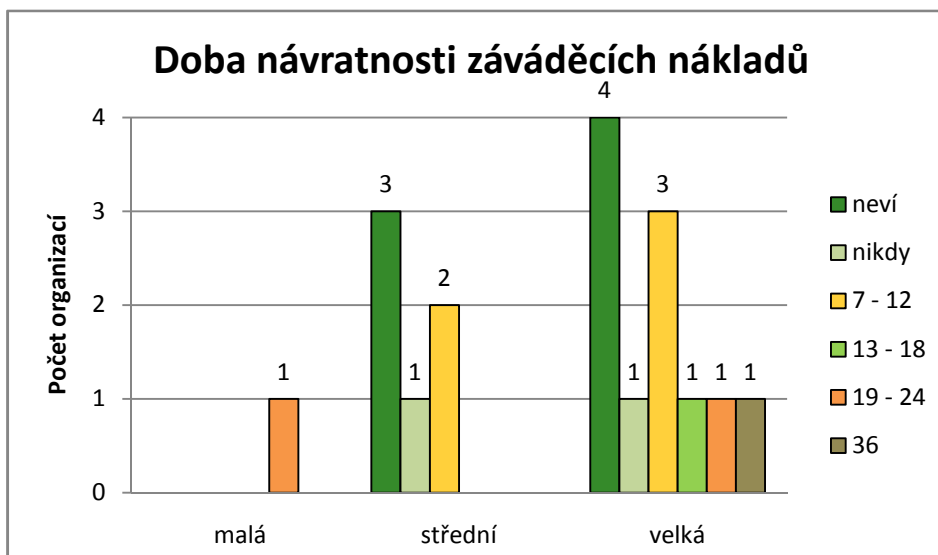
U velkých organizací již diference není tak výrazná, neboť sedm z jedenácti organizací uvedlo shodné náklady. Velmi zajímavým údajem jsou v případě velkých organizací průměrné náklady, jež byly vypočítány shodnou metodikou jako náklady u středních organizací. Jejich hodnota činí 270 tis. Kč.

Problémovou hodnotou u středních organizací může být suma udaná střední organizací, jejíž zástupce si částkou nebyl jist a umístil ji do intervalu 601–975 tis. Kč. Takto vysoká hodnota u poměrně malého vzorku významně změní průměr. Pokud bych průměrnou hodnotu počítala bez zřetele na tento extrém, výsledná

částka by byla 209 tis. Kč. S přihlédnutím ke zjištěnému údaji za velké organizace by nově vypočítaný průměr byl věrohodnější a pochopitelnější. Přikláním se tedy spíše k upravené hodnotě.

4.1.16 Návratnost vynaložených nákladů

Vyčíslení nákladů je prvním krokem při hodnocení investičního rozhodnutí uvnitř organizace. Bez znalosti přínosů nebo v případě neznalosti výnosnosti z učiněného nebo zamýšleného rozhodnutí není možné zhodnotit jeho oprávněnost a správnost. V aktuálním případě byl jako měrná jednotka zvolen počet měsíců. Doba návratnosti v takovémto případě znamená počet měsíců, za které se příjmy z investice vyrovnají počátečním výdajům.

Graf 19: Doba návratnosti zaváděcích nákladů vynaložených na registraci k EMAS v měsících podle velikosti organizací. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Jak znázorňuje uvedený graf, nejčastější odpovědí účastníků šetření bylo konstatování, že organizace nezná a nedokáže vyčíslit návratnost vynaložené investice. Takovouto odpověď poskytlo sedm organizací, tři střední a čtyři velké. Z těchto sedmi organizací byly dvě veřejné.

V případě, že organizace nejsou schopné stanovit dobu návratnosti, neznají buď náklady na investici vynaložené, nebo roční úsporu nákladů v důsledku investice. Z předchozí otázky týkající se zaváděcích nákladů lze zjistit, že ze zmíněných sedmi organizací tři nebyly schopny uvést hodnotu zaváděcích nákladů. U zbylých čtyř je neschopnost zodpovězení otázky o návratnosti pravděpodobně zapříčiněna neznalostí výše úspory

nákladů. Neboť organizace existenci finančních úspor potvrdily v otázce devět. Ta zní: V jakých oblastech dosáhla Vaše organizace po zavedení EMAS finančních úspor?

Třetí veřejná organizace uvedla, že se jí vynaložené náklady nikdy nevrátí. Ke stejnému tvrzení se uchýlila i jedna soukromá organizace. U veřejné organizace je absence schopnosti dosáhnout návratnosti vysvětlitelná spíše morálním a celospolečenským přínosem než finančním užitkem. U organizace soukromé je identifikována stejná organizace, která si nebyla jista průměrnými ročními náklady na udržení EMAS a následně je stanovila do intervalu 601–975 tis. Kč. Uvedené je již samo o sobě vysvětlením pro vyloučení možnosti návratnosti vynaložených nákladů.

Jediná malá organizace, která se zúčastnila šetření, uvedla návratnost v rozsahu 19–24 měsíců. Shodnou délku trvání uvedla i jedna velká organizace.

Nejčastějším časovým údajem, který se podařilo získat, je návratnost 7–12 měsíců. Takovouto návratnost označily tři velké a dvě střední organizace.

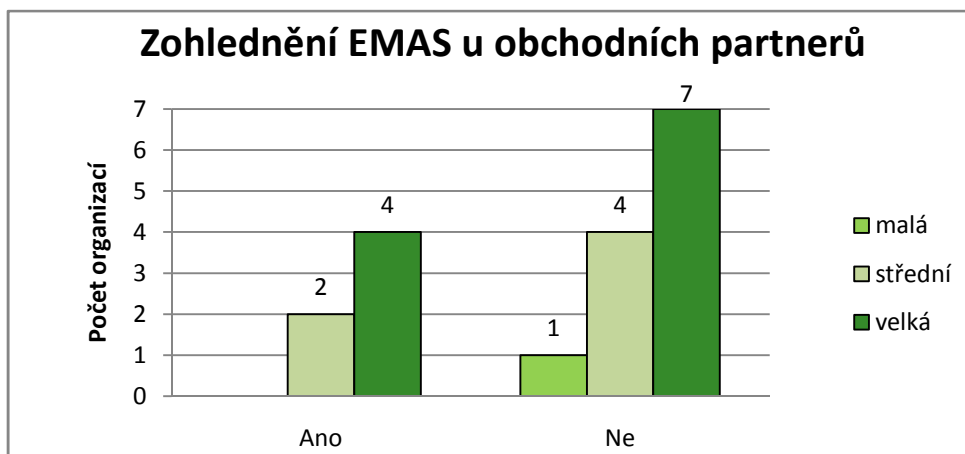
Zbylé možnosti byly zaznamenány vždy pouze jednou, a to velkou organizací.

Ze získaného vzorku odpovědí lze vypočítat průměrné návratnosti, které nabývají hodnot: u malých organizací necelých dvaadvacet měsíců, u středních deset měsíců a u velkých sedmnáct měsíců.

Dle zjištěných hodnot je finančně nejvýhodnější zavedení EMAS pro střední organizace.

4.1.17 Zohlednění EMAS u obchodních partnerů

Rozšířenost EMAS je odvislá od všeobecného povědomí o něm. Způsob, jakým registrovaných organizací přibývá, je velmi úzce spjat s požadavky odvětví, s přizpůsobením se konkurenci a přáním zákazníků. V patnácté otázce je pozornost věnována zohlednění EMAS při výběru obchodních partnerů. Kolik organizací bere při svém rozhodování v úvahu registraci či neregistraci k systému pro environmentální řízení organizací a audit ukazuje uvedený graf.

Graf 20: Zohlednění EMAS u obchodních partnerů. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Z grafu je zřejmé, že pouze třetina organizací vyžaduje nebo upřednostňuje organizace s registrovaným EMAS. Jsou to čtyři organizace velké (36 % velkých organizací) a dvě střední (33 % středních). Z hlediska oblasti hlavních činností jde o dvě organizace ze stavebnictví, dvě ze zpracovatelského průmyslu, jednu z výroby a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu a jednu z ostatních činností.

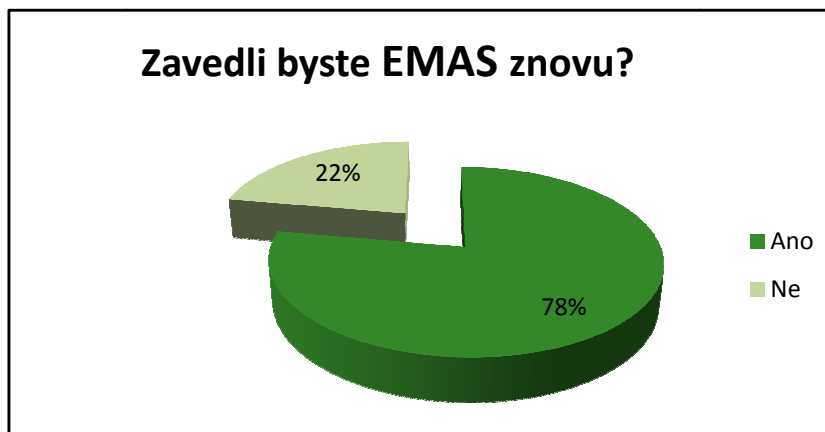
Zbylé dvě třetiny všech zástupců k této skutečnosti nepřihlíží. Do těchto dvou třetin spadají i všechny veřejné organizace.

4.1.18 Správnost rozhodnutí o zavedení EMAS

Poslední položenou otázkou v dotazníku je zásadní shrnutí zkušeností s EMAS a jejich zhodnocení. Otázka je položena takto: Rozhodli byste se znovu pro zavedení EMAS?

Tato otázka svědčí o spokojenosti/nespokojenosti s fungováním systému. Lépe než finanční ukazatele zhodnocuje dosažení stanovených cílů organizacemi a kladný nebo záporný postoj organizací k EMAS.

Procentuální zastoupení odpovědí ano nebo ne je uvedené v grafu níže.

Graf 21: Zavedli byste EMAS znovu? (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Od velkých a středních organizací se dostalo kladné zpětné vazby. Celkem 78 % účastníků výzkumu by EMAS zavedlo znovu. Ze zjištěného zastoupení organizací, jež by se znovu do EMAS zapojily, lze předpokládat, že minimálně tyto organizace v dohledné době svoji registraci neukončí.

Jedna malá organizace spolu se třemi velkými by po získané zkušenosti EMAS znovu nezaváděla. Vyjma jedné velké organizace ze stavebnictví jsem zaznamenala určitou nespokojenost s EMAS u tří organizací, jež by se k zavádění znovu nepřiklonily. Označovaly malé přínosy a vysoké náklady. Z tohoto hlediska je závěrečná výpověď organizací v souladu s ostatními zodpovězenými otázkami.

4.2 Využití EMAS v České republice

Tato diplomová práce mapující organizace disponující registrací k EMAS si kladla za cíl vyjádřit souhrnně v rámci jedné ucelené práce trendy v počtu registrovaných organizací, zastoupení jednotlivých ekonomických činností mezi registrovanými organizacemi, objevit důvody vedoucí k registraci, informovat o výchozím stavu před registrací (zavedení EMS), zaznamenat změny po registraci, prozkoumat finanční náročnost, návratnost a zjistit zdali by se organizace nechaly po dosažených zkušenostech znovu registrovat k EMAS.

Všechny uvedené aspekty byly zjišťovány pomocí dotazníkového šetření a následně řádně zanalyzovány. Zjištěné informace jsou nyní v krátkosti shrnuty.

V České republice v rámci registrovaných organizací dochází k dlouhodobé a významné obměně registrovaných organizací. Je zcela běžné, že se organizace registruje a za několik let od registrace upouští. Počet registrovaných organizací se pohybuje přibližně kolem evropského průměru a v posledních letech od roku 2009 po dopadu hospodářské recese spíše klesá.

Mezi registrovanými organizacemi se nachází jak soukromé, tak veřejné subjekty. Převažující hlavní činností registrovaných organizací je stavebnictví následované veřejnou správou a zpracovatelským průmyslem.

Naprostá většina registrovaných organizací je velkých (61 %), následují organizace střední (31 %) a zbytek jsou organizace malé (8 %). Žádný zástupce mikro organizace není registrován. Tento trend jen málo odpovídá trendu států Evropské unie, kde je zastoupení všech velikostí organizací téměř vyrovnané.

Hlavní důvody pro registraci se u veřejných a soukromých organizací liší. Pro veřejné organizace to jsou zvýšení efektivity využívání zdrojů, tvorba firemní kultury a interního systému řízení a soulad s legislativou. Soukromé organizace uvedly více důvodů, těmi nejhlavnějšími je příslib nových kontraktů, iniciativa odvětví, soulad s legislativou, zvýšení efektivity výroby a využívání zdrojů, budování ekologického produktu a odpověď na chování konkurence.

Výzkum odhalil, že registrace k EMAS v soukromém sektoru následuje téměř výhradně po předchozím zavedení systému environmentálního řízení EMS. Veřejný sektor zavádí EMAS bez předchozího zavedení EMS. EMS je v těchto případech reprezentováno certifikátem ISO 14001.

Dotazník obsáhl jak předpoklady a očekávání před registrací (důvody), tak i skutečně dosažené výhody. Hlavními výhodami pro všechny typy organizací byla úspora zdrojů energie, více příležitostí na trhu, úspora financí, zlepšení vztahů se stakeholdery a méně negativních mimořádných událostí.

Dále se výpovědi veřejných a soukromých organizací lišily. Pro organizace soukromé byl nejpodstatnější nárůst příležitostí na trhu, veřejné organizace oceňovaly úsporu zdrojů energie.

Registraci k EMAS lze rovněž přičíst k dobru všeobecné zlepšení vztahů se státními orgány. Soukromý sektor označil dále zlepšení vztahů s investory a zákazníky, veřejný sektor se zaměstnanci a veřejností.

Praktické přezkoumání nárůstu nových příležitostí na trhu po implementaci EMAS ukazuje, že více příležitostí k získání nových zakázek mají organizace vlivem EMAS významněji pouze u veřejných zakázek. Došlo rovněž k mírnému zvýšení úspěšnosti nabídek registrovaných organizací.

Finanční dopad registrace v oblasti úspor byl znatelný především ve snížení spotřeby energie a efektivnějším využívání zdrojů.

Vyčíslení vynaložených nákladů a získaných benefitů je pro organizace obtížným úkolem. Jsou víceméně schopny tyto číselné hodnoty zařadit do nabízených intervalů, avšak přesnou výši neznají. Tomu odpovídá i fakt, že pouze pět z osmnácti organizací má zavedené environmentální účetnictví. Všech pět organizací je ze soukromého sektoru.

Neznalost nákladů a výnosů se promítla i do schopnosti určit časové období, za něž se investice do zavedení EMAS organizaci vrátí zpět. Polovina organizací nedokázala toto období stanovit nebo vyjádřila předpoklad, že se tomu nikdy nestane. Ze získaných devíti odpovědí vyplývají průměrné doby návratnosti: u malých organizací dvaadvacet měsíců, u středních deset a u velkých sedmáct.

Získané hodnoty ročních úspor energie, nákladů na první rok (zavedení EMAS) a každoroční udržovací náklady jsou spolu s hodnotami zjištěnými mezi státy EU 27 prezentovány v tabulce. Údaje za mikro organizace jsou vynechány, neboť v České republice žádná mikro organizace registrována není.

Organizace	Roční úspory energie	Náklady na první rok	Každoroční provozní náklady
ČR	Kč	Kč	Kč
Malá	0	75.000	42.000
Střední	237.000	387.000	209.000
Velká	472.000	450.000	270.000
EU 27	€	€	€
Malá	20-40.000	38.000	22.000
Střední	do 100.000	40.000	17.000
Velká	do 400.000	67.000	39.000

Tabulka 7: Úspory a náklady ČR x EU 27. (Zdroj: EUR – LEX. Access to European Union law. Úřední věstník Evropské unie ISSN 1977-0626 – L76. České vydání 2013. [online]. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:076:FULL:CS:PDF>; Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní zpracování.

Uvedené srovnání je až těžko uvěřitelné, neboť hodnoty zjištěné při průzkumu v České republice jsou mnohonásobně nižší, než průměrné hodnoty zjištěné ve státech EU 27. Důvodem může být nedostatečné monitorování výše nákladů stejně tak i přínosů plynoucích z registrace. Rozšíření manažerského účetnictví mezi organizacemi působícími v České republice považují za nedostatečné.

Z odpovědí dotazovaných vyplynulo, že dvě třetiny z nich nezohledňují při volbě obchodního partnera registraci k EMAS.

Závěrečné zjištění je pro předpověď dalšího vývoje v počtu registrovaných organizací a zjištění spokojenosti s registrací k EMAS zcela stěžejní. To ukazuje, že 78 % účastníků průzkumu by se znovu rozhodlo pro registraci k EMAS.

Uvedená stručná rekapitulace systému pro environmentální řízení organizací a audit nastiňuje celospolečenskou prospěšnost celého zmíněného systému. Dobrovolný ohleduplný a aktivní přístup k životnímu prostředí, jež je dalece nad rámcem legislativních požadavků a v souladu s konceptem udržitelného rozvoje, přináší prospěch širokému okolí organizace. Problémem tohoto systému je však nízká úroveň informovanosti veřejnosti a malá členská základna.

5 NÁVRHY OPATŘENÍ PRO ROZŠÍŘENÍ EMAS, POROVNÁNÍ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICCE A EVROPSKÉ UNII

System pro environmentální řízení organizací a audit je v současné době nejnáročnějším dobrovolným nástrojem ochrany životního prostředí. Oproti ostatním dobrovolným přístupům je poměrně specifický ve svých požadavcích i uzemní platnosti, jež se zaměřuje na Evropu. Vyžaduje změnu v dosavadním systému řízení organizace, začlenění vlivů na životní prostředí s cílem dosažení zmírnění negativních dopadů. To s sebou nese ve většině případů zlepšení kompletního řídicího systému organizace. Nastalé změny se následně projeví v mnoha oblastech, jako například zvýšení přehledu o dění v organizaci, je upřesněna organizační struktura spolu s jednotlivými pravomocemi, je dosahováno lepší úrovně podnikové dokumentace, zajištěn bezvýhradný soulad s legislativou, jež je pravidelně kontrolován, zavádí se pravidelné údržby, zvýší se informovanost zaměstnanců v environmentální oblasti, sníží se riziko havárií alepší připravenost na jejich případné řešení. Uvedené změny se neobejdou bez dobře naplánovaného a kontinuálního přístupu ke všem procesům a činnostem probíhajícím v rámci organizace. Dosažený vývoj je navíc prokazatelný pomocí jasně specifikovaných indikátorů. Rovněž je dosahováno dobré komunikace s okolím a transparentnosti environmentální politiky uvnitř organizace.

Těmito argumenty podkládám své tvrzení o užitečnosti systému pro environmentální řízení organizací a audit a o společenském přínosu jeho rozšíření.

Situace v počtu registrací v Evropské unii za posledních deset let je znázorněna v grafu č. 3. Ten ukazuje, že posledním rokem, v němž byl zaznamenán nárůst v počtu registrací, je rok 2010. Jak ukazuje graf č. 4, v České republice dochází k poklesu počtu registrovaných organizací víceméně již od roku 2009. V obou případech byl vysledován obdobný trend, kterým je úbytek zájmu o EMAS.

Účinnost systému a snižování negativního dopadu na životní prostředí je však logicky závislé na míře jeho využívání. Čím více organizací je v systému zapojeno, tím větší efekt pro životní prostředí přináší.

Cílem představitelů Evropské unie i státní správy České republiky musí být navýšení zájmu veřejnosti, ale především potenciálních uživatelů EMAS.

Vzbuzení zájmu o EMAS je u racionálně smýšlejících organizací možné pouze za předpokladu, že jim jeho zavedení přinese dostatečný užitek, který vykompenzuje snahy a náklady se zavedením a jeho údržbou spojené. Nemusí se bezvýhradně jednat jen o finanční kompenzaci, jako jsou například zvýšení obrátu a zisku, ale třeba o zvýšení efektivnosti ve výrobě a využívání zdrojů, příliv nových kontraktů, zlepšení reputace, racionalizaci procesů, vytvoření firemní kultury a další, jak ukazuje graf č. 9 a 10.

Za nejdůležitější považují poskytnutí pozitivní zpětné vazby, která by vzbudila zájem a motivovala další organizace k zavedení EMAS. Zpětné vazbě k důvodům zavedení EMAS u registrovaných organizací v České republice v roce 2013 se věnovaly hned tři otázky dotazníkového šetření. Jednalo se o otázky nefinančního charakteru číslo šest, sedm a osm. Ty prokázaly přínosy v podobě úspor zdrojů energie, více příležitostí na trhu, úspor financí, zlepšení vztahů se stakeholdery, omezení negativních mimořádných událostí, zlepšení vztahů se státními orgány, investory a zákazníky, zaměstnanci a veřejností, ale také větší úspěšnost při získání nových zakázek z veřejného sektoru.

Z hlediska státní správy je stěžejní zaměřit se na faktory vedoucí k pozitivní zpětné vazbě, najít způsob jejich rozšíření a zvýšení využívání. To povede k vyšší efektivnosti plynoucí z implementace EMAS jako dobrovolného nástroje environmentální politiky pro potenciální uživatele.

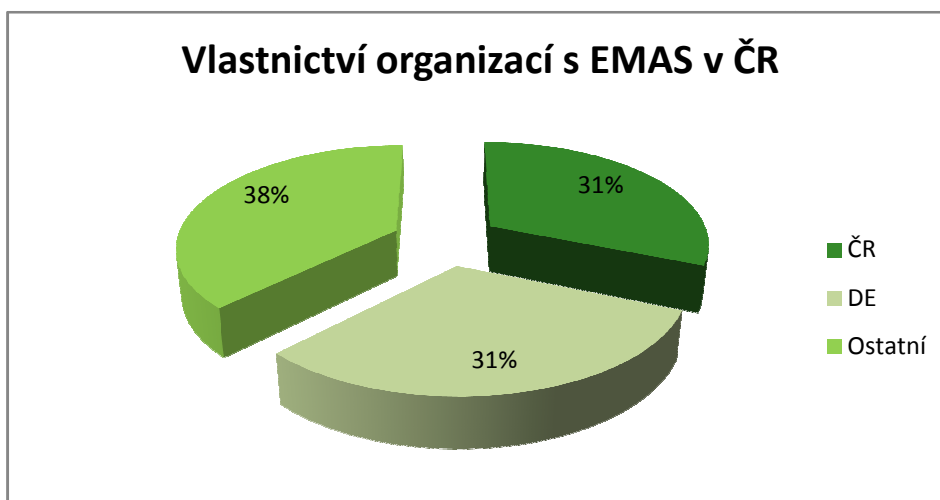
Jak jsem již zmínila, přínos systému je přímo závislý na počtu organizací, jež jsou v systému zapojeny. Ovlivnit jejich počet je podle mého názoru v první linii v kompetenci organizací státní správy. V druhé linii ale mohou k propagaci EMAS přispět i samotné registrované organizace.

Stát zastupuje celospolečenský zájem, tudíž je rozšíření EMAS automaticky i v jeho zájmu. Důvodem pro podporu rozšiřování EMAS z řad registrovaných organizací je současná propagace vlastní organizace, která je s touto činností spojena.

V první řadě se zaměřím na návrhy opatření, jejichž přijetí státní správou by vzbudilo zájem o systém pro environmentální řízení organizací a audit mezi organizacemi napříč Českou republikou.

5.1 Návrhy opatření realizovaných státní správou

Nutnost přijetí dalších opatření podporujících zájem o EMAS mezi organizacemi z České republiky demonstruje následující graf.

Graf 22: Vlastnictví organizací s EMAS v ČR. (Zdroj: Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013. Dobřenská, 2014). Vlastní výzkum.

Uvedené rozložení blíže charakterizuje státní příslušnost vlastníka organizací registrovaných k EMAS v České republice (konkrétně osmnácti jejích zástupců, jež se zúčastnily dotazníkového šetření). Z uvedeného vyplývá, že je téměř 70 % organizací vlastněných zahraničními majiteli. Suverénně převládají němečtí vlastníci následovaní britskými, vyskytuje se však i španělský francouzský nebo korejský kapitál.

Zjištěné hodnoty podporují předpoklad nedostatečné podpory EMAS v České republice a naléhavost přijetí podpůrných opatření.

5.1.1 Automatická certifikace k ISO 14001 po úspěšné registraci k EMAS

Certifikát ISO 14001 lze považovat bez nadsázky za hlavního konkurenta systému pro environmentální řízení organizací a audit. Jeho výhodou je celosvětová platnost a větší známost díky ostatním normám ISO (například řady 9000).

Ačkoli v sobě EMAS zahrnuje všechny požadavky na normu ISO 14001 a k tomu ještě další, jako jsou environmentální prohlášení, zohlednění přímých i nepřímých environmentálních aspektů, zapojení zaměstnanců atd., uvedené v kapitole odlišnosti ISO 14001 a EMAS, nevznikne necertifikované organizaci spolu s registrací k EMAS automaticky nárok užívat certifikát normy ISO 14001.

Pokud by se tedy organizace chtěla prokazovat šetrným environmentálním přístupem na úrovni nejprestižnějšího z dobrovolných přístupů, tedy EMAS, ale zároveň by stran jejich obchodních partnerů byla požadována shoda s normou ISO 14001, musela by i přes splnění všech podmínek pro certifikaci ISO již při zavedení EMAS znovu nechat ověřit svoji činnost certifikační společností.

To je spojeno s dalším vynakládáním času na přípravu podkladů „na míru“ normě ISO 14001, na provedení auditů předcházejících certifikace a v neposlední řadě je certifikace finančně náročnou záležitostí.

V souladu s uvedeným tvrzením je i výsledek čtvrté a páté otázky dotazníkového šetření. Graf 11 demonstruje téměř osmdesátiprocentní zastoupení organizací, jež před registrací k EMAS již měly zaveden systém environmentálního řízení. Ty, které jej do té doby neměly, byly veřejné organizace, a i ty po zavedení EMAS rovněž přistoupily k certifikaci ISO 14001. Více než devadesát procent soukromých organizací mělo EMS zavedeno před registrací k EMAS.

Jak je zmíněno v kapitole ISO 14001, certifikace ISO 14001 je pro organizace v podstatě nezbytnou záležitostí. To je důvod pro domněnku, že získání certifikátu spolu s registrací k EMAS by bylo neopominutelnou výhodou EMAS a mělo by významný efekt ve zvýšení zájmu o registraci k EMAS.

5.1.2 Zákon o veřejných zakázkách

Veřejné instituce disponují obrovskou kupní silou, z toho důvodu mají rovněž velmi dobrou vyjednávací pozici, mohou si diktovat podmínky obchodu. Pokud by tuto vyjednávací pozici využily ve prospěch životního prostředí, mohly by významně ovlivnit trh. Jako nástroj ovlivnění trhu navrhuji úpravu podmínek pro získání veřejných zakázek.

Veřejný, dotovaný nebo sektorový zadavatel se při zadávání veřejných zakázek musí řídit zákonem o veřejných zakázkách č. 137/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

V následujícím krátkém shrnutí vybírám oblasti zákona o veřejných zakázkách, jež jsou východiskem pro stanovení požadavků na zájemce o veřejnou zakázku v oblasti životního prostředí.

Veřejná zakázka může být uzavřena na dodávky, stavební práce a služby. Všechny tyto druhy veřejných zakázek musí být zveřejňovány formou zadávací dokumentace. Zadávací dokumentace je podle zákona o veřejných zakázkách soubor dokumentů obsahujících údaje, požadavky a technické podmínky zadavatele vymezujících předmět veřejné zakázky. *„Zadavatel může v zadávacích podmínkách uvést též požadavky týkající se zvláštních podmínek na plnění veřejné zakázky, a to zejména v sociální oblasti, v oblasti zaměstnanosti nebo v oblasti životního prostředí.“*⁶⁴

„Je-li to odůvodněno předmětem veřejné zakázky, může sektorový zadavatel u veřejné zakázky na služby či veřejné zakázky na stavební práce v rámci prokázání technické způsobilosti požadovat předložení dokladu o registraci v systému řízení a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS) (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001 ze dne 19. března 2001 o dobrovolné účasti organizací v systému řízení a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS)) nebo certifikátu řízení z hlediska ochrany životního prostředí vydaného podle českých technických norem (České technické normy řady ČSN EN ISO 14000) akreditovanou osobou (§ 16 zákona č. 22/1997 Sb., ve znění zákona č. 71/2000 Sb). Sektorový zadavatel uzná rovnocenné doklady vydané v členském státě Evropské unie.

⁶⁴ Zákon č. 137/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o veřejných zakázkách ze dne 14. března 2006. §44. Odst. 10.

Sektorový zadavatel uzná rovněž jiné doklady o rovnocenných opatřeních k zajištění řízení z hlediska ochrany životního prostředí.“⁶⁵

Pod pojmem sektorový zadavatel je rozuměn zadavatel, jenž se zabývá relevantní činností. Relevantními činnostmi jsou: plynárenství, teplárenství, elektroenergetika, vodárenství, vodní hospodářství, provozování dopravních sítí, poštovní služby a využívání geograficky vymezeného území.

Na základě prostudování zákona o veřejných zakázkách s přihlédnutím k jeho výše uvedeným částem lze situaci v oblasti zadávání veřejných zakázek shrnout. Zadavatel veřejné zakázky je oprávněn stanovit si zvláštní požadavky v oblasti životního prostředí. Avšak pouze sektorový zadavatel v případě služby nebo stavby má možnost požadovat jmenovitě doklad o registraci k EMAS nebo ISO 14001.

Uvedené vysvětluje rozložení hlavních činností registrovaných organizací, jež znázorňuje tabulka 1. Z ní je patrné, že nejvyšší zastoupení mají organizace ze stavebnictví. To potvrzuje tvrzení, že formulace podmínek zákona o veřejných zakázkách ovlivňuje organizace při rozhodování o zavedení EMAS.

Zpětnou vazbou těmto i ostatním organizacím je graf 15, jež nastiňuje odpovědi dotazovaných na otázku, zdali registrace EMAS přispěla k získání nových příležitostí ve veřejném sektoru. Pětapadesát procent organizací označilo toto tvrzení za pravdivé.

Zadávání veřejných zakázek mohou tedy prokazatelně označit za funkční nástroj pro prohloubení zájmu o systém pro environmentální řízení organizací a audit.

Navrhované změny, jež by umožnily další rozšiřování EMAS, by spočívaly v:

- odlišení požadavku na českou technickou normu (řady ISO 14000) a registraci v systému řízení a auditu z hlediska ochrany životního prostředí. Dosud jsou oba tyto principy zakotveny v zákoně jako sobě rovné. Vzhledem k vyšším náročnosti EMAS by měly být podle mého názoru organizace se zavedeným systémem EMAS zvýhodněny oproti těm certifikovaným k ISO 14001,
- možnosti rozšíření požadavku na EMAS i na dodávky, nejen služby a stavební práce,

⁶⁵ Zákon č. 137/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o veřejných zakázkách ze dne 14. března 2006. §63. Odst. 5.

- možnosti rozšíření požadavku na EMAS nejen pro sektorového, ale i veřejného a dotovaného zadavatele,
- zvážení nárůstu četnosti požadavků na zavedený EMAS, popřípadě stanovení oblastí, v nichž by registrace byla podmínkou pro účast na výběrovém řízení.

Uvedené návrhy by z environmentálního hlediska mohly usnadnit vyhodnocování poskytnutých nabídek. Tuto domněnku podkládá povinnost uveřejnění environmentálního prohlášení, jehož součástí jsou klíčové indikátory. Výpočet klíčových indikátorů se řídí pevně stanovenými pravidly a jeho správnost podléhá kontrole při auditu systému. Bylo by tedy poměrně snadno možné posuzovat organizace ze shodného oboru činnosti o stejné velikosti právě podle vyčíslených klíčových indikátorů. Tuto možnost lze využít pouze u EMAS, neboť organizace disponující pouze normou ISO 14001 nejsou povinny tyto údaje uveřejňovat.

Nevýhodou uvedených opatření by bylo v počátcích jejich platnosti pravděpodobné odrazení nebo vyloučení některých zájemců o veřejnou zakázku. Je proto důležité případnou zásadnější změnu komunikovat s dostatečným časovým předstihem, aby se na ni mohly organizace řádně a včas připravit.

5.1.3 Podpora zavedení EMAS

Pakliže by byly mé návrhy z předchozí kapitoly uvedeny v praxi, znamenalo by to oproti nynějšímu stavu masový zájem o registraci EMAS. Jeho zavedení je obtížnější především pro malé a střední organizace. V souladu s tímto tvrzením je i graf č. 7, který neznázorňuje rozložení registrovaných organizací v České republice podle jejich velikosti. Ve srovnání s Evropskou unií je trend nízkého počtu malých i středních organizací zcela nepopiratelný, což je patrné na grafu 8. Aby nebyly malé a střední organizace oproti těm velkým znevýhodněny, je zapotřebí jim se zavedením pomoci.

Jako inspiraci pro program podpory zavedení systému pro environmentální řízení a audit bych využila program TRH. Tento program vznikl pod záštitou Ministerstva průmyslu a obchodu, které je také jeho správcem, kdežto poskytovatelem je Českomoravská záruční a rozvojová banka (dále ČMZB). Projekt byl platný od 1. 1. 2007 po dobu jednoho roku.

„Cílem tohoto programu bylo pomoci bezúročných úvěrů a zvýhodněných záruk s finančním příspěvkem k zaručovanému úvěru a zvýhodněných záruk napomoci realizaci podnikatelských projektů pro nově vstupující podnikatele a napomoci získání finančních prostředků určených k investování do rozvojových projektů malých a středních podnikatelů.“⁶⁶

Jedná se tedy o finanční podporu. Ta je vyplácena z prostředků záručního fondu nebo úvěrového fondu, jež jsou součástí státního rozpočtu.⁶⁷

„Výdaje, jichž se finanční podpora týká, musí být vynaloženy v souladu s cílem programu a musí bezprostředně souviset s realizací projektu.“⁶⁸

Zmíněné formy dosavadní pomoci byly:⁶⁹

- bezúročný úvěr (Poskytován do výše 90 % předpokládaných způsobilých výdajů projektu. Jeden společník může dosáhnout na úvěr v maximální výši 0,75 mil. Kč, pokud má organizace více než jednoho společníka, je maximální částka 1,5 mil. Kč),
- zvýhodněná záruka s finančním příspěvkem k zaručovanému úvěru (ČMZRB poskytuje bankovní záruku, přispívá na úhradu ve výši 15 % vyčerpaného zaručovaného úvěru),
- zvýhodněná záruka (poskytována do výše 80 % zaručovaného úvěru, s poskytnutím záruky je poskytnut finanční příspěvek ve výši až 4% p. a. z výše záruky k úhradě zbývající části ceny záruky).

Uvedené podoby finanční podpory byly v minulosti dosažitelné pouze pro organizace působící v Praze. Nejednalo se tedy o celorepublikový projekt. Rovněž časové vymezení projektu bylo velmi krátké – jeden rok.

⁶⁶ ČESKOMORAVSKÁ ZÁRUČNÍ A ROZVOJOVÁ BANKA, a.s.. TRH: Program bezúročných úvěrů a zvýhodněných záruk pro malé a střední podnikatele na území hlavního města Prahy. [online]. 2007 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.cmzrb.cz/NR/rdonlyres/AAAE5702-1F5B-449F-9AEE-AE53E6001CD1/0/Trh.pdf>

⁶⁷ MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. TRH: Program bezúročných úvěrů a záruk pro začínající a malé a střední podnikatele na území hlavního města Prahy [online]. Praha, 2007 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fdownload.mpo.cz%2Fget%2F29834%2F33119%2F348414%2Fpriloha008.pdf&ei=UjVVU6T4A8KEtAaC14CgDw&usg=AFQjCNFRv1Qc8ZJtrqf-Euk_kOmiCcwKXA&sig2=6Lc-B9CQiP-ZtrSitFRrBQ&bvm=bv.65058239,d.Yms

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

Na základě prokazatelné potřeby podpory při implementaci projektu o rozsahu EMAS pro malé a střední organizace navrhuji vytvořit nový program podpory bezúročných úvěrů a zvýhodněných záruk.

Nový program by vycházel z pravidel původního programu TRH s některými změnami.

Mnou navrhovaný program podpory by zahrnoval následující formy pomoci:

- celostátní působnost,
- delší doba trvání programu – 3 roky,
- finanční zvýhodnění podnikatelského projektu registrace k EMAS oproti certifikaci ISO 14001,
- stanovení závazného termínu registrace k EMAS – 1 rok,
- povinnost udržení registrace minimálně po dobu čtyř let.

Jako výhoda přepracování již použitého systému se mi jeví snadné získání informací o předchozích zkušenostech a významně menší časová náročnost příprav spuštění takového přepracovaného programu.

Neopominutelným tématem, jež musí být před započatím příprav na projekt vyřešeno, je zdroj financování. Jak bylo zmíněno, finanční prostředky na program TRH byly získány ze státního rozpočtu.

Pro podporu obdobného, avšak o výše uvedené principy obohaceného programu navrhuji vzhledem k jeho rozsahu využít financování z Evropské unie. Konkrétně by se jednalo o finanční zdroje spojené s programem pro konkurenceschopnost podniků a malých a středních podniků (COSME) 2014–2020. Uvedené zdroje by byly získány z rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace, jež disponuje rozpočtem ve výši 2,5 miliardy eur.

Zavedení systému pro environmentální řízení organizací a audit lze zahrnout do aktivit ke zlepšení konkurenceschopnosti. Jedním z jeho střednědobých cílů je: „Významný

počet firem sleduje svou výkonnost, používá systémy environmentálního řízení a dosahuje zlepšení ve využívání zdrojů a dopadu své činnosti na životní prostředí.“⁷⁰

Pokud by tento program zaštiťovala Evropská unie, mohla by ze své pozice rovněž podporovat provázanost a soulad vnitrostátních opatření jednotlivých členských států, nabízet seznámení s osvědčenými postupy a poměřovat dosažené výsledky napříč jednotlivými státy.

5.1.4 Propagace systému pro environmentální řízení organizací a audit

Motivování organizací k zavedení systému pro environmentální řízení organizací a audit ze strany veřejných organizací a následná finanční podpora ze zdrojů Evropské unie jsou nezbytné kroky ke zvýšení počtu registrovaných organizací na území České republiky.

Tato nezbytná opatření mohou být podpořena podpůrným mechanismem, jenž účinky opatření znásobí. Za podpůrný mechanismus považuji vysokou míru informovanosti o tomto systému řízení.

V současné době probíhají v omezené míře jednorázové konference, jsou uveřejňovány brožurky a prospekty informující o EMAS. Tyto činnosti však vzhledem k velikosti zájmu o registraci k EMAS nedosahují významných úspěchů. Rovněž aktuálnost brožur a prospektů je mnohdy jejich slabou stránkou.

Pokud jde o veřejné organizace, je v pravomoci státu EMAS nařídit nebo významně doporučit. Dvě veřejné organizace mohou navíc využít při zavádění EMAS grant z Revolvingového fondu Ministerstva pro životní prostředí na podporu udržitelného rozvoje ve výši 100 tis.–2 mil. Kč. Grant může být poskytnut až do výše 70 % uznatelných nákladů projektu.⁷¹

⁷⁰ SVAZ PRŮMYSLU A DOPRAVY ČR. *Program pro konkurenceschopnost podniků s důrazem na malé a střední podniky (2014–2020)* [online]. Brusel, 2011 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.spcr.cz/files/cz/eu/ek/COSME.pdf>

⁷¹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *REVOLVINGOVÝ FOND: Manuál pracovních postupů pro GRANTY z Revolvingového fondu MŽP na podporu udržitelného rozvoje* [online]. Praha, 2010 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFZU6LB4/\\$FILE/ofeu_manual.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFZU6LB4/$FILE/ofeu_manual.pdf)

Pokud jde o soukromé subjekty, za klíčovou považují úzkou spolupráci. Je vhodné navázat kontakty nejen s podniky, ale i s oborovými organizacemi, organizacemi výrobců, dovozců atd., a to bez zřetele na odvětví nebo velikost organizace.

Informace o EMAS by měly být snadno dostupné a hojně uveřejňované. Diferenci skutečného stavu od uvedeného doporučení jsem v práci již demonstrovala. Prostředky ke zvýšení povědomí a potažmo zájmu by měla být i média. Například články v odborných médiích za účelem informování o zavedení EMAS v konkrétní organizaci by mohly působit jako motivační faktor, jež napomáhá zlepšení pověsti organizace.

Doporučuji o EMAS informovat především v online prostředí. Informace o EMAS v českém jazyce poskytují pouze stránky Ministerstva pro životní prostředí, potažmo pouze Česká informační agentura životního prostředí. To je zcela nedostačující využití propagace EMAS na internetu. Navrhuji začlenit zmínku o EMAS, případně malý samostatný oddíl i na internetové stránky minimálně těchto institucí:

- Ministerstva průmyslu a obchodu,
- Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

Z hlediska obsahu informací o EMAS, jež by se na stránkách uvedených ministerstev mohly objevit, by se nemuselo jednat o zcela nové a pro účely tohoto uvedení připravené materiály. Bylo by možné použít například informační přehledy uveřejňované na stránkách Evropské komise.⁷²

Uvedené přehledy lze přirovnat k informačním brožurkám, které se stručně a zcela výstižně zabývají tématy spojenými s EMAS. Mezi poslední zveřejněné patří EMAS a řízení spotřeby energií, Zelený kampus s EMAS (v tomto případě navrhuji uveřejnit i na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy), EMAS v cestovním ruchu nebo EMAS a ISO 2600.

Ačkoli se jedná o uživatelsky velmi kvalitní podklady, které jsou i velmi dobře graficky zpracované, širokospektrálně pochopitelné a aktuální, jsou dostupné pouze na stránkách Evropské komise, a to v anglickém jazyce. Ze zkušenosti za posledních deset měsíců,

⁷² EUROPEAN COMMISSION: EMAS. *Fact-sheets*. [online]. 2014 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/documents/factsheets_en.html

kdy se problematice EMAS věnují, mohou Fact-sheets označit za nejvýstižnější a nejsrozumitelnější dostupné brožury pojednávající o EMAS. Považují tedy za nezbytný překlad těchto dokumentů do českého jazyka a jejich uveřejnění na zmíněných webových stránkách.

5.1.5 Role EMAS ve vzdělávání

Na výše nastíněné návrhy propagace EMAS u široké veřejnosti by bylo vhodné navázat i koncepčním dlouhodobým projektem, jež by o principech, implementaci a výhodách EMAS informoval mladou generaci, budoucí podnikatele, manažery, investory či zaměstnance. Tento návrh vychází z mé vlastní zkušenosti. Je přirozené, že nyníjší studenti budou ve své budoucí praxi významně přístupnější novým systémům řízení, o nichž se již za dob svého studia dozvěděli a jsou schopni si pod nimi něco vybavit.

Okrajově se touto tematikou zabývá i zmiňovaná brožurka Zelený kampus s EMAS. Jejím primárním zaměřením je zavádění EMAS v rámci univerzit, zmiňuje i propojenost trojúhelníku oblastí – výzkum, administrativa a vzdělávání.

V této kapitole je kladen důraz na začlenění systému pro environmentální řízení organizací a audit do vzdělávacího rámce vysokých škol v České republice.

Povědomí o EMAS v podobě znalosti jeho principů, kroků potřebných pro implementaci a následných přínosů po registraci u významné skupiny vysokoškolských studentů je slibným výchozím bodem pro rozšíření členské základny organizací se zavedeným EMAS.

Způsob, jakým k uvedenému cíli dospět, je integrace pojmu a principů EMAS do vysokoškolské výuky a aktivit.

Navrhuji integraci v následujících oblastech:

- podpory účasti akademické obce na konferencích týkajících se EMAS a dalšího vzdělávání v oblasti,
- začlenění do osnov environmentálních předmětů vyučovaných na vysokých školách,
- začlenění do osnov manažerských předmětů vyučovaných na vysokých školách,
- podpory realizace bakalářských a diplomových prací zabývajících se EMAS,

- navázání kontaktu s organizacemi zavádějícími EMAS/ se zavedeným EMAS (propojení teorie a praxe),
- grantové podpory uvedených kroků.

Vyjmenované oblasti nyní podrobněji přiblížím.

5.1.5.1 Podpora účasti akademické obce na konferencích týkajících se EMAS a dalšího vzdělávání v oblasti EMAS

Cílem uvedeného opatření je rozšíření kvalifikace a zpřesnění informací o EMAS, na jehož základě je možné rozšířit výuku předmětů na vysoké škole o systém pro environmentální řízení organizací a audit.

5.1.5.2 Začlenění EMAS do osnov environmentálních a manažerských předmětů vyučovaných na vysokých školách

Tento bod představuje naprosto stěžejní krok pro masové zvýšení povědomí o EMAS. Z hlediska zacílení by mělo dojít k zahrnutí do oborů zabývajících se způsoby řízení organizací, tedy do předmětů dotýkajících se managementu organizací. Takovéto obory lze jednotně označit jako ekonomické. Pokud jsou v jejich rámci zahrnuty předměty obsahující problematiku udržitelného rozvoje a životního prostředí, přejímají environmentální předměty roli informátorů studentů o EMAS.

Chtěla bych rovněž zdůraznit, že povědomí o EMAS by neměly mít pouze obory ekonomické, ale v určité nižší míře i obory technické. Ty v současné době zahrnují velmi často do svých povinných předmětů rovněž kurzy zabývající se environmentální problematikou. U technických oborů by však byla požadovaná úroveň znalostí o EMAS nižší než u ekonomických oborů. Základní znalostí by byla věcná nadřazenost EMAS normě ISO 14001 a povinnost kontinuálního snižování dopadu na životní prostředí monitorovaného povinně uveřejňovanými klíčovými indikátory. Argumentem pro zahrnutí EMAS i do technických oborů je podložení potřeby technických inovací přispívajících k udržitelnému rozvoji.

Níže uvádím orientační nástin obsahu přednášky zabývající se EMAS, jež by byla součástí výuky ekonomických oborů.

Název přednášky: Systém pro environmentální řízení organizací a audit

Časové vymezení: 1,5 hodiny.

Studijní materiály: Stejnomená kapitola ve skriptech pro daný předmět.

Obsah přednášky:

- 1) Seznámení s pojmem a začlenění do dobrovolných nástrojů environmentální politiky.
- 2) Příprava zavedení: environmentální přezkum, environmentální politika, environmentální aspekty, soulad s právními předpisy, stanovení cílů, cílových hodnot a programů jejich dosažení, zapojení zaměstnanců, komunikace se stakeholdery, zdokumentování systému řízení, nastavení řídicího systému – sestavení konkrétních postupů, prevence a připravenost na mimořádné události (havárie), uchovávání záznamů, interní audit, přezkoumání výsledků vedením organizace, environmentální prohlášení.
- 3) Přínosy registrace EMAS.
- 4) Zpětná vazba registrovaných organizací.
- 5) Porovnání EMAS s ISO 14001.

5.1.5.3 Podpora realizace bakalářských a diplomových prací zabývajících se EMAS

Začlenění EMAS do výuky může univerzita podpořit rovněž vypsáním témat bakalářských a diplomových prací zabývajících se touto problematikou. Vypracování závěrečných prací by přineslo hlubší osvojení poznatků o EMAS ze stran studentů. Za vhodná témata pro vypracování závěrečných prací považují:

- příprava a zavádění systému pro environmentální řízení a audit v konkrétním podniku,
- analýza dopadu zavedení EMAS u organizací ze stavebního průmyslu,
- porovnání podpor a bariér zavedení EMAS v České republice a Evropské unii,
- navržení programu pro podporu zavádění EMAS v soukromých organizacích.

S ohledem na nevelké množství dostupných a aktuálních informací o podnětech, bariérách a důsledcích zavedení EMAS by v případě spolupráce s Českou informační

agenturou životního prostředí mohly být zjištěné výstupy uveřejněny a sloužit jako zdroj informací veřejnosti (po jejich přezkoumání CENIA).

5.1.5.4 Navázání kontaktu s organizacemi zavádějícími EMAS / se zavedeným EMAS

V rámci spolupráce na zmíněných bakalářských a diplomových pracích by bylo možné, aby konkrétní univerzita zkontaktovala organizace zavádějící nebo se zavedeným EMAS a zprostředkovala svým studentům stáž (většinou bezplatnou), z níž by mohli čerpat informace pro svoji závěrečnou práci.

Výhodou pro zavádějící organizace by byla zpětná vazba, možnost konzultace v podobě hodnocení procesu ze strany akademického pracovníka (vedoucího práce). Rovněž získání stážisty sníží náročnost na lidské zdroje při zavádění nebo udržování EMAS.

5.1.5.5 Grantové podpory uvedených kroků

Účast akademických pracovníků na konferencích a přepracování studijních materiálů si vyžadují čas a s ním spojené peníze. Je nutné tuto proměnu financovat. Navrhují využití podpory v rámci strukturálních fondů EU, konkrétně by se jednalo o operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Výzkum a vývoj pro inovace a Životní prostředí.

Hrozbami pro uvedené návrhy mohou být nepružný přístup akademických pracovníků ke změnám v obsahu vzdělávacích kurzů a absence motivace k dalšímu vzdělávání ze stran univerzit.

5.1.6 Snížení plateb pojistného pro registrované organizace

Precizně zpracovaná analýza rizik, implementovaná preventivní opatření a připravené postupy pro jednotlivé scénáře výskytu havarijního stavu v organizacích minimalizují pravděpodobnost výskytu negativní události. Opatření úzce související s risk managementem mají za cíl poznat hrozící rizika, vyhodnotit je a řídit tak, aby jim bylo možné předejít nebo byl jejich případný dopad minimální. Spolu s prevencí rizikových situací organizace předchází i vzniku škod způsobených havarijním stavem. To má z hlediska pojišťoven shodný význam jako prevence vzniku pojistných událostí.

Popsaná minimalizace rizik by měla logicky znamenat i výhodu při sjednávání výše pojistné platby placené organizacemi. Tuto dosaženou výhodu uvedla však pouze jedna ze všech osmnácti organizací. V relativním vyjádření se jedná o více než 5,5 % výskyt, který je srovnatelný se zjištěnými hodnotami u zemí Evropské unie, kde nabýval hodnoty 6 %.⁷³

Z důvodu obdobného stavu v České republice i Evropské unii doporučuji vypracování studie zaměřující se na výskyt mimořádných negativních událostí u organizací se zavedeným EMAS v porovnání s organizacemi ze stejného oboru a o shodné velikosti. Uvedená studie by podle mého názoru měla být zpracována nikoli na půdě jednotlivých států, ale pod záštitou Evropské komise, což znamená obsažení všech zemí Evropské unie. U negativních mimořádných událostí by byla zohledňována jejich četnost, stejně jako rozsah vzniklé škody. Zjištěný rozdíl mezi organizacemi bez zavedeného EMAS a se zavedeným EMAS by sloužil jako parametr pro výpočet částky nebo spíše procentního zvýhodnění oproti běžné výši pojistného pro neregistrované organizace.

Prvním krokem realizace tohoto opatření by bylo vytvoření spolehlivé studie, jež by tvrzení o nižším výskytu pojistných událostí u registrovaných organizací podpořila. Následně je nutné studii představit hlavním pojišťovnám působícím na evropském trhu. Pojišťovnám by byla posléze dána možnost závěry studie nezávisle přezkoumat, a to v předem domluvené lhůtě. Po uplynutí lhůty by byly zástupci pojišťoven znovu sezvány. V případě neprokázání neplatnosti zkoumaného tvrzení by jednání dále pokračovalo stanovením doporučené slevy ze sazeb za pojištění organizací, kterou by pojišťovny svým registrovaným klientům nabízely.

Jednání o úpravách pojistného pro registrované organizace by probíhalo v první řadě s největšími pojišťovacími institucemi působícími na území Evropské unie. Po dosažení dohody se předpokládá, že by se zbytek trhu přizpůsobil měnícím se podmínkám na trhu.

⁷³ EUROPEAN COMMISSION. Milieu Ltd. and Risk & Policy Analysis Ltd.. *Study on the Costs and Benefits of EMAS to Registered Organisations. Study on behalf of the European Commission.* Contract No. 07.0307/2008/517800/ETU/G.2 [online]. 2014. [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/news/costs_and_benefits_of_emas.pdf

Časový úsek, během něhož by se změněné ceny pojištění pro registrované subjekty promítly u jednotlivých organizací, by byl vzhledem k existujícím smlouvám uzavřeným na původní částku relativně dlouhý. Požadovaným cílem daného opatření je nárůst kladných odpovědí na otázku, zdali organizace dosáhly vlivem zavedení EMAS nižších plateb pojistného, o 35% během prvního roku od kontrolní schůzky zástupců Evropské komise a představitelů pojišťoven. Jmenovaná hodnota 35 % byla zvolena s cílem dosažení snížení pojistného u 40 % registrovaných subjektů za první rok. To považuji vzhledem k zastoupení velkých evropských pojišťoven na území České republiky za splnitelný úkol.

5.1.7 Snížení počtu inspekcí České inspekce životního prostředí

Dalším motivačním prostředkem pro přijetí rozhodnutí registrace k EMAS by mohlo být snížení pravděpodobnosti výskytu inspekcí prováděných Českou inspekcí životního prostředí (ČIŽP). Snížení legislativní zátěže a kontrol je vždy pozitivně přijímáno organizacemi všech typů.

Zohlednění členství v EMAS ze strany ČIŽP je zcela logickým krokem, neboť ČIŽP již ve fázi rozhodování o udělení registrace hodnotí na žádost CENIA organizaci žádající o registraci v programu EMAS. Zhodnocení organizace probíhá z hlediska jejího vlivu na jednotlivé složky životního prostředí, nakládání s odpady a chemickými látkami, výskytu havárií a pokut udělených v posledních dvou letech od podání žádosti o registraci.⁷⁴

Snížení četnosti kontrol by pro organizace mělo přínos z hlediska úspor nákladů vznikajících při přípravě podkladů pro inspektory České inspekce životního prostředí. Organizace by rovněž ušetřily čas svých zaměstnanců pověřených podporou a poskytováním podkladů inspektorům během kontroly.

Vzhledem k vysoce nadstandardní úrovni opatření na ochranu životního prostředí, jež jsou nad rámcem legislativních požadavků, mělo by omezení kontrol význam především morální.

⁷⁴ CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Zúčastněné subjekty programu EMAS v ČR*. [online]. [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/\\$pid/CENMSFZT3R4N](http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/$pid/CENMSFZT3R4N)

Ačkoli organizace z veřejného i soukromého sektoru potvrdily v sedmé otázce dotazníkového šetření největší změnu ve zlepšení vztahů se státními orgány, snížení inspekcí by jistě vedlo k ještě lepším získaným výsledkům. Graficky zaznamenané zjištěné výsledky dotýkající se pozitivního vztahu s vybranými subjekty po zavedení EMAS jsou znázorněny v grafu č. 14.

Předložené opatření by prohloubilo vzájemnou důvěru a dodalo systému na prestiži.

5.2 Návrhy opatření realizovaných samotnými organizacemi

Počet registrací k EMAS je významně ovlivněn veřejným povědomím o tomto dobrovolném nástroji ochrany životního prostředí.

Pakliže bude dosaženo stavu, kdy většina z těch, kteří znají ISO normy řady 14000, bude znát i EMAS, jeho podstatu principy a nadstavbu převyšující požadavky ISO norem, pak také registrované organizace lépe ocení. Budou si vědomi komplexnosti a náročnosti systému, budou moci sledovat dosažené výsledky a tím zhodnotit i úroveň systému řízení v celé organizaci. To je důležité především pro organizace hledající dlouhodobého obchodního partnera nebo vytvářejícího svůj vlastní zelený produkt. Pro ten je oceňována spolupráce s environmentálně šetrnými partnery. Zvýšení veřejného povědomí by se projevilo v odpovědích sedm a osm dotazníkového šetření. Vytvoření širší základny členů EMAS má význam i pro vyjednávací schopnost těchto organizací. Například dosažení nižších plateb pojistného bude snazší při větším počtu registrovaných organizací, neboť bude vyvíjen i větší tlak na představitele Evropské unie, jež budou s pojišťovnami vyjednávat.

Systém podpory informovanosti i samotného zavádění, jež by byl v kompetencích státní správy, je uveden v předcházející kapitole. Nyní je nasnadě, abych uvedla i možnosti navrhované samotným registrovaným organizacím.

5.2.1 Poskytnutí pozitivní zpětné vazby

Pozitivní zpětná vazba zavedení EMAS je klíčem k vzrůstu zájmu o tento systém. Klady dosažené po registraci musí být snadno zjištělné, a tedy široce dostupné. Organizace by tedy měly být přístupné se o své zkušenosti se zavedením podělit, například v podobě účasti na tematických konferencích o životním prostředí. Měly by být nakloněny spolupracovat s univerzitami, organizovat neplacené praxe a stáže pro jejich studenty, účastnit se speciálních přednášek v rámci environmentálních předmětů nebo jen účastnit se výzkumů zabývajících se EMAS. Přínosem pro participující organizace je například příprava budoucích zaměstnanců nebo levná pracovní síla. Transparentnost a ochota poskytnout informace patří k jedněm z mnoha charakteristik EMAS.

5.2.2 Informování o registraci na webových stránkách

V době internetu hrají nezastupitelnou roli při získávání informací a utváření názoru na mnohé skutečnosti webové stránky. Organizace se pomocí nich prezentuje navenek, vytváří svůj obraz a snaží se zaujmout stávající i potenciální zákazníky a obchodní partnery. Prezentují své úspěchy, projekty, dosažené cíle, ale také získaná potvrzení, oprávnění a certifikáty. Vše souhrnně napomáhá vytvoření image společnosti a jejímu veřejnému obrazu.

Pokud se jedná o EMAS, je až překvapivé, jak málo registrovaných organizací neuvádí na svých webových stránkách ani logo EMAS ani zmínku o registraci. To je z hlediska propagace EMAS vysoce problematické.

Vycházím tedy z předpokladu, že organizace očekávají vyšší náklady na úpravu webových stránek, než by byly přínosy s jejich změnou spojené. Zde opět narážím na nízkou informovanost veřejnosti o EMAS, která je překážkou rozšíření informací o EMAS na stránkách organizace. Nezveřejnění loga spolu minimálně se stručnou zmínkou o registraci jsou však s nedostatečnou informovaností propojené nádoby.

Ukázkovým příkladem, jak o EMAS informovat, jsou například stránky Teplárny Strakonice, a.s..⁷⁵ Nepatří sice ke graficky nejzdařilejším, ale obsahově přesně vystihují podstatu této podkapitoly pojednávající o informování o EMAS na webových stránkách organizace.

Hned na úvodní straně se spolu s dalšími logy certifikovaných systémů zobrazuje logo EMAS. Dále v hlavní nabídce pod označením O společnosti je možné přímo zvolit Integrovaný systém řízení, který udává výčet získaných certifikací ISO a společně s nimi i EMAS. Lze namítnout, že by v první řadě mělo být informováno o EMAS a až následně o ISO 14001. Na stejné straně jsou také k dispozici všechny certifikáty, které lze zvětšit a prohlédnout si je. Je tu i certifikát EMAS podepsaný ministrem životního prostředí. Na stejné stránce je rovněž odkaz na aktuální environmentální prohlášení. Teplárna Strakonice, a.s. navíc zpracovala dokument s názvem Integrovaná

⁷⁵ TEPLÁRNA STRAKONICE. *Integrovaný systém řízení* [online]. 2011 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.tst.cz/main.php?intsystemrizeni>

politika, jež stručně a výstižně shrnuje principy politiky v jednotlivých oblastech – kvality, životního prostředí a bezpečnosti práce.

Vytvoření webových stránek zahrnujících informace o EMAS v rámci organizace doporučuji všem registrovaným organizacím. Především certifikát podepsaný ministrem životního prostředí působí velmi honosně a vytváří silný první dojem.

Navržené elementární kroky k propagaci EMAS na webu organizací:

- na úvodní stránce zobrazit logo EMAS,
- do historie uvést zmínku o registraci (rok, krátké vysvětlení podstaty systému),
- do dokumentů ke stažení přidat environmentální prohlášení,
- zavést položku certifikáty a umístit sem certifikát EMAS, který bude viditelný i bez kliknutí na položku (po kliknutí se pouze zvětší cca o polovinu).

Předpokládaným výsledkem uvedených kroků je přispění k dobrému jménu organizace, tvorba firemní kultury, transparentnost environmentálního přístupu vůči veřejnosti, zlepšení vztahů se stakeholdery, zákazníky, investory, ale i zaměstnanci. Z uvedeného plyne zlepšení komunikace s veřejností a vyšší konkurenceschopnost.

5.2.3 Začlenění environmentálního prohlášení do výročních zpráv

Environmentální prohlášení jako povinnou součástí příprav k registraci, ale může být i prostředkem, jak informovat o šetrném přístupu k životnímu prostředí.

Pravdou je, že toto opatření je určeno pouze pro střední a velké organizace, neboť mikro a malé organizace nejsou povinny účetní závěrku vypracovávat a zveřejňovat.

Ať už jsou výroční zprávy využívány obchodními partnery, zaměstnanci, majiteli, spotřebiteli nebo jednoduše širokou veřejností, většinou je jejich cílem získat o dané organizaci alespoň základní přehled a dozvědět se více o její kultuře, fungování, finanční síle a vývoji.

Nemuselo by se jednat o environmentální prohlášení v jeho plné verzi, ale byly by zmíněny jeho části zabývající se:

- environmentální politikou,
- environmentálními cíli,
- klíčovými indikátory a jejich srovnání za více období,
- údaji o ověřovateli a datu schválení environmentálního prohlášení.

Úvodní informace o organizaci jsou již uvedeny ve výroční zprávě, tudíž nemusí být znovu opakovány.

Doporučené opatření představuje nenásilnou formu rozšiřování povědomí o systému pro environmentální řízení organizací a audit.

6 ZÁVĚR

Tento v rámci České republiky unikátní projekt mapující organizace disponující registrací k EMAS si kladl za cíl vyjádřit souhrnně v rámci jedné ucelené práce komplexní informace o využití systému pro environmentální řízení organizací a audit v České republice. Do komplexních informací spadají trendy v počtu registrovaných organizací, jejich profil, motivy a očekávání předcházející registraci a jejich následné naplnění po úspěšné implementaci.

Práce prozkoumala změnu vztahů s okolím po registraci, zaměřila se i na získání nových příležitostí na trhu a finanční náročnost zavedení spolu s úsporami zapříčiněnými EMAS.

Absolventská práce rovněž obsahuje řadu předpokladů, které byly na základě dotazníkového šetření a průzkumu pod záštitou Evropské komise analyzovány a interpretovány. Mezi zmíněné předpoklady patří tvrzení, že v České republice je pro větší organizace registrace jednodušší. Toto tvrzení bylo potvrzeno především rozložením registrovaných organizací podle jejich velikosti. Stejně tak bylo dokázáno, že soukromé a veřejné organizace mají rozdílné motivy registrace a dosahují výhod plynoucích z registrace v odlišných oblastech.

Analýza dotazníkového šetření ukázala, že náklady vložené do příprav a implementace EMAS jsou návratné. Analytická část práce dokládá výhody a spokojenost se systémem ze stran jeho uživatelů, jimiž jsou registrovaní členové. Sedmdesátosm procent účastníků průzkumu uvedlo, že by se znovu rozhodli pro registraci k EMAS.

Cílů vytyčených v úvodu této práce bylo dosaženo. Související hypotézy a tvrzení byly podrobeny analýze a přijaty nebo zamítnuty s vysvětlujícím komentářem.

Předpoklad, že Česká republika má vlivem svého historického vývoje určité zpoždění v přijímání trendů v environmentální oblasti oproti vyspělým státům západní Evropy, se nepotvrdil. Je sice pravdou, že v posledních letech (od roku 2009) dochází k poklesu počtu registrovaných organizací, ale tento trend je zapříčiněn hospodářskou situací a je shodný se situací v EU 27.

Rovněž počet registrovaných subjektů je v porovnání s ostatními státy EU v přepočtu na milion obyvatel téměř průměrnou hodnotou.

Bylo však zpozorováno, že v rámci registrovaných organizací v České republice dochází k dlouhodobé a významné obměně jejich členů. Je zcela běžné, že se organizace registruje a za několik let od registrace upouští.

Mezi registrovanými organizacemi se nachází jak soukromé, tak veřejné organizace. Převažující hlavní činností registrovaných organizací je stavebnictví.

Oproti Evropské unii se v České republice významně liší rozložení organizací podle jejich velikosti.

Registraci k EMAS lze rovněž přičíst k dobru všeobecné zlepšení vztahů se státními orgány. Přezkoumání nárůstu nových příležitostí na trhu po implementaci EMAS ukazuje, že více příležitostí k získání nových zakázek mají organizace u veřejných zakázek.

Finanční dopad registrace v oblasti úspor byl znatelný především ve snížení spotřeby energie a efektivnějším využívání zdrojů.

Na základě bližšího poznání registrovaných organizací a jejich názoru na systém pro environmentální řízení organizací a audit byla v této práci navržena opatření vedoucí ke zvýšení zájmu, a tedy rozšíření členské základny organizací registrovaných k EMAS na území České republiky. Účinnost systému, tedy snižování negativního dopadu na životní prostředí, je závislá na míře jeho využívání. Čím více organizací je v systému zapojeno, tím větší efekt pro životní prostředí tento systém přináší.

Opatření jsou rozdělena na ta, která by byla realizována státní správou a která by realizovaly organizace samy.

Podstatou nabízených opatření je masivní podpora informovanosti o systému, legislativní zvýhodnění, finanční podpora především pro mikro, malé a střední organizace, dosažení zvýhodnění od pojišťoven nebo prohloubení důvěry v podobě snížení kontrol. Rovněž široce dostupná zpětná vazba stran registrovaných organizací a vyšší využívání loga EMAS spolu s certifikátem, případně environmentálním prohlášením, to jsou opatření, jimiž mohou k rozšíření EMAS napomoci i registrované organizace.

Proces vytvoření, udržení a zdokonalování systému EMAS je dlouhodobou záležitostí vyžadující mnoho sil a zdrojů. Pro zavedení však mluví zohlednění dlouhodobé hodnoty organizace a její konkurenceschopnost.

Devizou EMAS je zlepšení kompletního řídicího systému organizace. Zavedení pravidel a vytvoření určitého pořádku se projeví zvýšením přehledu o dění v organizaci, je upřesněna organizační struktura spolu s jednotlivými pravomocemi, je dosahováno lepší úrovně podnikové dokumentace, zajištěn bezvýhradný soulad s legislativou, jež je pravidelně kontrolován, zavádí se pravidelné údržby, zvýší se informovanost zaměstnanců v environmentální oblasti, sníží se riziko havárií a lepší připravenost na jejich případné řešení. Výsledkem zavedení EMAS je fungující systém, jenž vede k vyšší výkonnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Aktualizovaný program EMAS. (Základní dokumenty)* [online]. [Cit. 2014-01-23]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHOCKPG/\\$FILE/ZakladniDokumenty.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHOCKPG/$FILE/ZakladniDokumenty.pdf)

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Databáze EMAS.* [online]. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/node/376#seznam>

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Ekologicky šetrné výrobky* [online]. [cit. 2013-09-21]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/ekoznaceni/ekologicky-setrne-vyroby>

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *EMAS III* [online]. [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/\\$pid/CENMSFY5IYZ6](http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/$pid/CENMSFY5IYZ6)

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *O čistší produkci* [online]. [cit. 2014-01-06]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/\\$pid/MZPMSFGSFM6](http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/$pid/MZPMSFGSFM6)

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *O EMAS* [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/databaze-emas/databaze-emas#legislativnizabezpeceniemasnaevropskeurovni>

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Počty organizací registrovaných v programu EMAS v ČR 2000 - 8/2013.* Dokument zasláný Evou Branišovou, tiskovou mluvčí CENIA, 15. 10. 2013.

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Rozdíly mezi ISO 14001 a EMAS* [online]. [Cit. 2014-01-15]. Dostupné z:

[http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFZS9TOS/\\$FILE/rozdilky_ISO_EMAS.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFZS9TOS/$FILE/rozdilky_ISO_EMAS.pdf)

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Udržitelný rozvoj* [online]. [cit. 2013-09-21]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1/\\$FILE/Method-MA21_02-UR_0503.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1/$FILE/Method-MA21_02-UR_0503.pdf)

CENIA, Česká informační agentura životního prostředí. *Zúčastněné subjekty programu EMAS v ČR* [online]. [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/\\$pid/CENMSFZT3R4N](http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/$pid/CENMSFZT3R4N)

CENTRUM INOVACÍ A ROZVOJE. *EMAS jednoduše!:* Systémy environmentálního řízení a program EMAS v České republice podle Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001 [online]. Praha, 2004 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: <http://www.cir.cz/emas-jednoduse/482653/1833675>

ČESKOMORAVSKÁ ZÁRUČNÍ A ROZVOJOVÁ BANKA, a.s. *TRH: Program bezúročných úvěrů a zvýhodněných záruk pro malé a střední podnikatele na území hlavního města Prahy* [online]. 2007 [cit. 2014-04-21]. Dostupné

z: <http://www.cmzrb.cz/NR/ronlyres/AAAE5702-1F5B-449F-9AEE-AE53E6001CD1/0/Trh.pdf>

ČESKÝ NORMALIZAČNÍ INSTITUT ČSN EN ISO 14001:2005. *Systémy environmentálního managementu – Požadavky s návodem pro použití*. Praha: Technická normalizační komise, 2005.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Organizace s registrovaným systémem environmentálního managementu* [online]. Praha, 2014. [cit. 2014-02-28]. <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tsdpc410>

DOBEŠ, V., BERÁNEK, Z., KAISER, J., a KOL. *Čistší produkce jako součást systémů environmentálního managementu a auditů (EMAS)*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 1997. ISBN 80-7212-016-8.

DOBŘENSKÁ. *Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013* [online]. [Cit. 2014-01-23]. Dostupné z:

<https://docs.google.com/forms/d/1OoU7JmmI8Qak2J-wMB1vmCGf8ekYtsaEE70TngTYtw/viewform>

ENVIWEB. HYRŠOVÁ, J. a kol. *Environmentální manažerské účetnictví podniku*: Materiál na jednání pracovní skupiny Environmentální manažerské účetnictví dne 24. 6. 2002 [online]. [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/download/ea/20020624.pdf>

EUR – LEX. Access to European Union law. *Úřední věstník Evropské unie* ISSN 1977-0626 – L76. České vydání, 2013 [online]. [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:076:FULL:CS:PDF>

EUROPEAN COMMISSION: EMAS. *Fact-sheets* [online]. 2014 [cit. 2014-04-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/documents/factsheets_en.html

EUROPEAN COMMISSION. EMAS - Factsheet: *EMAS III: A premium management instrument* [online]. 2010 [cit. 2014-01-28]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/factsheet/fs_EMAS2to3.pdf

EUROPEAN COMMISSION. Milieu Ltd. and Risk & Policy Analysis Ltd.. *Study on the Costs and Benefits of EMAS to Registered Organisations*. Study on behalf of the European Commission. Contract No. 07.0307/2008/517800/ETU/G.2 [online]. 2014. [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/news/costs_and_benefits_of_emas.pdf

EUROPEAN COMMISSION. *Reports and Statistics* [online]. [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/environment/emas/register/reports/reports.do>

EUROPEAN COMMISSION. *Welcome to EMAS* [online]. 2014. [cit. 2014-01-021]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm

FOTOLIA. *Plan-Do-Check-Act process* [online]. 2014. [Cit. 2014-01-28] Dostupné z: <http://www.fotolia.com/id/45143148>

CHRUDIM, oficiální stránky města. *EMAS* [online]. [Cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.chrudim.eu/zdrave-mesto/emas.html>

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION. *ISO Survey 2012* [online]. 2012. [cit. 2014-01-25]. Dostupné

- z: <http://www.iso.org/iso/home/standards/certification/iso-survey.htm?certificate=ISO%2014001&countrycode=CZ#standardpick>
- ISO – EMS. *Systém řízení environmentu dle ISO 14001* [online]. 2013 [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.iso-ems.cz/iso-14001.php>
- JENÍČEK, V. a FOLTÝN J. *Globální problémy světa – v ekonomických souvislostech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-326-4.
- JENÍČEK, V. *Ekologická politika Evropské unie a trvale udržitelný rozvoj: Aktuální otázky světové ekonomiky*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. ISBN 80-245-0203-8.
- JENÍČEK, V. a kol. *Vyvážený rozvoj: na globální a regionální úrovni*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-195-6.
- KLOEPFER, M.: *Umweltrecht*. 3. Auflage. München: C. H. BECK. 2004. ISBN 978-3-406-52044-0 .
- KOČÍ, V. *Posuzování životního cyklu. Life cycle assesment – LCA*. Chrudim: Ekomonitor 2009. ISBN 978-80-86832-42-5.
- KREUZ, J., VOJÁČEK, O. *Firma a životní prostředí*. VŠE, 2007. ISBN 978-80-245-1254-9.
- KRUŽÍKOVÁ, E. *Ekologická politika a právo životního prostředí v Evropské unii*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře Petr Šauer, 1997. ISBN 80-902168-2-X.
- MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *TRH: Program bezúročných úvěrů a záruk pro začínající a malé a střední podnikatele na území hlavního města Prahy* [online]. Praha, 2007 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fdownload.mpo.cz%2Fget%2F29834%2F33119%2F348414%2Fpriloha008.pdf&ei=UjVVU6T4A8KEtAaC14CgDw&usg=AFQjCNFRv1Qc8ZJtrqf-Euk_kOmiCcwKXA&sig2=6Lc-B9CQiP-ZtrSitrRrBQ&bvm=bv.65058239,d.Yms
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Dobrovolné nástroje* [online]. 2012 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/dobrovolne_nastroje.
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Program EMAS v ČR. *Planeta*. 2007. ročník 15. č. 1, s. 9. ISSN 1801-6898.
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *REVOLVINGOVÝ FOND: Manuál pracovních postupů pro GRANTY z Revolvingového fondu MŽP na podporu udržitelného rozvoje* [online]. Praha, 2010 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFZU6LB4/\\$FILE/ofeu_manual.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFZU6LB4/$FILE/ofeu_manual.pdf)
- MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-003-8.
- MEZŘICKÝ, V. a kol. *Základy ekologické politiky*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava; Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky; Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, 1996.

- MOLDAN, B.: *Konference OSN o životním prostředí a rozvoji. Dokumenty a komentáře*. Praha: Management Press, 1993. ISBN 80-85603-43-8.
- OBRŠÁLOVÁ, I., RUDOLF, E.: *Environmentální ekonomika*. Univerzita Pardubice. 1999. ISBN 80-7194-189-1.
- PAVLÍK, M., BĚLČÍK, M., a kol.: *Společenská odpovědnost organizace: CSR v praxi a jak s ním dál*. Praha : Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3157-5.
- PROCHÁZKOVÁ, D. *Principy udržitelného rozvoje*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. ISBN 978-80-87472-21-7.
- REMTOVÁ, K. a kol.: *Analýza nových nástrojů výrobně orientované politiky životního prostředí využívaných podnikovou sférou v rozvinutých zemích*. Projekt VaV/310/2/00, MŽP 2000.
- REMTOVÁ K. *Dobrovolné environmentální aktivity: Orientační příručka pro podniky*. PLANETA, 2006, roč. 2006, č. 6. ISSN 1801-6898.
- REMTOVÁ, K. *Ekodesign*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003. ISBN 80-7212-230-4.
- REMTOVÁ, K. *Strategie podniku v péči o životní prostředí: Dobrovolné nástroje*. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1086-3.
- REMTOVÁ, K.: *Výkladový slovník základních pojmů z oblasti udržitelného rozvoje*. Ministerstvo životního prostředí České republiky. Praha 2009. ISBN 978-80-7212-506-7.
- RITSCHELOVÁ, I., HÁJEK M., TOŠOVSKÁ, E. GEUSS, E, PASQUARELO, T.: *Úvod do politiky životního prostředí*.: Environmentální management 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2002. ISBN 80-7044-414-2.
- RITSCHELOVÁ, I. a kol. *Environmentální a ekonomické účetnictví: Teoreticko-metodologická východiska a aplikace vybraných modulů v České republice*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 2000. ISBN 80-238-5318-X.
- RITSCHELOVÁ, I. a kol. *Politika životního prostředí: vybrané kapitoly*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2006. ISBN 80-7044-779-6.
- SVAZ PRŮMYSLU A DOPRAVY ČR. *Program pro konkurenceschopnost podniků s důrazem na malé a střední podniky (2014–2020)*. [online]. Brusel, 2011 [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://www.spcr.cz/files/cz/eu/ek/COSME.pdf>
- ŠIMÍČKOVÁ, M. *Environmentální vzdělávání*. Environmentální ekonomie a environmentální politika. Přednáška. Ostrava: Vysoká škola báňská–Technická univerzita Ostrava, 18. 2. 2005.
- ŠTĚPÁNEK, Z. *Ekonomika a životní prostředí*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1999. ISBN 80-7044-268-9.
- TEPLÁRNA STRAKONICE. *Integrovaný systém řízení* [online]. 2011 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.tst.cz/main.php?intsystemrizeni>
- TOMŠÍK, K. *Evropská integrace a environmentální ekonomika*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2005. ISBN 978-80-213-2404-6.

UNITED NATIONS. *Our Common Future: United Nations UN Documents: Gathering a Body of Global Agreements*. 1987. [online]. [cit. 2013-09-21]. Dostupné z: http://conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf.

WORLD WILDLIFE FUND. *Living Planet Report: Summary* [online]. 2012 [cit. 2013-09-18]. Dostupné z: http://awsassets.panda.org/downloads/lpr_2012_summary_booklet_final.pdf

Zákon č. 137/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o veřejných zakázkách ze dne 14. března 2006. §63. Odst. 5.

Zákon č. 137/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o veřejných zakázkách ze dne 14. března 2006. §44. Odst. 10.

SEZNAM ZKRATEK

CENIA – Česká informační agentura životního prostředí

ČIŽP – Česká inspekce životního prostředí

ČMŽP – Česká inspekce životního prostředí

EMA – Environmentální manažerské účetnictví

EMAS – Systém pro environmentální řízení organizací a audit (Eco-Management and Audit Scheme)

EMS – Environmentální systém řízení (Environmental Management System)

EU – Evropská unie

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE (alfabeticky)	62
Tabulka 2: Výhody plynoucí ze zavedení EMAS..	73
Tabulka 3: Průměrné roční úspory energií podle velikosti organizací v tis. Kč.....	86
Tabulka 4: Úspory energií po zavedení EMAS: EU x ČR.	87
Tabulka 5: Manažerské účetnictví v organizacích s EMAS.	88
Tabulka 6: Náklady na první rok zavedení EMAS v tis. Kč.	90
Tabulka 7: Úspory a náklady ČR x EU 27	99

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Ekologická stopa podle částí světa	19
Obrázek 2: Ekoznačení v České republice	36
Obrázek 3: Logo EMAS	46
Obrázek 4: PDCA	48
Obrázek 5: 19 kroků zavádění EMAS.	49

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Počet certifikací ISO 14001 v EU 27	40
Graf 2: Počet registrací EMAS a certifikací ISO 14001 v České republice.	43
Graf 3: Organizace registrované k EMAS EU 27.....	54
Graf 4: Organizace registrované k EMAS v České republice.	60
Graf 5: Klasifikace ekonomických činností.....	63
Graf 6: Podíl veřejných a soukromých organizací.....	64
Graf 7: Velikost registrovaných organizací	65
Graf 8: Velikost organizací registrovaných v EU.....	66
Graf 9: Hlavní důvody registrace k EMAS – veřejné organizace.	69
Graf 10: Hlavní důvody registrace k EMAS – soukromé organizace.	70
Graf 11: EMS dříve než EMAS.....	71
Graf 12: Výhody po zavedení EMAS.....	75
Graf 13: Posílení vztahů s okolím po registraci k EMAS.....	76
Graf 14: Zlepšení vztahů po implementaci EMAS soukromý/veřejný sektor.....	77
Graf 15: Nové příležitosti na trhu po zavedení EMAS.....	79
Graf 16: Finanční úspory po zavedení EMAS.....	82
Graf 17: Průměrné roční úspory energie po zavedení EMAS.	85
Graf 18: Roční náklady na zavedený EMAS.....	92
Graf 19: Doba návratnosti zaváděcích nákladů vynaložených na registraci k EMAS v měsících podle velikosti organizací.....	93
Graf 20: Zohlednění EMAS u obchodních partnerů.....	95
Graf 21: Zavedli byste EMAS znovu?.....	96
Graf 22: Vlastnictví organizací s EMAS v ČR.....	102

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník pro organizace registrované k EMAS za rok 2013

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Dotazník pro organizace registrované k EMAS za rok 2013

Dotazník pro organizace registrované k EMAS v České republice za rok 2013

Děkuji za vyplnění tohoto dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro moji diplomovou práci.

Cílem této práce je zmapování motivů a očekávání organizací od registrace k EMAS a analýza jejich naplnění po úspěšné implementaci.

V případě dotazů, poznámek či zájmu o zaslání diplomové práce po jejím vypracování, mě kontaktujte na e-mailu: michaela.dobrenska@centrum.cz.

***Povinné pole**

1. Název Vaší organizace: *

.....

2. Zařadte Vaši organizaci podle její hlavní činnosti do klasifikace ekonomických činností CZ NACE (alfabeticky). *

Seznam je seřazen abecedně podle činností.

Označte jen jednu elipsu.

- Administrativní a podpůrné činnosti - N
- Činnosti domácností jako zaměstnavatelů; činnosti domácností produkujících výrobky a služby pro vlastní potřebu - T
- Činnosti exteritoriálních organizací a orgánů - U
- Činnosti v oblasti nemovitostí - L
- Doprava a skladování - H
- Informační a komunikační činnosti - J
- Kulturní, zábavní a rekreační činnosti - R
- Ostatní činnosti - S
- Peněžnictví a pojišťovnictví - K
- Profesní, vědecké a technické činnosti - M
- Stavebnictví - F
- Těžba a dobývání - B
- Ubytování, stravování a pohostinství - I
- Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel - G
- Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení - O
- Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu - D
- Vzdělávání - P
- Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi - E
- Zdravotní a sociální péče - Q
- Zemědělství, lesnictví, rybářství - A
- Zpracovatelský průmysl - C

3. Vyberte TŘI hlavní důvody Vaší registrace k EMAS a ohodnoťte je dle důležitosti. *

Označte vždy jeden nejdůležitější důvod, jeden důležitý důvod a jeden méně důležitý důvod. U ostatních zaškrtněte neoznačuji. Stakeholder = kdokoliv, kdo může ovlivnit činnost podniku či může být ovlivňován podnikem.

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Nejdůležitější důvod	Důležitý důvod	Méně důležitý důvod	Neoznačuji
Požadavek dodavatelského řetězce	☐	☐	☐	☐
Požadavek stakeholderů	☐	☐	☐	☐
Iniciativa odvětví	☐	☐	☐	☐
Příslib nových kontraktů	☐	☐	☐	☐
Zvýšení efektivity výroby a využití zdrojů	☐	☐	☐	☐
Zlepšení reputace	☐	☐	☐	☐
Budování ekologického produktu	☐	☐	☐	☐
Odpověď na chování konkurence	☐	☐	☐	☐
Soulad s legislativou	☐	☐	☐	☐
Opatření risk managementu	☐	☐	☐	☐
Tvorba firemní kultury	☐	☐	☐	☐
Podpoření zapojení zaměstanců	☐	☐	☐	☐
Transparentnost	☐	☐	☐	☐
Racionalizace procesů	☐	☐	☐	☐
Získání finanční podpory z veřejných prostředků	☐	☐	☐	☐
Získání technické/informační podpory z veřejného sektoru	☐	☐	☐	☐

4. Měli jste zavedený EMS (Environmental Management System) dříve než EMAS? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Ne

5. Má Vaše organizace také certifikát ISO 14001?

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Ne

6. Ohodnoťte prosím následující výhody plynoucí ze zavedení EMAS podle jejich dopadu na Vaši organizaci. *

1 - (žádný dopad) 5 - (nejvýznamnější dopad)

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Úspora zdrojů a energie	☐	☐	☐	☐	☐
Úspora financí	☐	☐	☐	☐	☐
Zlepšení vztahů se stakeholdery	☐	☐	☐	☐	☐
Snazší nábor pracovníků a snížení fluktuace	☐	☐	☐	☐	☐
Více příležitostí na trhu	☐	☐	☐	☐	☐
Zvýšení produktivity	☐	☐	☐	☐	☐
Méně negativních mimořádných událostí	☐	☐	☐	☐	☐

7. Změnil se po registraci EMAS pozitivně váš vztah s: *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Mírně	Významně	Ne
Místními stakeholdery	☐	☐	☐
Veřejností jako celkem	☐	☐	☐
Zákazníky	☐	☐	☐
Investory	☐	☐	☐
Zaměstnanci	☐	☐	☐
Státními orgány	☐	☐	☐

8. Napomohla registrace EMAS k získání nových příležitostí ve veřejném sektoru nebo v konkurenčním boji při získávání zakázek? *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Ano	Ne
Získávání zakázek od soukromých subjektů	☐	☐
Získávání veřejných zakázek	☐	☐
Zvýšení úspěšnosti Vašich nabídek	☐	☐

9. V jakých oblastech dosáhla Vaše organizace po zavedení EMAS finančních úspor? *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- Efektivnější technologie výroby
- Snížení spotřeby energie
- Efektivnější využívání zdrojů
- Úspory na daních
- Snížené pojistné
- Úspory právních nákladů
- Přístup ke grantům, zdrojům financování
- Jiné:

10. Uved'te prosím, v jaké výši se pohybují průměrné roční úspory energie po zavedení EMAS. **Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- 75 - 375 tis. Kč
- 376 - 1000 tis. Kč
- 1001 - 2500 tis. Kč
- 2500 - 10000 ts. Kč
- Jiné:

11. Máte zavedené environmentální manažerské účetnictví?*Označte jen jednu elipsu.*

- Ano
- Ne

12. Uved'te prosím, v jaké výši se pohybovaly náklady na první rok zavádění EMAS? (interní i externí) **Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- 300 - 600 tis. Kč
- 601 - 950 tis. Kč
- 951 - 1200 tis. Kč
- 1201 - 1600 tis. Kč
- Jiné:

13. Uved'te prosím, v jaké výši se pohybují průměrné roční náklady na EMAS (v letech následujících po jeho zavedení). **Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- 55 - 250 tis. Kč
- 251 - 450 tis. Kč
- 451 - 600 tis. Kč
- 601 - 975 tis. Kč
- Jiné:

14. Jaká je doba návratnosti závaděcích nákladů vynaložených na registraci k EMAS ve Vaší organizaci? **Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- 1 - 6 měsíců
- 7 - 12 měsíců
- 13 - 18 měsíců
- 19 - 24 měsíců
- Jiné:

15. Zohledňujete při výběru obchodních partnerů, zdali mají zaveden EMAS?

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

16. Rozhodli byste se znovu pro zavedení EMAS? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

17. Prostor pro Vaše vyjádření.

Poznámky, komentáře...

Používá technologii

